

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • MARZEC • 1995 • Č. 3 (442) CENA 70 GR. (7000 ZŁ)

PREZIDENT
SR
MICHAL
KOVÁČ
OPÄŤ MEDZI
NAMI

IX. ZJAZD
SPOLOČNOSTI
ROZHODOL:
SPOLOK
SLOVÁKOV
V
POŁSKU

Rozlúčka pred domom

Za predsedom SSP smútili stovky ľudí

Vence od Veľvyslanectva SR vo Varšave, Ústredného výboru SSP a redakcie Života

Zarmútenie krajania z oravských a spišských miestnych skupín

Posledný prejav úcty pamiatke zosnulého

E. Mišinca na poslednej ceste sprevádzali clivé melódie zubrickernej dychovky

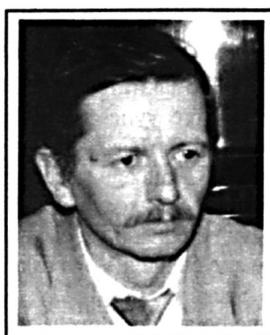
Posledná modlitba za zosnulým

Foto: J. Pivovarčík

So svojím rodákom sa prišli rozlúčiť aj oravskí muzikanti

ZOMREL DR. EUGEN MIŠINEC PREDSEDA SPOLKU SLOVÁKOV V POLSKU

Dňa 19. februára 1995 náhle a tragicky vo veku 39. rokov zomrel v Hornej Zubrici na Orave Dr. Eugen Mišinec, predseda Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku.

Narodil sa 25.07.1956 v Hornej Zubrici na Orave, kde ukončil tamšiu základnú školu. Po jej absolvovaní študoval na lyciu v Jablonke, kde navštievoval taktiež hodiny slovenčiny. Po úspešnom vykonaní maturitných skúšok rozhodol sa pre štúdium slovenského jazyka a literatúry na Filozofickej Fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, ktorú absolvoval v 1980. V rokoch 1980-82 počas študijného pobytu na FFUK pôsobil v štúdiu slovenskej literatúry, ktoré ukončil získaním hodnosti doktora filozofickej.

Po návrate zo Slovenska pracoval v Krakove v Ústrednom výbere Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku od 01.5.1982-31.8.1982 ako inštruktor, od 01.9.1982-31.12.1982 ako vedúci kancelárie ÚV, a od 01.1.83-31.12.84 ako úradujúci člen ÚV. V rokoch od 01.1.85 do 30.06.1993 pracoval ako riaditeľ Gminného kultúrneho strediska v Jablonke a od 1. mája 1993 ako redaktor krajančekého časopisu Život.

Od 8. zjazdu (26. novembra 1989) bol predsedom Ústredného výboru Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku a do tejto funkcie bol opäťovne zvolený 22. januára tr. na 9. zjazde. Od januára tr. pôsobil taktiež ako učiteľ slovenčiny na Základnej škole so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke a stredoškolský profesor na tamšom lyciu.

Smrť krajana dr. Eugena Mišinca, nášho veľmi zaslúžilého činiteľa, vzácného kolegu a predovšetkým priateľa, je veľkou stratou pre naše krajančeké hnutie a pre všetkých Slovákov žijúcich v Poľsku. Je stratou nenahraditeľnou najmä preto, že už viac ako desať rokov bol sústavne vedúcou

osobnosťou krajančekého hnutia a očakávalo sa, že nou aj ďalej ostane. Dôvera a podpora, s akou sa E. Mišinec stretol na 9. zjazde Spolku Slovákov, bola očividným dôkazom, že jeho odhadanie znáša všetky naše radosti a smútky, všetko to, čo priamo súvisí s našim národným zápasom, nebolo zbytočné.

Smutiaci manželke, deťom, cecľej rodine a priateľom vyslovujeme úprimnú sústrasť. Nech odkaz a pamiatka nebohého Eugena, prvého predsedu Spolku Slovákov v Poľsku, zostane natrvalo v našej pamäti.

Za Ústredný výbor Spolku Slovákov v Poľsku a redakciu Život

tajomník ÚV L. MOLITORIS

Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Kultury i Sztuki

Zarząd Główny
Towarzystwa Słowaków w Polsce

K r a k ó w

Z głębokim żalem przyjąłem wiadomość o śmierci Pana dr. Eugeniusza Misinięta, długoletniego Przewodniczącego Waszego Towarzystwa.

Jego odejście jest ogromną stratą nie tylko dla mieszkańców w Polsce Słowaków, lecz także dla wszystkich tych, którzy Go znali jako niezustrożnego działacza i społecznika.

Wraz ze śmiercią Pana dr. Eugeniusza Misinięta kultura słowacka i polska poniosły niepowrotową stratę.

Z wyrazami poważania

Michał Jagiełło

Warszawa, 20 lutego 1995r.

***

Krajanské Múzeum MS, Štefánikova 25,
811 05 Bratislava, SLOVENSKO

PhDr. LUDOMÍR MOLITORIS
tajomník Spolku Slovákov v Poľsku
K r a k o w , P O L S K O

Vážený pán tajomník, vážení krajania v Poľsku!

Dovolte vysloviť Vám úprimnú sústrasť nad smrťou predsedu Spolku Slovákov v Poľsku, dlhočinného krajančekého činiteľa, vzácného kolegu i priateľa dr. Eugena Mišinca.

spolupracovníci z redakcie Život a mnohí jeho priatelia z Krakova.

Výrazom uznania jeho zásluh bola prítomnosť velvyslanca SR M. Serváku a predstaviteľov Matice slovenskej M. Mihálka a P. Škultétyho. Ministerstvo kultúry SR zastupoval J. Prokop, zo sekcie pre národnostnú a mestnu kultúru a Kanceláriu pre národnostné menšiny Ministerstva kultúry a umenia PR I. Grodzka. Regionálne kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne reprezentovala O. Žabinská a Gminný úrad v Jablonke vojt. J. Stopka. Zo svojim učiteľom a kolegom sa príšli rozlúčiť aj zástupcovia jablonského lycia.

Po rozlúčke so zosnulým v jeho rodnom dome sa smútočný sprievod odobral na sv. omšu do kostola v Hornej Zubrici. Po každom kilometri tejto poslednej cesty sa zástup smútiacich zvážoval, pribúdali spoluobčania, priatelia, kolegovia -

Všetkých pracovníkov Krajančekého múzea sa správa o neúprosnej smrti hlboko dotkla, pretože s dr. Mišincom nás spájali nielen pracovné, ale i prieateľské a hlboko ľudské putá, ktoré sme rokmi utužovali, počnúc od čias jeho štúdia na Slovensku a jeho aktívneho pôsobenia vo Vašej krajančeké organizácii, v ktorej pracoval s nesmiernou úctou a láskou k všetkému, čo sa spájalo so životom krajanov v Poľsku i so Slovenskom.

Kolko úsilia, na úkor vlastného súkromia, rodiny i zdravia vyžaduje náročná a často nedocenená práca v aktívnej činnosti s krajanmi vieme najlepšie pochopiť my všetci, ktorí sme v bezprostrednom kontakte s Vami, našimi krajanmi v zahraničí. Preto sme si vždy väzili, že dr. Mišinec si spolu s Vami pán tajomník i s ďalšími obetavými krajanmi, zvolil túto životnú dráhu, berúc na seba údel sebačertvy a zodpovednosť za ďalší osud Slovákov v Poľsku.

Citlivé srdce dr. Mišinca tento nápor nevydržalo a zlyhalo vo veku, ktorý je ešte predurčený pre realizovanie mnohých úloh a plánov, v čase keď i jeho najbližší by jeho fyzickú prítomnosť najviac potrebovali. Prázdne miesto, ktoré po ňom ostane, bude fažke nahradiť.

Skláňame sa pred majestátom smrti.

Pamiatka dr. Mišinca zostane navždy v našich slovenských srdciach.

Za pracovníkov Krajančekého múzea MS

PhDr. Claude Balaž, riaditeľ

PhDr. Lubica Bartalská

Mgr. Mária Hurtajová

20. februára 1995

***

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych

Pan Ludomir MOLITORIS

Sekretarz Zarządu Głównego

Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego
Czechów i Słowaków w Polsce

Z wielkim żalem dowiedziałem się o śmierci przewodniczącego Waszego Towarzystwa, Pana Eugeniusza Misinięta. Pragnę na Pana ręce przekazać wyrazy głębokiego współczucia dla rodzinny zmarłego i jego przyjaciół. Zdaję sobie sprawę jak wielką stratą dla Państwa było odejście zmarłego. Pozostaje mi żywić nadzieję, że pamięć o Jego osobie i dokonaniach będzie obecna w działalności Towarzystwa.

Z głębokim szacunkiem

Przewodniczący Komisji
/Jacek Kuroń/

Warszawa, dnia 14 marca 1995 r.

POSLEDNÁ ROZLÚČKA S PREDSEDOM

Na homozubrickom cintoríne sme sa dňa 22. februára tr. navždy rozlúčili s predsedom Spolku Slovákov v Poľsku, krajanom Eugenom Mišincom.

Počas mnohých rokov činnosti v našom krajančekom hnutí si získal veľké uznanie a široký okruh priateľov, z ktorých mnohí ho prišli odpovedať na jeho poslednej ceste. Okrem najbližšej rodiny a príbuzných tu boli krajania zo Spiša, predstaviteľia miestnych skupín z Oravy, ale aj členovia ústredného výboru SSP s tajomníkom L. Molitorisom,

všetci, ktorí ho mali radi, väzili si ho a navždy si ho zachovali vo svojej pamäti. Na čele sprievodu kráčala zubrická dychovka.

Po smútočnej omši, ktorú celebrovali piati knazi, smútiaci prešli na cintorín, kde sa slovami plnými smútku a žiaľu so zosnulým rozlúčili velvyslanec SR M. Serváčka, M. Mihálík, L. Molitoris, E. Janoviak a krajania A. Pivovarčík a R. Kulavík.

Hrob pokryli vence a kvety, poslednýkrát zahrala oravská kapela. Ešte raz sme si všetci uvedomili stratu, ktorú utrpel Spolok Slovákov v Poľsku, redakcia Život a všetci krajania.

Po smútočnom obrade sa rodina, hostia a najbližší spolupracovníci ešte raz zíšli v jeho rodnom dome, aby si poslednou spomienkou uctili nie predsedu, redaktora a činiteľa, ale blízkeho priateľa Eugena a Gienka.

ZO ZJAZDOVÉHO REFERÁTU

Vážené delegátky a delegáti,
vážení hostia,

Obdobie uplynulých piatich rokov od posledného 8. zjazdu Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktorý sa konal na sklonku r. 1989, bolo pre celú našu spoločnosť obdobím veľkých zmien a dynamického vývinu. V priebehu týchto piatich rokov sa v našom okolí zmenilo takmer všetko, zmenilo sa zriadenie a "ludová demokracia" sa tak pokojným spôsobom premenila na skutočnú demokraciu, kde sa každý občan môže plne dožadovať a bojovať za všeiky svoje práva, aké mu právom patria a aké sa vláda Poľskej republiky zaviazala rešpektovať, čo je pre nás, príslušníkov slovenskej a českej národnej menšiny veľmi dôležité; zmenila sa spoločensko-politická situácia; zmenila sa postavenie Spoločnosti, ktorá sa v 1990 definitívne vymanila spod kontroly Ministerstva vnútra, zmenili sa tiež do určitej miery formy krajanskej činnosti. Posledných päť rokov bolo taktiež obdobím veľkých zmien v živote slovenského a českého národa, ktoré sa začali práve počas nášho rokovania na predchádzajúcom zjazde. Tieto zmeny, začaté nežnou revolúciou, spôsobili postupné rozdelenie sa dvoch bratských národov, ktoré si vytvorili samostatné štátne útvary – Slovenskú republiku a Českú republiku. Má to určite veľký vplyv na vedomie našich krajanov Slovákov, ktorých v Poľsku veľmi často nazývali Čechmi.

V priebehu uplynulého volebného obdobia nastala teda skoro úplná zmena podmienok, ktoré mali pozitívny vplyv na formovanie vedomia najmä mladej generácie Slovákov, ktorí konečne pocítili za Tatrami nie nadnárodné Československo, bud' odnárodené ČSSR, ale svoju materskú zem – Slovenskú republiku a krajania Česi – Českú republiku.

Preto je rozhodne načase pouvažovať o forme a spôsobe organizovanosti našej Spoločnosti najmä z toho dôvodu, že česká členská základňa sústavne klesá a Spoločnosť sa stáva skoro výlučne slovenskou organizáciou.

Rozpad Českej a Slovenskej federatívnej republiky u viacerých novinárov a politikov zaoberajúcich sa otázkami národnostných menšína na Slovensku, v Česku, ale aj v Poľsku, vyvolal záujem o to, čo urobia a ako budú postupovať spoločné krajanské organizácie Čechov a Slovákov v zahraničí. S touto otázkou sme sa po 1. januári 1993 stretávali takmer denne a odpoved' z našej strany bola vždy taká istá: budeme sa pridržiavať platných stanov Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov a ďalšom postepe rozhodne 9. zjazd Spoločnosti. Zastávali sme názor, že v medzizjazdovom období je

dodržiavanie platných stanov prvoradou otázkou našej organizácie.

V období posledných piatich rokov sa zmenil prístup k národnostným menšinám v Poľsku. Tento zvrat začalo pamätné expozé premiéra Tadeusza Mazowieckého v Sejme PR, v ktorom s dôrazom povedal, že "Poľsko je taktiež domovom národnostných menšíň". že nová demokratická vláda PR nebude považovať menšiny za zdroj možného ohrozenia, ale za rovnocenných občanov, ktorí sú taktiež daňovými poplatníkmi a majú právo žiadať, aby vláda PR dodržiavala európske štandardy starostlivosti o národnostné menšiny. Výsledkom tohto nového postoja bolo vytvorenie na Ministerstve kultúry a umenia PR Kancelárie pre otázky národnostných menšíň, čím sa národnostné spolky definitívne vymanili z priamej "opatery" Ministerstva vnútra PR. Odchod spod tejto priamej opatery a dozoru bol pre našu Spoločnosť mimoriadne prospěšný, tak z psychologického, ako aj finančného hľadiska. Vláda Tadeusza Mazowieckého bola totiž prvou poľskou vládou, ktorá premenila silu a dôležitosť svojho expozé na skutky. Prostredníctvom Kancelárie pre otázky národnostných menšíň MKaU, ktorú viedla riaditeľka Bogumila Berdychowska, získali sme v 1990 značné finančné prostriedky na nákup vybavenia a zariadení pre potreby našej krajanskej organizácie. Význam tejto finančnej pomoci bol natoliko veľký, že napriek nariadeniu ministra financií PR z dňa 16. októbra 1989 o zákaze financovania režijných trov spolkov, mohla naša Spoločnosť nerušene fungovať a pripravovať si pôdu pre začatie širšej hospodárskej činnosti, čo sa aj stalo. Treba teda rozhodne povedať, že podpora, akú naša spoločnosť získala v Kancelárii pre otázky národnostných menšíň, bola v týchto prvých rokoch medzizjazdového obdobia mimoriadne dôležitá a toto účelové pracovisko Ministerstva kultúry a umenia sa tak stalo jediným pracoviskom, ktoré sa profesionálne zaobrába otázkami menšína v Poľsku.

Veľký význam pre slovenskú národnostnú menšinu mali v tomto volebnom období tak tiež početné návštevy slovenskej politickej a vládnej reprezentácie v Poľsku a jej stretnutia s krajanmi. K tým najvýznamnejším patria návštevy: predsedu vlády Slovenskej republiky Vladimíra Mečiara v Krakove a prijatie na Úrade mesta, predsedu Slovenskej Národnej rady Františka Miklošku v Krakove, predsedu vlády SR Jána Čarnogurského v Krakove a Čiernej Hore, ako aj prezidenta SR Michala Kováča v Krakove. Počas všetkých návštev mali krajania priamu možnosť porozprávať sa so zástupcami Slovenska o svojich, celé desaťročia nerišených problémoch, ktoré sa ich priamo týkajú. Veľký význam mali tiež stretnutia zástupcov Spoločnosti s podpredsedom vlády Poľskej republiky Pavlom Łączkowským, jednotlivými ministrami kultúry a umenia a Sejmovou komisiou pre národnostné a etnické menšiny.

Súhlasne s uznesením 8. zjazdu Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku ústredný výbor vynaložil veľké organizačné úsilie takmer vo všetkých oblastiach činnosti pre vyriešenie najpálčivejších otázok a to tak náboženských, školských, ako aj kultúrnych. Uskutočnil sa celý rad stretnutí so zástupcami Ministerstva kultúry a umenia, Ministerstva národného vzdelávania, Kuratória osvety a výchovy a Vojvodského úradu v Nowom Sączi. 17.06.91 ÚV Spoločnosti schválil memorandum slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Toto úsilie prinieslo viaceré kladné výsledky, aj keď veľa problémov nadálej ostalo.

Dôležitou skutočnosťou v oblasti školstva je fakt, že sa aj napriek veľkému úsiliu ÚV, nie všetky problémy dali vyriešiť. Nepodarilo sa napríklad udržať vyučovanie slovenčiny v niektorých školách, pričom treba priznať, že naše školské problémy sa nie vždy stretávali s pochopením školských úradov. Ako príklad možno uviesť nezaistenie učiteľských kádrov pre také školy ako Harkabuz, kde dokonca v školskom roku 1992/93 učil tajomník ÚV a v školskom roku 1993/94 učili učiteľky dochádzajúce zo Slovenska Katarína Šenkarová a Jana Cabadová, ktorým cestovné trový hradil ústredný výbor. Ďalším príkladom je Podsrnie, kde napriek našim protestom riaditeľ školy v školskom roku 1991/92 zrušil vyučovanie slovenčiny vzhľadom na nedostatok učiteľských kádrov a v septembri 1992 neprijal učiteľa zo Slovenska. Podobne bolo v Lapšanke, kde Kuratórium osvety a výchovy porušilo nariadenie ministra školstva, kde odmietlo zaistiť učiteľa vzhľadom na "nepatrny" počet prihlásených žiakov.

V súčasnosti, podobne ako v celom medzizjazdovom období, je na vyučovaní slovenského jazyka cca 600–650 žiakov a to aj napriek tomu, že vyučovanie bolo zastavené na štyroch školách, teda okrem spomenných aj v Podylku, kde naši krajania zameškali prihlásenie detí na vyučovanie.

V súčasnosti sa slovenčina vyučuje na 8 základných školách (v rámci toho na dvoch so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke a v Novej Belej) a na lýceu v Jablonke, kde v súčasnosti hodiny slovenčiny navštěvuje 47 žiakov. Od školského roku 1992/93 máme na školách v Novej Belej a v Malej Lipnici dve hostujúce učiteľky zo Slovenska.

Veľmi kladne musíme tiež hodnotiť pomoc Nadácie pre podporu krajanov v zahraničí pri MZV SR, ktorá nám v roku 1992 darovala učebnice pre základné školy v hodnote 200.000 Sk, na základe ktorých naši učitelia Mária Glodasiková, Dominik Surma, Anna Krištofeková, Žofia Bogačíková v spolupráci s Máriou Surmovou a Lídiou Richtárikovou pripravili nové učebné osnovy pre základné školy. Túto prácu našich učiteľov treba hodnotiť veľmi pozitívne. Treba tiež spomenúť, že tieto osnovy boli na objednávku Ministerstva národného vzdeláva-

nia vytlačené v našej tlačiarni, ako jedna z prvých publikácií.

Mimoriadne veľké úspechy sme v tomto období dosiahli pri posielaní našich krajanov na štúdium do slovenských stredných a vysokých škôl, kde od roku 1989 študovalo celkovo 66 osôb: v školskom roku 1989/90 – 5, v 1990/91 – 8 (v tom 3 štipendiá hradila naša Spoločnosť a 4 žiaci boli prijatí na náklady Pozemných stavieb Ružomberok v rámci obchodných záväzkov, aké tento podnik mal voči našej Spoločnosti), v školskom roku 1991/92 – 8, v školskom roku 1992/93 – 10, v školskom roku 1993/94 – 11 (1 na náklady našej Spoločnosti), v školskom roku 1994/95 – 20 (2 z Oravy sa vrátili) a získali sme celkovo 11 štipendií a 7 výpomocných čiastok po 8.000 Sk pre tie deti, ktoré štipendium nedostali. V súčasnosti máme na Slovensku vyše 50 študentov, z toho 20 na vysokých školách. Sú to výsledky našej tvrdej a náročnej práce, ktorá si vyžiadala mimoriadne veľa aktivity a mobilnosti pracovníkov ÚV. Treba povedať, že napriek určitým problémom sme sa stretli s veľkou pomocou Ministerstva školstva SR a Nadácie pre podporu krajanov, najmä pri štipendijnom zaistení našich študentov, čo musíme hodnotiť veľmi kladne. Môžeme preto právom povedať, že úlohy uložené 8. zjazdom sme v tejto oblasti splnili veľmi pekne.

Treba si tu však položiť aj otázku, ako využívame našich krajanov, ktorí sa po štúdiach vrátili domov a či je posielanie na školy na Slovensku potrebné. Na túto otázku musíme odpovedať jednoznačne kladne. Počas predzjazdového obdobia do práce v slovenskom školstve prišlo len v Novej Belej až 5 učiteľov, v Jablonke 2, v Podvilku 1. Teda celkovo 8 osôb, školu však ukončilo 15.

Základnou náplňou činnosti našej Spoločnosti je však kultúrna a vydavateľská činnosť v krajanskom prostredí a pre potreby krajanov. V tejto oblasti činnosti Spoločnosť tak tiež zaznamenala rad úspechov. Je sice diskutabilné, ako hodnotiť činnosť klubovní, ktorých je celkovo 24 (11 na Orave, 12 na Spiši a 1 v Husinci) a ktoré sú skoro v plnom počte nadále udržiavané. Zrušené boli klubovne v Kucove, Zelove, Oravke, Nedecí-Zámku, Fridmane a Hornej Zubrici, vzhľadom na nedostatok vyhovujúcich miestností a najmä vhodného vybavenia. Veľkým naším problémom je financovanie existujúcich klubovní vzhľadom na fakt, že od roku 1990 na túto činnosť Spoločnosť nedostáva žiadne dotácie a klubovne môže udržiavať iba z vlastných príjmov, čiže z toho, čo získa z hospodárskej činnosti. Na dnešný deň udržíva klubovní stojí ÚV mesačne asi 11 miliónov zl. Je preto na Vás, vážení delegáti, aby ste rozhodli, ako v tejto veci budeme ďalej postupovať. Stav klubovní je nepotešujúci najmä preto, že táto činnosť nie je vôbec dotovaná štátom, nie sú teda peniaze na nákup nového vybavenia, na opravy, na elektrinu, na vykurovanie a na potrebný inštruktorský dozor. Tento stav má preto veľmi zlý vplyv a krajania sa často cítia opustenými, najmä v malých miestnych skupinách. Tento problém ústredný výbor nedokáže vyriešiť sám bez zmeny štátnej politiky voči menšinám.

Fragment predsedníctva zjazdu. Zľava: predseda ÚV E. Mišinec, velvyslanec SR M. Servátko, D. Surma z Krempáčov a V. Repka z Matice slovenskej. Foto: J. Pivočarčík

Ked' ide o inú kultúrnu činnosť, treba poznámenať, že sme sa obmedzili na usporadúvanie štyroch podujatí v priebehu roka: Dňa poézie a prózy – recitačnej súťaže pre mládež a deti, ktoré navštievujú vyučovanie slovenčiny, prehliadky folklórnych súborov – zorganizované v poslednom roku vo forme podujatia Ostatky-Fašiangy v Krempachoch, prehliadky dychových kapiel a prehliadky divadelných skupín, ktorá sa v poslednom roku neuskutočnila vzhľadom na to, že sa na ňu prihlásil len jeden divadelný krúžok z Podvilk, ktorý veľmi často vystupuje doma a na Slovensku. Predstaví sa vám aj počas zjazdového kultúrneho programu. V minulom roku vďaka veľkej aktivite nového, mladého predsedu bol taktiež zorganizovaný prvý ročník Dňa slovenskej kultúry v Jablonke, ktorý OV na Orave hodlá pripravovať systematicky. Usporadúvame aj ďalšie vystúpenia rôznych kultúrnych telies, ktoré k nám prieležitostne pricestujú a vystupujú v jednotlivých miestnych skupinách. Aktuálne v rámci našej Spoločnosti pôsobia 4 folklórne skupiny: detská Veselica, dospelá Veselica z Nedece, Malí Spišiaci z Novej Belej, detský súbor z Krempáčov, ktorý sice pôsobí pri tamojšom Kultúrnom dome, ale vo veľkom počte členmi tohto súboru sú deti našich krajanov; 6 dychoviek: z Hornej Zubrice, Podvilk, Novej Belej, Jurgova, Krempáčov a Vyšných Láp, jeden divadelný súbor v Podvilkach a 5 kapiel v Harkabuze, Podsmi, Krempachoch, Velkej Lipnici a Novej Belej. K najaktívnejším súborom v tomto volebnom období patrili: divadelný súbor z Podvilk, ktorý každý rok pripravil jednu divadelnú hru, súbor Veselica, ktorý absolvoval veľký počet vystúpení v celom Poľsku, na Slovensku, ba aj vo Francúzsku, a dychovky z Jurgova, Novej Belej a Krempáčov.

V oblasti vydavateľskej činnosti nastali v poslednom volebnom období veľké zmeny, ktoré sme počas 8. zjazdu nemohli ani predpokladať. Nacionalizácia a likvidácia tlačového kombinátu PZRS spôsobila, že naša Spoločnosť dopisom z dňa 22. mája 1990 ako prvá zrušila dohodu s RSW Prasa Księżka Ruch na vydávanie časopisu Život vo vydavateľstve Wydawnictwo Współczesne a od 1. júna 1990 prevzala so všetkými záväzkami zodpovednosť za vydávanie našeho časopisu. Vykúpila technické vybavenie redakcie a na základe dohody medzi zamestnávateľmi prevzala tých pracovníkov redakcie, ktorí o to

písomne požiadali. Od 1. júna 1990 bol vedením redakcie poverený kr. Ján Šternog, keď sa kr. Adam Chalupec, ktorý bol šéfredaktorom Života od vzniku časopisu v r. 1958, rozhodol odísť na zaslúžený dôchodok.

V r. 1990 ústredný výbor začal veľmi aktívne prípravy na zriadenie vlastnej tlačiarne na základe príslušu vlády Slovenskej republiky, že nám daruje ofsetový tlačiarenský stroj, čo by nám dovolilo vziať sa služieb tlačiarne RSW Tarnka, ktoré boli – napriek vysokým cenám – veľmi nekvalitné. V súvislosti s týmito prípravami Ministerstvo kultúry a umeenia Poľskej republiky nám 29. októbra 1990 poskytlo čiastku 440 ml. zl na nákup fotosadzby na sádzanie časopisu Život a 62 miliónov zlých na opravu pivnic v bývalom sídle ÚV na ul. Zygmunta Augusta 7, kde sme pôvodne plánovali zorganizovať našu tlačiareň. Tieto plány sme však v r. 1990 nedokázali realizovať z viacerých príčin. Jednou zo základných bol fakt, že už začiatkom decembra sme sa dozvedeli, že z novoopravených priestorov na ulici Zygmunta Augusta 7 budeme musieť odísť, že majiteľka domu sa vracia z USA a že podľa vtedajšieho bytového zákona, nemáme ako organizácia žiadnu ochranu. V tejto situácii ÚV bol nútensý zastaviť plány opráv pivnic na ul. Zygmunta Augusta a hľadať iný spôsob riešenia tejto novej komplikovanej a neocakávanej situácie. Ďalším dôvodom oneskorenia v začiatí samostatnej vydavateľskej činnosti bol fakt, že nám v r. 1990 tlačiarenské stroje zo Slovenska nedošli. Zo spomínanej čiastky 440 ml. na nákup fotosadzby sme v r. 1990 použili iba 152.000.000 zl, za ktoré sme v krakovskej firme FX kúpili počítač, laserovú tlačiareň, čierno-biely skaner a sústavu editorských programov.

Novú, úplne inú situáciu v tejto oblasti nám priniesol rok 1991. Po viacerých rozhovoroch so slovenskými politikmi a Maticou slovenskou nám 19. septembra 1991 veľký nákladný tir priviezol tri stroje: tlačiarenský stroj ADAST DOMINANT 725 PAN v hodnote 868 mln. zl; rezačku papiera MS 115-2 v celkovej hodnote 139 mln. zl a tlačiarenský stroj ROMAYOR 314 v hodnote 125 mln. zl. Bol to dar vlády Slovenskej republiky poskytnutý v rámci účelovej dotácie vo výške 1.700 tis. korún, ku ktorej sme sa zaviazali priplatiť Matici slovenskej čiastku 180.000 korún, ktorá chýbala k celkovej hodnote týchto strojov. Neskôr, po rozhovoroch kr. J.

Čongyu s predsedom vlády SR J. Čarnogurským, aj túto čiastku z vládnej rezervy uhradila vláda Slovenskej republiky. Od septembra 1991 sme začali prípravy na výstavbu tlačiarenských priestorov v záhrade patriacej k budove na ul. sv. Filipa 7, ktorej 9/10 sme kúpili v súlade s uznesením 4. pléna ÚV. Vzhľadom na realitu sme si viac ani nemohli dovoliť. Na kúpu realizovanú v troch kontrach sme vydali 840 miliónov zlотов, to je 400 mln. z dotácie MKaU, 62 mln. z dotácie na opravu pivníc v bývalom sídle ÚV na ul. Zygmunta Augusta 7, kde sme plánovali zriaďiť tlačiareň, a 288 mln. zl z dotácie na fotosadzbu, na ktorú sme dostali 440 mln., čo nám dalo dokopy 750 mln. zl. Chýbajúcu čiastku 90 mln. zl sme uhradili z vlastných príjmov z obchodnej činnosti, to je vývozu tehly na Slovensko. Keď zoberieme do úvahy fakt, že od r. 1991 sme prestali obdržiavať dotácie na spolkovú činnosť a platy 8 pracovníkov, na činnosť klubovní a fungovanie ÚV, ako aj to, že sme museli začať opravu budovy a priestorov pre kanceláre ÚV, boli to vtedy naše maximálne možnosti. Viac sme si na vtedajšiu dobu ani nemohli dovoliť. Aby sme sa však vyhli možnosti, že poslednú čiastku domu kúpi niekto cudzí, po dohode s predsedom ÚV, túto čiastku kúpil tajomník ÚV. Dom, ktorý sme kúpili, bol však obývaný, bývalo v ňom 6 rodín a iba dva byty boli prázne. Od okamihu, keď správu domu prevzala Spoločnosť, začali sme sa snažiť o vystáhovanie nájomníkov. V jednom z prázdnych bytov sme zriadili sídlo ÚV a byt na prízemí sme prebudovali a prenajali na obchod. Z tohto titulu nám do dnešného dňa nájomníci uhradili čiastku 655.681.400 zl, čiže 2/3 sumy, ktorú sme na nákup použili. Z tohto vysvitá, že investícia, ktorú sme urobili v prospech Spoločnosti, sa nám za dva roky vráti aj s úrokmi.

Vracajúc sa však k prípravam výstavby tlačiarne, musíme priznať, že najviac sú problémmy s malo získaním stavebného povolenia, ktoré sme dostali až po 12 mesiacoch namáhavého vybavovania. Výstavbu sme začali v auguste 1992 a v decembri sme mali tlačiareň skoro hotovú, avšak bez prívodu elektriny. Stavebné práce prebiehali skutočne rýchlo a hrubú stavbu (aj so strechou) nám za jeden mesiac vybudovali krajania z Kacvína, omietli ju krajania z Nedece a okná urobili krajania z Jurgova. S tlačou sme začali od apríla 1993, o čom všetci dobre viete, lebo v tomto mesiaci sa ukázalo prvé farebné číslo nášho krajanského časopisu Život v novom formáte A4.

V r. 1993 sme priestory tlačiarne postupne rozšírili a v súčasnosti jej celková plocha aj s pivnicou prispôsobenou na prípravu kovo-listov má cca 190 m². Celková výstavba stála asi 450 mln. zl. Kúpili sme taktiež ďalšie nutné vybavenie, o.i. kopírovací rám za 80 mln. zl. V r. 1993 sme vďaka našej iniciatíve obdržali drôtošičku ako dar Nadácie pre pomoc krajanom pri Ministerstve zahraničných vecí SR, ktorá nám v r. 1994 poskytla ďalšiu dotáciu na nákup počítačovej siete.

Ďalším veľkým úspechom našej Spoločnosti bola obnova priestorov pre redakciu Život, ktorú sme urobili taktiež v r. 1993

a v júni, súhlasne s uznesením predsedníctva ÚV, sme redakciu presťahovali do Krakova. Sme presvedčení, že iná cesta nebola. Aby sme sa mohli udržať, musíme vytvoriť silné centrum, ktoré sa stane skutočnou silou krajanského diania. Pozitívne treba hodnotiť fakt, že s prechodom do Krakova redakčný kolektív omladol a v redakcii boli zamestnaní podstatne mladší redaktori, čo rozhodne má pozitívny vplyv na tematickú pestrosť publikovaných článkov a rôznorodosť krajanskej problematiky.

Vydávanie krajanského časopisu Život nebolo v tomto medzijazdovom období jedinou formou našej vydavateľskej činnosti. Okrem časopisu Život sme v r. 1994 začali vydávať almanach Slováci v Poľsku – pôvodne plánovaný ako štvrtročník, ale zdá sa, že to bude ročník – ktorý do tlače pripravil tajomník ÚV. Krajania Jozef Čongva a Ján Špernoča pripravili do tlače publikáciu Slováci vo Varšavskom povstani, ktorá si získala veľké uznanie najmä preto, že o tomto hrdinskom čine varšavských Slovákov skoro nikto nevedel. Vydali sme taktiež monografiu Zbigniewa Tobjańskiho Česi v Poľsku, ktorú do tlače pripravil taktiež tajomník ÚV L. Molitoris. V súčasnosti je v príprave výber grafik L. Mšálovej.

Organizačná štruktúra Spoločnosti sa v predjazdovom období trochu zmenila. Zmenšil sa nám o jednu počet miestnych skupín. Zanikla česká miestna skupina v Kučove, ktorý ako obec prestal existovať, lebo jeho chotár pohltila hnedouholná baňa v Belchatove. Krajania Česi, ktorí sa presťahovali do Belchatova, neprejavili záujem o ďalšie členstvo v Spoločnosti a vytvorenie miestnej skupiny. Stalo sa preto faktom, že z tohto dôvodu bol zrušený obvod v Zelove, keďže podľa stanov obvod musí mať najmenej 3 miestne skupiny. Zánik miestnej skupiny v Kučove spôsobil rýchly pokles členstva českej národnosti. Na dnešný deň má naša Spoločnosť 3050 členov, z toho 2000 na Spiši, 820 na Orave, 80 v Zelove a Husinci a po 50 v Krakove, Varšave a na Slezsku.

V uplynulom medzijazdovom období nám členská základňa poklesla o 207 členov, z toho až 57 ubudlo v českých strediskách, 100 na Orave a 50 na Spiši.

Keby sme mali hodnotiť prácu obvodných výborov, to musíme povedať, že najviac očiabla činnosť OV v Zelove, čo bolo spôsobené o.i. faktom, že im vyhorela klubovňa v starej fare, ktorá bola jadrom ich krajanskéj činnosti. Lepšie fungovali OV na Spiši a Orave, ktoré podstatne rozšírili rozsah doterajšej tradičnej práce OV. Vynikol najmä oravský obvod, ktorý viedol bývalý predseda OV, velmi zaslúžilý krajan Augustín Andrašák, ktorý spolu s krajanmi z iných miestnych skupín na Orave organizoval celý rad pútnických výletov po celom Slovensku a dokonca aj do Nemecka. Veľmi dobre pracovala v tomto obdobi aj klubovňa v Jablonke. Trošku menšiu, ale taktiež rozsiahlu a mnohorakú činnosť prejavil v tomto období spišský obvod. Veľmi dobre pracovali miestne skupiny v Krempachoch, Novej Belej, Jurgove, Kacvíne, vo Vyšných Lapšoch, Nedeci, Jablonke, Podylkou, Malej Lipnici, Harkabuze a Kyčoroch. Činnosť jednotlivých výborov

miestnych skupín a ich aktivity boli veľmi rôzne. Niektoré MS fungovali slabšie, ale keď zoberieme do úvahy fakt, že od r. 1990 sa začali zaoberať rozširovaním časopisu Život, tak treba uznáť, že na krajanskom poli vykonalí veľmi veľa práce.

Nové podmienky a možnosti vznikli v oblasti náboženského života, najmä po vyhlásení v r. 1989 posolstva pápeža Jána Pavla II. "Úcta k menšinám podmienkou mieru". ÚV prejavil v tejto otázke veľkú aktivitu. Aby pomohol krajanom vybaviť ich mnohorčné žiadosti o zavedenie slovenských omší na Spiši a Orave, súhlasne s uznesením 8. zjazdu Spoločnosti podnikol celý rad komplikovaných rozhovorov a obrátil sa o pomoc takmer na všetky možné organizácie a osobnosti. Pomoc sme dostali takmer z každej strany a mimoriadny význam mal dopis predsedu vlády slovenskej republiky Jána Čarnogurského Františkovi kardinálovi Macharskému, ktorý prvýkrát v dejinách prisľúbil, že urobí všetko, aby žiadosti slovenských krajanov zo Spiša a Oravy vyhovel. A tak slovenské bohoslužby boli postupne zavedené v 6 obciach na Spiši a v 1 na Orave. Je sice pravda, že nie všetky náboženské otázky sú vyriešené, no stojace vody sa pohli a je teraz na krajanoch, aby v tomto procese pokračovali.

Spolupráca so Slovenskom – okrem tej, o ktorej sme už spomenuli – sa v tomto volebnom období vyvíjala najmä v kontaktoch s Maticou slovenskou v Martine, Ústavom pre zahraničných Slovákov a Krajanským múzeum v Bratislave, Okresným kultúrnym strediskom v Dolnom Kubíne, Mestskými úradmi v Námestove, Trstenej, Kežmarku a Spišskej Starej Vsi. K najvýznamnejším podujatiám patril rozhodne Festival slovenskej mládeže v Martine, ktorého sa zúčastnilo 85 osôb z Poľska, ako aj výstava a seminár venované Slovákom v Poľsku, ktoré zorganizovalo Krajanské múzeum v Bratislave. Veľmi kladne treba taktiež hodnotiť pomoc Okresných kultúrnych stredísk v Čadci a Dolnom Kubíne pri organizácii Dňa slovenskej kultúry v Jablonke v októbri minulého roku.

Ked ide o výšku prostriedkov, akými naša Spoločnosť hospodárla, v jednotlivých rokoch to vyzerala nasledovne:

Rok	vlastné príjmy	dotácie
1990	278.285.515	1.702.302.700,- (2120) tehla
1991	484.758.000,-	539.000.000,-
1992	364.794.300,-	880.000.000,-
1993	761.920.400,-	1.655.000.000,-
1994	-	1.265.000.000,-

Z uvedeného vyplýva, že výška vlastných príjmov nám sústavne rásťla, kým dotácia nie vždy. Dnes je rozhodne najdôležitejšou vecou otázka, ako zaistiť peniaze pre našu čoraz náročnejšiu činnosť, ako realizovať základné ciele a poslanie Spoločnosti, keď peniaze nie sú. Na tieto otázky musíme spoločne hľadať odpoveď.

Dovolte, že sa z tejto tribúny podávame všetkým obvodným výborom, miestnym skupinám a všetkým krajankám a krajanom, ktorí sa v uplynulom zjazdovom období aktívne zúčastňovali na zveládnení krajanského života.

Správa z činnosti Hlavnej revíznej komisie

Na 8. zjazde Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku bola zvolená 7-členná Hlavná revízna komisia, ktorá pôsobila v zložení: Jozef Kríšk – predseda, Alojz Bugajský – podpredseda, Ján Grigľák – tajomník, Lúdia Smetanová, Alojz Galuš, Milan Kulaviak a František Modla – členovia.

V uplynulom volebnom období komisia mala tri pracovné zasadania: jedno v roku 1991 a dve v roku 1994. Komisia sebaskriticky priznáva, že nesplnila požiadavky stanov, ktoré určujú najmenej dve zasadania do roka. Kvôli ospravedlneniu treba povedať, že na chabé plnenie úloh Hlavnej revíznej komisie mal vplyv aj nie najlepší zdravotný stav niektorých jej členov, čo sa napokon odzrkadilo aj v ich absencii na tomto zjazde. Napriek tomu na zasadaniach, ktoré sa uskutočnili, prítomní členovia komisie podrobne preverili všetky doklady za obdobie od 8. zjazdu do septembra minulého roka a konštatovali, že dokumentácia príjmov a výdajov bola robená v súlade s účtovníckymi zásadami.

Hlavná revízna komisia zistila šetrné hospodárenie finančnými prostriedkami, tak pri nákupe domu pri ulici sv. Filipa č. 7, jeho oprave a prispôsobení voľných miestností na kancelárske a redakčné účely, ako aj pri výstavbe a vybavení tlačiarne. Komisia však prostredníctvom zápisnice so svojho zasadania upozomnila predsedníctvo ústredného výboru na podielnickú formu nákupy domu, čo môže v budúnosti spôsobovať právno-finančné problémy, preto odporúčala súdne rozdeliť spoluvalstvие.

Na svojich stretnutiach sa Hlavná revízna komisia venovala taktiež meritórnym otázkam činnosti Spoločnosti. S uspokojením konštatovala, že v uplynulom volebnom období napriek niekoľkým neúspechom, dosiahli sme v celku pokrok v riešení našich menšinových záležostí. Vedenie našej Spoločnosti, obvodné výbory a miestne skupiny, ale aj jednotliví členovia vyvinuli značné úsilie venované povzbudzovaniu krajanského života, otázkam školstva, náboženstva a ďalším záležitosťiam, ktoré nastoľoval život a rušné

politické udalosti. Presné údaje o jednotlivých podujatiach, akciách, ale aj finančná štatistiká boli uvedené v správe ustupujúceho ústredného výboru, preto ich nebudem v správe HRK opaková, ale pre ilustráciu spomeňme aspoň takéto tri suché fakty:

- * v súčasnosti študuje na Slovensku vyše 50 krajanských detí, z toho 20 študentov na vysokých školách,
- * nás tlačový orgán Život si tlačíme sami v tlačiarne, ktorú sa Spoločnosti podarilo vybudovať a uviesť do prevádzky,
- * v tomto volebnom období sa podarilo vybaviť v niekoľkých obciach odbavovanie sv. omší v slovenskom jazyku.

Takýchto príkladov možno uviesť ešte viac. Možno diskutovať, či je to veľa, či málo? Či sme urobili všetko, čo bolo možné urobiť? Hlavná revízna komisia však konštatuje, že vedenie našej Spoločnosti urobilo dosť veľa, a preto navrhuje udeliť absolutórium ustupujúcomu Ústrednému výboru Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Krakov, 22. januára 1995

VYZNAMENANIA

Za dlhorčnú obetavú prácu a angažovanosť pre rozvoj našej Spoločnosti obdržali na IX. zjazde medaily Za zásluhy pre KSSČaS nasledujúce osoby:

HOSTIA

Marián SERVÁTKA – veľvyslanec Slovenskej republiky v Poľsku, Varšava,
Vladimír REPKA – Matica slovenská,
Bratislava,
Marcel MIHÁLIK – Matica slovenská,
Bratislava,
Michal GRÍGER – Spišská Belá.

KRAJANIA

Anna BENDÍKOVÁ z Novej Belej;
Žofia BOGAČÍKOVÁ z Nedece;

Predsedu a tajomník ÚV odovzdávajú medailu Za zásluhy pre KSSČaS veľvyslancovi SR M. Servátkovi. Foto: J.P.

Vladislava BOGACZOVÁ z Hornej Zubrice;
Jerzy Michal BOŽÝK z Krakova;
František BRODOVSKÝ z Novej Belej;
Jozef CABALA z Jablonky;
Terézia GAJEVSKÁ z Podvľaka;
Kristína GRIBÁČOVÁ z Podvľaka;
Ján GRIGĽÁK z Varšavy;
Peter HANDZELEK z Kacvínna;
Alžbeta HELDÁKOVÁ z Čiernej Hory I;
Vojtech CHOVANEC z Jurgova;
Žofia CHALUPKOVÁ z Novej Belej;
Jacek JANICZKO z Krakova;
Marta JERSÁKOVÁ zo Zelova;
Ján JURGOVIAN z Repíška;
Mária KAŠPRÁKOVÁ z Jablonky;
Anna KRIŠTOFEKOVÁ z Krempách;
Olga KIMMEROVÁ zo Zelova;
Štefan KARLÁK z Jablonky;
Mária KAČMARČÍKOVÁ z Tribša;
Emil KULAVIAK z Dolnej Zubrice;
Mária LITVIAKOVÁ z Jablonky;
Jozef MAJERČÁK z Novej Belej;
František MAGERA z Kacvínna;
Eugen MIŠINEC z Hornej Zubrice;
Anna MUŠOVÁ z Novej Belej;
František MILON z Čiernej Hory I;
Barbara MOSKALOVÁ z Krakova;
Jozef OSKVAREK z Harkabuza;
Ignác PANIAK z Jablonky;
Helena PČELÁROVÁ z Kacvínna;
Ján PETRÁŠEK z Krempách;
Albin PACHOLSKÝ z Dolnej Zubrice;
Jakub PACIGA z Kacvínna;
František PIVOVARČÍK z Kacvínna;
Jozef PIVOVARČÍK z Krakova;
Jozef PYTEL z Podsklia;
Marian PYTEL z Podsklia;
Helena RÁKOSNÍKOVÁ z Krakova;
Roman RAPÁČ z Harkabuza;

Eva RUDNICKÁ z Varšavy;
Andrej SARNA z Čiernej Hory;
Amalia STEJSKALOVÁ zo Zelova;
Michal SOŁAVA z Hornej Zubrice;
Jozef SMIECH z Pekelníka;
Jozef SMIECH z Harkabuza;
František ŠOLTÝS z Krakova;
Vendelín VENGRÍN z Dolnej Zubrice;
Václav VITOCH z Varšavy;
Anna VOJTIČKOVÁ z Malej Lipnice;
Ján VINCEK z Novej Belej;
Ján ZONZEL z Podsrnia;
Jozef ŽELINSKÝ z Bobrovnikov;
Jozef ŽIGMUND z Krempách;
Ján ŽIGMUND z Krempách;
Monika ŽÓŁKOŠOVÁ z Krakova.

ZASADANIE ÚV KSSČaS

Deň pred otvorením 9. zjazdu sa v Krakove uskutočnilo posledné plenárne zasadanie ústredného výboru našej Spoločnosti, ktoré viedol predseda ÚV Eugen Mišinec. Zúčastnili sa ho taktiež členovia Hlavnej revíznej komisie.

Účastníci zasadania sa oboznámili so správou tajomníka ÚV L. Molitorisa o prípravách k zjazdu a potom postupne prerokovali každý bod zjazdového programu, aby nič nemohlo narušiť rokovania najvyššieho krajanského fóra. Ústredný výbor zároveň schválil návrh rokovacieho poriadku 9. zjazdu a iné dokumenty, medzi nimi aj Správu ÚV o činnosti Spoločnosti v medzijazdom v období.

Dôležitým bodom zasadania bol udelenie medailí Za zásluhy pre KSSČaS všetkým najzaslúžilejším krajankám a krajanom z jednotlivých miestnych skupín a obvodov, ako aj iným priznivcom Spoločnosti, ktorí sa zvlášť angažovali pre rozvoj našej krajanskej organizácie.

NOVÉ ORGÁNY SSP ZVOLENÉ NA IX. ZJAZDE

ÚSTREDNÝ VÝBOR

Eugen MIŠINEC – predseda ÚV

Jozef ČONGVA – podpredseda ÚV

Robert KULAVIAK – podpredseda ÚV

Dominik SURMA – podpredseda ÚV

Ludomír MOLITORIS – tajomník ÚV

Anna BENDIKOVÁ – členka predsedníctva ÚV

František HARKABUZ – člen predsedníctva ÚV

Anna MAČIČÁKOVÁ – členka predsedníctva ÚV

Emil NEUPAUER – člen predsedníctva ÚV

Eduard PRILINSKÝ – člen predsedníctva ÚV

Ján ŠPERNOGA – člen predsedníctva ÚV

Jerzy M. BOŽÝK – člen ÚV

Mária GŁODASIKOVÁ – členka ÚV

Žofia CHALUPKOVÁ – členka ÚV

Vojtech CHOVANEC – člen ÚV

Mária KAČMARČÍKOVÁ – členka ÚV

František KOVALČÍK – člen ÚV

Anna KRIŠTOFEKOVÁ – členka ÚV

Jozef KUCHTA – člen ÚV

Mária MILANOVÁ – členka ÚV

František MLYNARČÍK – člen ÚV

Albín PACHOLSKÝ – člen ÚV

Ján PETRÁŠEK – člen ÚV

Ján REPIŠČÁK – člen ÚV

Viktória SMREČÁKOVÁ – členka ÚV

Marek ŚLUSARCZYK – člen ÚV

HLAVNÁ REVÍZNA KOMISIA

Ján GRIGLÁK – predseda

Ján ŠVIENTEK – podpredseda

Mária BRIJOVÁ – tajomníčka

František ŠIŠKOVIČ – člen

Anna VOJTIČKOVÁ – členka

ČESTNÝ SÚD

Andrej SKUPÍN

Jozef VOJTAS

Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ

Jozef KARNAFEL

Katarína WANICZKOVÁ

Václav VITOCH

ZO ZJAZDOVEJ DISKUSIE

JERZY MILLER
krakovský
vicevojvoda

Vypočuli sme si správu o činnosti Spoločnosti za posledných 5 rokov. Toto obdobie je veľmi dôležité v dejinách Poľska. Rok 1989 priniesol zásadné zmeny systému, ale aj hospodárskeho života. Nie je to určite ľahké obdobie tak pre Poliakov, ale aj všetkých, čo v Poľsku bývajú.

Pán tajomník spomenul slová Tadeusza Mazowieckého týkajúce sa práv národnostných menšín. Sú to významné slová, ktoré charakterizujú nemennú politiku poľskej vlády vo vzťahu k všetkým, čo si za svoju vlast vybrali Poľsko. Myslím si, že pociújete, že táto vlast je pre vás ozajstnou vlasou. Svojou kultúrou obohacujete našu kultúru a svojou prácou sa pričinujete k rozvoju Poľska. Za prácu, za príslušnosť k Spoločnosti a za jej rozvoj by som vám chcel podakovať. Je to pre nás dôležité, aby všetci mali svoju príslušnosť a obohacovali svojimi hodnotami naše hodnoty.

Chcel by som povedať, že za posledných 5 rokov prežívame nedostatok finančných prostriedkov hlavne v školstve a kultúre, sú to však nedostatky všeobecné. Preto sa, prosím vás, nečudujte, že neraz chýbajú prostriedky aj pre vás rozpočet. V Poľsku sa hovorí, že keď sa krátká prikryvka poťahuje vyššie, nohy zostávajú neprikrýté. Na uspokojenie všetkých potrieb však peniaze chýbajú. Preto si ich musíme deliť.

Chcel by som poblahopriať všetkým členom a celému vedeniu za to, že tak vynikajúco rozvíjate vašu Kultúrno-sociálnu spoločnosť Čechov a Slovákov. Myslím si, že novozvolené vedenie bude pokračovať v tejto práci a je pre nás cťou, že ste si za svoje sídlo vybrali práve Krakov.

Srdcne vám ďakujem a dúfam, že sa budeme stretať ďalej, nielen pri príležitosti návštěv prezidenta a premiéra SR v Krakove. Mám tichú naděj, že Krakov sa stane tiež sídlom konzulátu SR.

**MARIÁN
SERVÁTKA,**
veľvyslanec
Slovenskej
republiky v Poľsku

Dámy a páni, krajanky, krajania, vážení hostia!

Chcel by som sa pekne podakovať za pozvanie. Dovoľte mi povedať niekoľko krátkych poznámok zo strany veľvyslanectva.

Na úvod by som vám chcel neformalne, ale o to vrúcniejsie odovzdať pozdrav od prezidenta Slovenskej republiky pána Michala Kováča. Tak isto vás pozdravuje vás velký priateľ, ktorý už medzi vami bol, predseda vlády SR pán Vladimír Mečiar.

Drahí krajania, slovenský národ patrí tak isto ako ostatné krajanské národy k najstarším v tomto európskom regióne. Dosť dlho sme však čakali na dnešnú slovenskú štátosť a čakali na ňu naši dedolia i otcovia. Slovenská republika trvá dva roky

a nejaký ten deň. Nemusíme sa o tom presvedčať, že za tento čas sa národu podarilo čosi urobiť. Hned po vzniku SR nás uznali najväčšie štaty sveta, ktoré dnes majú v Bratislave svoje veľvyslanectvá, veľmi rýchlo sme boli prijati do Rady Európy. Slovensku sa podarilo vybudovať štát na základoch. Máme svoju menu, ktorá je stabilná, hoci neprajnici slovenskej štátnosti jej veštili čosi iné. V hospodárstve sme sa už pomaličky odrazili od dna. Keď budete o chvíľu čítať Programové vyhlásenie vlády SR, zbadáte, že nová vláda pokračuje v tom, čo deklarovala predchádzajúca, tzn., že Slovensko sa chce plne zapojiť do európskych hospodárskych i bezpečnostných štruktúr.

Dovoľte, aby som sa vrátil k problematike, ktorá sa nás všetkých najviac týka – teda k otázke Slovákov v Poľsku. Veľvyslanectvo SR, odkedy ho ja viedem, sa snažilo, aby ste našu pomoc pocítili. Robíme všetko, aby všetky delegácie SR, ktoré prichádzajú do Poľska, mali možnosť sa stretnúť s našimi krajanmi a vaši predstaviteľia s nimi.

Pamäťate sa na otvorené pracovné stretnutie s prezidentom SR pred rokom. Tak isto sa vaša delegácia mala možnosť stretnúť s J.E. kardinálom Korcom, keď tu bol na Božie telo a promovali sme jeho knižku Po barbarskej noci. Keď som sa dozvedel, že J.E. kardinál Tomko príde do Varšavy a bude poctený doktorátom honoris causa, ihneď som vás o tom povedomil a otca kardinála som poprosil, aby si našiel miesto a čas. Myslím si, že to všetko má svoj význam. Keď bol vo Varšave bývalý minister kultúry, vaša delegácia sa s ním stretla na pôde veľvyslanectva SR. Pri svojej prvej ceste do Krakova, keď som sa išiel predstaviť p. vojvodovi a primátorovi mesta, ale aj kardinálovi Macharskému, som sa zastavil na ústrednom výbere. Mali sme tam veľmi otvorený piateľský a konkrétny rozhovor. Tak isto, keď ste boli prijati u poslanca J. Kuroňa, sme sa v zápatí na to, stretli na

našom zastupiteľskom úrade. Chcem, aby naše stretnutia pokračovali. Dobre viete, že pre Slovákov v Poľsku sú dvere velyvyslanectva vo Varšave otvorené.

Chystájú sa ďalšie návštevy na vysokej úrovni v priebehu tohto roku. Budeme tak isto na to pamätať. Veľmi nám záleží, aby najvyšší predstaviteľia SR boli informovaní z prvej ruky o vašej terajšej situácii. To, že im to hovorím ja, je pochopiteľné.

Bol som milo zaskočený, keď som dostal medailu. Som vám za to veľmi vďačný, potešila ma a myslím si, že patrí všetkým, ktorí tu sedia, aj ktorí tu nesedia. Lebo ani vy, ani ja to nerobíme pre kaňieru, ale preto, aby sa splnilo to, čo všetci chceme, aby menšina v Poľsku mala naozaj lepšie podmienky, ako doteraz. Bol som veľmi rád, keď som videl, že medzi vyznamenanými sú aj Poliaci, nie príslušníci menšiny. Myslím si, že to je tá cesta, ktorou by sme mali ísť, neuzatvárať sa do nejakého getta, ale spolupracovať s tými, s ktorími susedíme. Ved aj na ústrednom výbere pracujú Poliaci a máte s nimi dobré skúsenosti.

Dovoľte mi v tejto súvislosti spomenúť pekné stretnutie, keď sa pán farár Wieczorek z Krempáčov snažil povedať aj čo to po slovensky, odslužiť sv. omšu v slovenčine a potom sa spolu s nami zabával, akoby bol jedným z vás.

Všetci vieme, že nové obdobie sa začalo sv. omšou na Orave, keď si slovenský a poľský biskup podali ruky.

Nakoľko som informovaný, v tých dedinách, kde si žiadali krajania sv. omše po slovensky, sa to pomaličky napĺňa. Viem, že kázne ešte nie sú po slovensky. Som v pravidelnom kontakte s kardináлом Macharským, ktorého informujem o vašich požiadavkách. Vidím, že aj druhej strane záleží na tom, aby sa situácia pomaličky zlepšovala.

Veľmi som sa potešíl, keď krajania prijali môj návrh vydáť k 50. výročiu Varšavského povstania dokumentačný materiál, aby sa Poľsko dozvedelo o zásluhách našich krajanov. Som veľmi vďačný prof. Čongvovi a p. šéfredaktorovi Špermogovi, že sa podujali na túto úlohu, ale aj vám všetkým, čo ste pri tom pomáhali, že ste vydali brožúrku o účasti Slovákov vo Varšavskom povstani. Neviete si predstaviť, aký pozitívny dopad mala táto knižka vo Varšave. Dal som ju osobne poľskému prezidentovi, maršálkovi Sejmu, ministrom i hosťom vefyvyslanectva. Všetci boli prekvapení grafickou formou, aj faktami, keďže Poliaci často nevedeli o tomto bielom mieste našich vzájomných vzťahov. Bolo to veľmi kladné hodnotenie.

Oveľa ľahšie som potom s pomocou Poliakov, ktorí kedy sú bojovali spolu s M. Iringhom v Čate 535 Slovákov, oslovil vedenie mesta Varšava so žiadosťou, že chceme, aby jedno námestie vo Varšave bolo pomenované po Slovákom M. Iringhovi. Nie je to moja zásluha, je to zásluha tých Poliakov, ktorí bojovali v čate. Prijal som ich na velyvyslanectve a podakoval som im za to, že bojovali v čate, ktorú viedol môj rodák Slovák M. Iringh. Poliaci plakali a hovorili, že oni nie sú Poliaci, ale Slováci, lebo v čate boli vždy Slovákm. Všade sa o nich hovorilo, že je to čata Slovákov.

Tešíme sa tiež z toho, že na Slovensku študuje
mnoho našej mládeže. Keď p. tajomník prednášal
správu, veľmi dobre som vedel rozšírovať jeho

Prof. J. Čongva dbá o náležitý priebeh hlasovania. Foto: J. Pivovarčík

slová, že za tým je veľa roboty, veľa vybavovania a prosieb. 50 mladých ľudí, ktorí študujú na Slovensku, z toho 20 na vysokých školách – je to istý úspech. Musíme to robiť aj nadálej, aby na ďalšom zjazde, ktorý je vždy istým hodnotením života každej organizácie, sedelo pri jednom stole ešte viac mladých ľudí, ako dnes. Vzdelaná mládež, to je budúcnosť každej spoločnosti a menšiny tobôž. Cez prázdniny, keď budú študenti doma, chceme pozvať mladých ľudí do Varšavy, aby navštívili naše nové veľvyslanectvo. Chceme, aby príšli študenti, ktorí študujú na Slovensku, ale aj tí, ktorí pracujú doma v miestnych skupinách. Dlhujeme im veľa a chceme to s vašou pomocou napraviť.

Som rád, že sa môžem vo Varšave chváliť, že časopis Život vydávajú Slováci v Poľsku. Grafická úprava, hodnota článkov a celkové zameranie častokrát zaskakujú poľských predstaviteľov. Sú veľmi milo prekvapení. I vevyslanci z iných štátov Európy a sveta sa zhodujú v tom, že toto je cesta k modernej Európe. Predstavujete sa ako kultúra a tolerantná menšina. Viem, že vás takto hodnotia poľské kultúrne orgány.

Myslím si, že cesta, ktorú ste začali vydávaním almanachu, je ďalším obohatením vašej prezentácie v Poľsku. Veľmi rádi vám pomôžeme pri promocii týchto diel v hlavnom meste Poľska. Mám moje slovo.

Dovoľte mi, aby som povedal niekoľko svojich úvah, keďže som jedným z vás. Čo by som si prial, aby bolo lepšie? Prial by som si, aby náklad Života neklesal. Myslím si, že keď sa robí taký pekný časopis a patrí medzi najlacnejšie mesačníky v Poľsku, náklad by mal stúpať. Nebolo by to také ťažké, keby každý z nás, ako tu sedíme, získal aspoň jedného predplatiteľa.

Ked' otvoríme Slovenský inštitút vo Varšave, a dúfam, že to nepotrá dlho, chceme tam predstaviť všecko dobré, čo na Slovensku máme – slovenský priemysel i slovenskú kultúru – v najširšom slova zmysle. Dohodol som sa s predstaviteľmi Matice slovenskej, že tam predstavíme časopis *Europa vincet*, ale aj kultúru našich krajanov z Poľska.

Máme sa čím chváliť. Isto tam budú ukážky grafiky p. Mšalovej a rezbárské umelecké práce našich krajanov. Myslím si, že aj vaše dychovky by si mohli raz zahrať na rímsku starého mesta vo Varšave.

O niekoľko týždňov začnú rozhovory o malom pohraničnom styku. Myslím si, že aj táto otázka, ak sa vyrieší, pomôže nášim krajanom. Všetko sa nedá naraz. V minulom roku sme podpisali s Poľskom 10 zmlúv. Tímy, ktoré budú text dohody pripravovať, by mali zohľadniť požiadavky krajanov a vy ste ich už dávno deklarovali.

Chcem vás ešte vyzvať, aby ste sa zapojili do pohraničnej spolupráce. Nebolo by dobré, keby sa krajanská menšina preskakovala, ako keby sa jej to netýkalo. Najmä v otázkach obchodných aktivít, služieb, turistiky. Naše krásne regióny sú turisticky nevyužité a tým sú umŕtvené veľké peniaze.

Ako bývalý učiteľ by som sa chcel podakovať vašim učiteľom. Učiteľom, ktorí pochádzajú z krajanských rodín, aj tým, ktorí sú zo Slovenska a pôsobia medzi vami. Chcem vás pekne poprosiť, aby ste im pomáhali. Viete, čo na slovenskej dedine znamenal kniaž a učiteľ. Oni šírili kultúru a tito ľudia to chčú aj dnes robiť. Preto by som vás chcel požiadať, aby ste pomáhali aj paniam učiteľkám, ktoré prišli medzi vás.

Ďalšia otázka – dvojité občianstvo. V tejto funkcií to počujem už druhýkrát. Keď som bol na ústrednom výbere, prisľúbil som, že poinformujem slovenskú stranu. Ihneď som napísal list ministroví vnútra. Predstaviteľia Spoločnosti si môžu telefonicky vybať priatie na Ministerstve vnútra SR. Myslím si, že nič nové sa nedozvedia, keďže chýba zákonárná norma, ktorá tieto veci rieši. Nakolko som informovaný, po menovaní novej vlády je k tomuto problému istý prístup. Viem, že slovenská vláda sa chce k tejto naozaj citlivej otázke vyjadriť. Netyka sa iba vás, hoci možno vás dvojnásobne, keďže vy ste naozaj necmigrovali, ani ste sa občianstva nevzdali. Ale tak isto sa občianstva nevzdali tí, ktorí boli z politických dôvodov vyhnani do cudziny. Táto vec si bohužiaľ vyžaduje čas. Keď ste tolko čakali, ja vás prosím, aby ste vydržali. V správe z vásšho zjazdu túto vec zopakujem.

Pred chvíľou som odovzdal J.E. kardinálovi Macharskému číslo Života, do ktorého sa začítal a prial by si dosťať aj ďalej. Odovzdal som mu tiež kópiu žiadosti o slovenské sv. omše v Podvlnku. Prijal ju a vec dá prešetri. Zopakoval som mu

Rokovania zjazdu pozorne sledujú slovenské učitelky K. Reisová a L. Richtáriková, J. Griglák, R. Kulaviak a ďalší krajania. Foto: J. Pivovarčík

prosbu krajánov o dovážanie kňaza do Nedeca a nadiktoval som mu všetky miesta, kde boli na Orave zatreté slovenské nápisy a kde bolo odrezané rameno z dvojramenného kríža. Bol veľmi prekvapený, že sa takéto niečo deje.

Kardinál F. Macharski odkazuje všetkým krajanom:

"V čase vianočných sviatkov, keď sa v kostoloch spievajú koledy, zehnám tých, ktorí chvália novonarodeného Ježiša po slovensky, a jeho i všetkých Ježišových bratov a sestry, ktorí ho milujú svojím kresťanským srdcom. Nech Pán Ježiš dá ľuďom dobrej vôle pokoj, bez ktorého sa nedá žiť."

Chcem sa vám pekne podakovať za robotu, za naozaj fažkú robotu, a najmä tým, ktorí ste nedostali medailu. Medailu dostávajú tí, ktorých si niekto všimne. Ale aj tým, ktorí dostali medailu, lebo je asi zaslúžená. Ďalej celému ústrenému výboru, plénu, sekretariátu, pánovi predsedovi, pánovi tajomníkovi, pánovi šéfredaktorovi, ako aj poľským orgánom, ktoré vám vyšli v ústrety, ak ste sa na ne obrátili. Dávam vám slovo, že pokiaľ ja budem vývyslancom Slovenskej republiky v Poľsku, a nechystám sa tak skoro odísť, budem sa snažiť vo všetkých veciach pomáhať Slovákom v Poľsku, aby sme sa mohli chváliť, že máme v Poľsku vzdelanú, kultúrnu, modernú menšinu.

IWONA GRODZKA,
z Kancelárie pre
národnostné
menšiny
Ministerstva
kultúry a umenia

Dovoľte mi, aby som vám v mene námestníka ministra Michala Jagielu a našho nového riaditeľa Kancelárie pre národnostné menšiny Jerzyho Biszaka podakovala za pozvanie. Žiaľ, január je mesiac fažkých rokovania nad rozpočtom a pán minister Jagielo nemohol prísť osobne. Pán riaditeľ Biszak sa zasa oboznamuje s novými pracovnými podmienkami a organizáciou práce, ale dúfa, že sa ďoskoro vzájomne zoznámit.

Chcela by som taktiež podakovať ústrednému výboru za dlhoročnú spoluprácu s našou Kanceláriou a konštatovať, že sa spolupracovalo dobre. Čo sa týka ministerstva, finančné problémy sú

vážne, ale viem určite, že na slovenskú kultúru, napokoľko si to ministerstvo bude môcť dovoliť, sa finančné prostriedky vždy nájdú. Určite, kým bude existovať Kancelária pre národnostné menšiny. Ale aké to budú náklady, to už nie je naša otázka, o tom rozhodujú vyššie orgány.

Chcela by som podotknúť, že čo sa týka iných orgánov povolených pre spoluprácu s národnostnými menšinami, pracuje sa na reaktivovaní Komisie pre otázky národnostných menšín. Dúfajme, že vďaka predsedovi Jacekovi Kuroňovi a ministriovi Kazimierzovi Dejmkovi začne Komisia opäť pôsobiť a vypracovať sa tiež iné formy spolupráce štátu s národnostnými menšinami.

VLADIMÍR REPKA
riaditeľ Odboru
medzinárodných
vzťahov Maticy
slovenskej

Vážení a milí krajania, Slováci a ostatní piateľia! Pán vývyslanec sa skutočne dočkal všetkých oblastí, ktoré som chcel spomenúť aj ja, takže úmerne tomu skrátim aj svoj príhovor. Je to pre mňa veľká česť a potešenie odovzdať vám pozdravy od vedenia Matice slovenskej, predovšetkým od jej predsedu, Jozefa Markuša a taktiež aj od správca dr. Miroslava Bielika. Veľmi ľutujú, že sa nemohli zúčastniť tohto milčo stretnutia, významného nielen v živote Slovákov v Poľsku, ale v živote Slovákov vôbec.

Úlohu Matice slovenskej delíme na tri časti: národnoodchrannú, národnointegračnú a kultúrno-osvetovú. Prečo to hovoríme? Z jedného dôvodu: tieto tri úlohy, ktoré sú akýmisi odmocinami národnostných záujmov Slovenskej republiky v podaní Matice slovenskej sa netýkajú Slovákov len doma, ale aj v zahraničí, teda celého národa. Vy ste občania Poľskej republiky, ale zároveň ste bytostnou súčasťou, nielen fyzickou, ale aj duchovnou slovenského národa. Tento fakt Matice slovenského zohľadňuje vo všetkých svojich aktivitách. Mimochodom, rád by som začať polemicou otázkou, ktorá vždy vzbúri hladinu intenzity pocitov a možno sa niektorých dotýka aj osobne. Ide o československú ideu. Idea Československa, a to treba zdôrazniť, nebola nikdy

prirodzenou, ako neboli prirodzený ani geopolitický výsledok – Československý štát. Prečo? Z jednoduchého dôvodu: aj počas existencie Masarykovskej ČSR, aj Gottwaldovskej, či už v habite masarykovskej demokracie, či komunizmu, nikdy neopustila uplatnenie prirodzeného práva slovenského národa na sebaurčenie a nakoniec navodila takú situáciu, akú ste poznali aj v Poľsku, že Slováci sa vo vlastnej krajine cítili ako národnostná menšina. Samozrejme, tento fakt zohral svoju úlohu pri obnovení Slovenskej republiky v r. 1993. Na porovnanie s odporcami tejto úvahy môžem uviesť aspoň jeden argument. Slovenský národ je starý aspoň 1500 rokov, z toho 1100 rokov je národom kresťanským. 67 rokov trvala Československá republika. Čo je 67 rokov v historických súvislostiach? Je to kvapka v mori. Bol by som rád, keby sme si to uvedomili.

Samozrejme tieto myšlienky sa netýkajú osobných vzťahov, každý z nás môže mať priateľov v ktoromkoľvek národe na svete, ale to sa netýka prirodzeného práva každého národa na sebaurčenie. Mimochodom, keď ide o tzv. nadštandardné vzťahy s Českou republikou, Matica slovenská sa riadi striktne národnými záujmami, a tie sú národné vtedy, keď sú výhodné pre národ. Práve z historického hľadiska, ktoré som spomíнал, sú pre slovenský národ oveľa výhodnejšie vzťahy s chorvátskym nárom, historicky opodstatnenejšie vzťahy s rumunským, srbským nárom a nakoniec aj Poliaci by sa mohli uraziť, keby sme sa orientovali čiste len jedným smerom. Takže prirodzený vývoj viedol k obnoveniu našej štátnosti, čo bola jediná podmienka, aby sa náš národ zachoval, aby sa zachoval aj v Poľsku. Táto skutočnosť sa samozrejme odrážala aj v krajanom hnúti. Postupne, ale intenzívne sa začali rozvíjať čisto slovenské spolky v zahraničí. Vznikla Matica slovenská v Chorvátsku, v Juhoslávii už MS existovala predtým, vznikla MS na Ukrajine, vznikli slovenské organizácie v Maďarsku a iných krajinách na svete. Samozrejme niekde išiel vývoj rýchlejšie, inde pomalšie. Ja pevne verím, že Slováci v Poľsku sa dnešným dňom zapoja do rodin čisto slovenských spolkov.

Teraz k otázke, ktorá vás zaujíma asi najviac: čo očakávate od Slovenskej republiky a čo od Matice slovenskej pri presadzovaní vašich prirodzených práv, vašich záväzkov a záväzkov Slovenskej republiky navzájom?

Dnešný čas je veľmi priaznivý, pretože sa do čela štátu dostala skutočne slovenská politická garnitura a toto vládne hnútie troch strán dalo do svojho programu uplatnenie domovských práv zahraničných Slovákov. Matica slovenská veľmi vehelementne vstúpila do tohto procesu, mali sme niekoľko rokovania na úrovni ministra vnútra, ministra zahraničných vecí. Boli sme zahrnutí aj do prípravy legislatívnych nariem, ktoré tieto práva zaručujú. Ako nás informoval minister zahraničných vecí, tak do konca marca má byť vypracovaný projekt tzv. žiaducej migrácie, v rámci ktorej bude ričená aj otázka zahraničných Slovákov. Myslím, že je to veľmi optimistické, keby sa z toho splnilo len 20%, aj to by bol veľmi dobrý začiatok. Pán tajomník Ľudomír Molitoris spomínal jednu významnú aktivitu spred troch rokov, ktorá sa stretla s vaším veľkým záujmom.

Je to Svetový festival slovenskej mládeže a Matica slovenská ho bude organizovať aj tohto roku, môžete sa naň pripraviť, veľmi radi vás tam uvítame. Veľmi by sme sa tešili, keby aj tento ročník dopadol tak úspešne ako ten pred troma rokmi.

Vážení krajania, na záver mi neostáva nič iné, iba urobiť to, čo urobil aj nás pán veľvyslanec, úprimne z celého srdca, v mene Matice slovenskej, v mene svojom a môjho kolegu chcem vám podakovať všetkým, bez ohľadu na to, či ste funkcionári, či obyčajní členovia za to, že ste jednoducho nezabudli, že ste Slováci. A to, že ste nezabudli, je veľká vec, vy sami si to najlepšie uvedomujete. Ďakujem.

FRANTIŠEK CHALUPKA
Čestný predseda
MS SSP v Novej Belej

Milí krajania a krajanky, vážení hostia! Veľmi ma to teší, že sme sa tak spolu zišli, ja som už na zjazde deviaty krát a ak mi Pán Boh dopráje zdravia, rád sa s vami stretnem aj na budúce. Najprv by som chcel podakovať našej Poľskej republike za to, že nás podporuje a umožňuje združovať sa v takej organizácii, akú sme v dávnych časoch nemali. My, ako roľníci, snažíme sa vykonávať všetky naše povinnosti a prácu na roli svedomite ako len môžeme a bol by som veľmi rád, keby ste nám aj ďalej pomáhali rozvíjať našu kultúru, našu činnosť, aby sme mohli spolužiť ako dva bratské národy. Na druhej strane by som chcel podakovať Slovenskej republike za to, že nám pomohla kúpiť a vybaviť tlačiarč. Ďakujem aj výboru našej Spoločnosti, Ludomírovi Molitorisovi, Eugenovi Mišincovi, celému predsedníctvu, ako aj Jánovi Špemogovi za to, že si aj ďaľčej udržujeme tento pekný časopis. U nás, na Spiši a Orave, snažíme sa teraz zachovať jedny z našich najkrajších ozdob – slovenské nápis. Na jednej strane ich chránia rôzne štátne nariadenia a uznesenia, na druhej, kym sa začnú realizovať v praxi, treba vynaložiť veľa úsilia o ich záchranu. Stojíme teraz pred voľbami, a preto by som chcel poprosiť nový výbor, aby mal toto na zreteli, aby z našich kostolov a obcí nezmizli tieto vzácné pamiatky. Chcel by som ešte podakovať nášmu terajšiemu výboru za to, čo pre nás urobil. Dobrý by bolo, keby sme ho znova zvolili.

HELENA RÁKOSNÍKOVÁ,
místopředsedkyně
MS SSP
v Krakově

Já ako místopředsedkyně krakovské místní skupiny naši Společnosti mám vzácnou možnost byt jedinou představitelkou Čechů v Krakově. Jsem Polka, vdova po českém vědci Jindřichovi Rákosníkovi, který pocházel z Kutné Hory a dlouhá léta spolupracoval s českou vědeckou obcí. Manžel byl členem Společnosti v letech

1980–1985, já jsem členkou od roku 1988. Tehdy samozrejme neexistovaly ty problémy, o ktorých je nyní řeč.

V súvislosti s rozdelením Československa na dvä samostatné republiky vznikla v naši Spoločnosti otázka: spolu, nebo zvlášť? Má rozdelení smysl? Podle mne ne, protože náš Spoločnosť sdržuje občany Poľskej republiky, ktorí reprezentujú slovenskou alebo českou národnosť, pripadne sympatizujú s kultúrou týchto národov. Proč by mely mít geopolitické zmerný vliv na naši organizáciu? Naši Spoločnosť zakladali Slováci i Česi, ktorí spoločne vydávali na jej majetek. Rozpad Spoločnosti by vytváral majetkové spory. Je to někomu potrebné? Chceme-li mít nějaký vliv v prípade parlamentných sporov, meli bychom držať spolu. Větší počet krajanov zvyšuje i šanci na reprezentaci obou národností v parlamente a v miestnych samosprávach.

Jiným problémom je odcizení našich českých krajanov, ktoré pocitujeme už niekoľko let. Je viditeľný i nedostatek zájmu o naše spoločné problémy, což priblíží vede k plné asimilaci a odnárodeniu našich českých krajanov. Jsem proti rozdeleniu našej Spoločnosti, ale kdyby k tomu priblíží jen došlo, zústanu v Spoločnosti Slováku, priblíží se budu snažiť odtud, z Krakova, pomáhať našim českým krajanom v jejich boji o zachování vlastnej národní identity. Děkuji za pozornost.

JÁN PETRÁŠEK
predseda MS SSP
v Krempachoch

Chcem vám potrochu porozprávať o našej miestnej skupine a jej činnosti v Krempachoch. Je to najpočetnejšia skupina v Spoločnosti – má 350 členov, z ktorých polovicu tvoria ženy. Aj včera som doniesol prihlášky ďalších 11 členov. Najmladší členovia majú 16 rokov a najstarší má už 95 rokov. Z toho hľadiska je to u nás pomerne dobré. Napr. vo výbere MS má najmladší člen 25 rokov a najstarší 50. Tvoríme veľmi zohratý kolektív a všetky problémy, prípravy podujatí alebo stretnutí riešime spolu. Taktiež spolu sa podielame

Delegáti z Oravy. Foto: J. Šternogá

na zbieraní predplatného na Život a na roznašaní časopisu krajanom. Delíme si obec na tréte úseky, v ktorých jednotliví krajania zájdú ku každej rodine. O rok sa striedame a predplatné zbierajú ďalší krajania. Chcem vás informovať, že v Krempachoch na 200 domácností máme 170 predplatiteľov.

Čo robíme pre našich krajanov alebo krajanské deti, ktoré sa učia materinský jazyk? Pre tie deti – je ich 95 – organizujeme napr. vianočné stromčeky s rôznymi súťažami, odmenami a pohostením. Na takéto stretnutia pozývame samozrejme učiteľov a miestneho farára. Pre našich členov pripravujeme zasa novoročné stretnutia, a keďto nestihneme, tak organizujeme fašiangové stretnutie. Tieto naši krajanské stretnutia vyzerajú skoro ako svadby s pohostením a občerstvením – len bez mlado manželov. Krajanky a krajania sa na nich môžu porozprávať, zaspievať si, ba aj zatancovať pri ľudovej hudbe. Myslím si, že takéto stretnutia by mali robiť aj v ďalších miestnych skupinách. Je dobré, keď na ne príde niekto z ústredného výboru, lebo to ľudí povzbudí. Chcem sa tu podakovať tajomníkovi ÚV L. Molitorisovi, že vždy na naše pozvanie prišiel a svojím príhovorom krajanov povzbudil do ďalšej činnosti. Je tiež dobré, keď medzi nás prídu aj naši redaktori, lebo potom máme o čom čítať v našom časopise Život.

Máme tiež svoju kroniku, ktorá je naším svedectvom pre budúce generácie. Bolo by dobre, keď každá miestna skupina mala v klubovni svoju kroniku. Keď som pri klubovni, môžem povedať, že je v nej pomere rušno. Je otvorená 4-krát týždenne a niekedy aj častejšie. Vedia ju a upratuje mladý kraján, ktorý za to dostáva od ÚV iba symbolických 100 tisíc zl. mesačne. Nicktoré klubovne dostávajú ďalej menej, ale sú aj také, ktoré dostávajú oveľa viac. My však nežiadame viac, chápeme v akej situácii je naša Spoločnosť.

Vela našich krajanských detí študuje na Slovensku, dostávajú štipendia, ktoré hradí slovenský štát. Za to všetko, aj za tú najmenšiu pomoc, ktorú nám poskytne, mali by sme byť povdáčení. Chcel by som, aby si naši žiaci a študenti vedeli túto veľkú pomoc malého štátu vážiť a ceniť.

Občas sú v našich obciach organizované zájazdy a výlety na Slovensko. Keď sa ich krajania

IX. ZJAZD SPOLOČNOSTI

budžiaci chcú zúčastiť, treba im to umožniť. Pri rozdeľovaní miest treba zohľadniť najmä počet členov a to, či sa deti učia slovenský jazyk. Medzi nami je mnoho dobrých krajanov, na ktorých musíme myslieť v prvom rade. Nie na tých, čo majú na zreteli len nejaký zisk, a keď treba niečo urobiť, tak sa tomu vyhýbajú.

Na záver ešte jedna poznámka. Spomenul som si na slová kr. Františka Kumáta, že naša budúcnosť je v mládeži. Onedľho budeme voliť nové orgány našej Spoločnosti a ja by som chcel, aby sme využili tieto slová a volili mladých. Volme správnych ľudí na správne miesta. Myslím, že sa už dosť dobre poznáme a vieme, čo kto dokáže. Srdečne vás všetkých pozdravujem a prajem vám všetko najlepšie, pevné zdravie a do budúcnosti silnú vôľu a ešte silnejšie slovenské národné povedomie.

ANTON PIVOVARČÍK predseda Obvodného výboru SSP na Spiši

Naša Spoločnosť bude zanedľho oslavovať 50. výročie svojho vzniku. Je to veľa, alebo málo? Naša menšina v rokoch 1945–1994 zosilnila, vydrala to, čo mnohé menšiny nevydržali – silnú assimiláciu.

Vážení delegáti, počuli sme správu o činnosti Spoločnosti. Práca ústredného výbora, obvodných výborov a miestnych skupín mala svoje dobré, aj zlé stránky. A s čím ste prišli na 9. zjazd vy, milí krajania? Čo ste priniesli na poli kultúrneho diania, straty, či úspechy? Chcel by som, aby sa v diskusii naše príspevky obohatili o nový smer, aby sme našli novú cestu pre našu menšinu. Organizačná činnosť našej Spoločnosti sa prejavuje najmä na poli kultúrneho diania. A to by sa malo odzrkadľovať aj v radoch našej krajskej mládeže. Ale tej je v našej Spoločnosti málo. V teréne máme klubovne, ktoré sú prázdne, lebo v nich chýbajú časopisy, televízory, spoločenské hry, všetko, čo môže dncsnú mládež pritiahanúť. Naša Spoločnosť nemá finančné prostriedky na kultúrnu činnosť, preto musíme dať viac od seba.

Na základe uznesenia 8. zjazdu našej Spoločnosti vypracoval ústredný výbor Memorandum slovenskej národnostnej menšiny v Poľskej republike a rozoslal ho najvyšším štátnym predstaviteľom Poľska a bývalého Česko-Slovenska. Pozrieme sa spolu na body memoranda, čo sa uskutočnilo, a čo nie:

1. Právne zakotvenie postavenia slovenskej menšiny v ústavnom zákone o národnostach – nebolo zrealizované,

2. Uplatňovanie ustanovení helsinských a kodaňských protokolov KBSE vo veci dodržiavania ľudských práv voči Slovákom v Poľsku, a menovite:

a) zavedenie slovenských bohoslužieb vo všetkých spišských a oravských farnostiach – čiastočne zrealizované,

b) umožnenie vyučovania slovenského jazyka na gymnáziu v Novom Targu a iných stredných školách – nebolo zrealizované,

c) okamžité zastavenie protislovenských útokov v poľskej tlači a regionálnych publikáciách – nebolo zrealizované,

d) zaistenie mandátu pre predstaviteľa slovenskej menšiny v poľskom Sejme – nebolo zrealizované,

e) zaistenie finančnej podpory pre organizáciu Čechov a Slovákov v Poľskej republike – čiastočne zrealizované,

f) vyriešenie problémov slovenského školstva v PR, najmä zabezpečenie učiteľských kádrov a učebných pomôcok – čiastočne zrealizované,

g) okamžité zastavenie ničenia slovenských kultúrnych pamiatok v PR a obnova tých, ktoré boli zničené a zastavenie falšovania historických map Spiša a Oravy – nebolo zrealizované,

3. Priznanie takých istých práv pre Slovákov v Poľsku, aké má poľská národnostná menšina v Čechách a na Slovensku – čiastočne zrealizované.

Ako vidíte, milí krajania, naše požiadavky napriek snahám ústredného výboru, obvodných výborov a miestnych skupín boli len v nevelkej miere splnené. Uvediem príklady porušovania našich menšinových práv: V Podviku bol odstránený dvojramenný slovenský kríž; riaditeľ jednej zo spišských škôl povedal, že v ústach cíti horosť, keď počuje, že sa na Spiši vyučuje slovenčina; páns farár v jednej obci na Spiši dal zas podnet k zamaľovaniu slovenských nápisov v kostole, a tak by som mohol pokračovať ďalej.

Neraz zdôrazňujem, aby naše menšinové školstvo bolo pod priamym dohľadom Ministerstva školstva PR. Často počujeme vysvetlenie, že na menšinové školy nemá samospráva peniaze, v dôsledku čoho dochádza postupne k ich likvidácii. Slovenčina je predsa našou materinskou rečou. Národ, ktorý nemá svoj jazyk, odumiera. Naši predkovia si svoj jazyk zachovali, vďaka tomu ho môžeme používať aj dnes. Môžeme spievať v kostole, a preto je našou povinnosťou, aby sme zaviedli slovenčinu do všetkých cirkevných obradov.

My, Slováci, máme svoje miesto tu. A nájdú sa takí, čo nám dokazujú, že sme sa osídľovali zo Žywca, Jordanowa, Podhala. Nie sme predsa pristáhavaleckou menšinou, a napriek tomu nemáme svojich zástupcov v samospráve, administratívne, euroregióne, polícii. Samospráva menšine nepomáha, skôr naopak, vyrubuje vysoké dane za prenajímanie klubovní. Naša Spoločnosť je inštitúciou, ktorá by sa mala zúčastňovať na riadení gminy.

ZJAZDOVÉ KOMISIE

MANDÁTOVÁ KOMISIA

Vladislava BOGACZOVÁ z Hornej Zubrice
Mieczysław KIMMER zo Zelova
Dominik SURMA z Krempách

KOMISIA STANOV

Ján GRIGLÁK z Varšavy
Jozef ČONGVA z Katovic
Zenon JERSÁK zo Zelova
Dominik SURMA z Krempách

Úradníci gmiň nerozumejú po slovensky, a tak sa často stáva, že kvôli ich nevedomosti strácame naše pôvodné prezviská, ktoré sa ďalej písia po poľsky. A keď ľovek o svoje bojuje, miesto pochopenia ho úradníci zahriaknu otázkou: Aký si ty Slovák, keď poľský chlieb ješ? Iní ho posielajú na súd, aby za vlastné trovy bojoval o to, čo mu právom patrí. Na matrike by mali pracovať úradníci, ktorí ovládajú jazyk menšiny žijúcej na danom území.

Krajania, Slovensko je naša vlasť, preto treba udržiať úzke vzťahy s tamojšími inštitúciami a kultúrnymi ustanovizňami. Jednou z nich je Matice slovenská. Sme nesmierni vdľační za pomoc, za všetko, čo pre nás urobili jej obetaví pracovníci. Ako iste víete, na Spiši a Orave vznikli miestne odbory Matice slovenskej. Ich cieľom je šíriť národné povedomie a členom sa môže stať každý kraj. Druhou ustanovizňou je Spolok sv. Vojtecha, ktorý má na Spiši už 150 členov. Tu by som chcel srdiečne podčakovať profesorovi Grigerovi za to, že nám dovezol kalendáre.

Obraciám sa na štátne úrady SR s prosbou o prinávratenie občianstva SR. Nikto z nás sa ho nezriekol. Pri návšteve našej vlasti sa nechceme cítiť ako cudzinci. Chceme, aby nás naša vlasť uznala za svoje deti. Nakoniec sa čiste dotknem správy tajomníka ÚV. Poväčšine hovorila len o úspechoch, ale treba poukazovať aj na nedostatky. Spoločnosť sme my, celá menšina, a nechceme krajania, aby v nej prevládali osobné záujmy.

Krajania, delegáti, vážení hostia! Nové volebné obdobie bude úspešné len tedy, keď bude krajsky obetavé, aktívne.

MÁRIA LITVIAČKOVÁ delegátka z Jablonky

Pochválen Pán Ježiš Kristus. Vítam sa so všetkými, ktorí ste tu z Oravy, Spiša, zo Slovenska a Poľska. Zdá sa, že sme všetci bratia a bolo by veľmi dobre, keby tak bolo. Avšak nie je. Pre mňa vždy bude: "Slovenčina moja, veľmi si mi drahá, nevieš ako často na teba spomínam. Mať moja, mať moja za dvoma horami, bolí ma hlavička, čo pláčem za vami. Hlavička ma bolí, len tak

NÁVRHOVÁ KOMISIA

Anna BENDIKOVÁ z Novej Belej
Robert KULAVIAK z Dolnej Zubrice
Eugen MIŠINEC z Hornej Zubrice
Ľudomír MOLITORIS z Krakova
Jozef PIVOVARČÍK z Kacvína
Ján ŠPERNOGA z Varšavy

SCÍTACIA KOMISIA

Vladislava BOGACZOVÁ z Hornej Zubrice
Vendelín BOSÁK z Dolnej Zubrice
Mária HOLOVÁ z Lapšanky
Mieczysław KIMMER zo Zelova
Jozef PYTEL z Podsklia
Katarína WANICZKOVÁ z Durštína

poboluje, že ste nás mamička opustí musela. Sme tu opuštení, žijeme tu v cudzom kraji, necítíme sa ako pri svojej mamičke. Sme odtrhnutí spolu so zemičkou. Prosím ťa slovenská mamička, pamäťajže vždy o nás o svojich detičkach. Za hranicou žijeme, ale sa nadalej Slovákm cítime. Nikdy sa necítim, ani sa nebudem na tomto svete cítiť Polkou. Veľa Slovákov, veľa našich otcov život utratilo za svoje Slovensko. Orava, Orava, veľmi si boľavá, veď od teba tiekla vodička krvavá. Viete vy mamička, čo tie deti vaše za hranicou výtrpieť museli? Neviem, či ste o tom Slováci vedeli."

Chcela by som ēste povedať, akí sme my bratia. Neraz sa stalo, že pri vybavovaní každodenných vecí, ako napr. kuriva, nás v Novom Targu odohnali a kázali ísť na Slovensko. A kolkokrát sa bolo treba až biť a volať miliciu.

My sme sa sem predsa nepýtali. Žijeme však na slovenskej zemi, cítime sa Slovákm. Ja som Slovenska a Slovenka budem. Môj otec za národnosť zaplatil životom, ale svoju slobodu a slovenskú zástavu si zobrať nedal. Doma nám až podlahu trhali. Zbili ho, že ledva dýchal, na nohy sa už nepostavil až nakoniec zomrel. Také sú to bratia. Dobré sa pamätám, ako som ho sotva živého viedla domov a čo mi povedal; dcérka moja pamäťaj, aby si sa nikdy nevzdala a nezradila svoju slovenskú mamičku. Povedzte, či takto má vyzerať bratská láska? Naši miešanci na Orave sa nám posmievajú, že máme slovenské omše, ako Cigáni. Ja im na to odpovedám; a čo, Cigáni to nie sú ľudia?

Žiaľ, veľmi kriticky musím povedať aj o agitátornej činnosti niektorých kniazov. Keď jeden z nich prišiel k nám slúžiť sv. omšu pri príležitosti osláv založenia základnej školy v Boroch,

nepovedal pravdu o našej osade. Ani on, ani druhí nespomenuli, že keď vyhnali slovenských učiteľov z Borov, iba jedno dieťa sa zapísalo do školy. Ostatní rodičia nechceli posielat svoje deti do poľskej školy. Zdá sa, že to chcú vymazať, my však vieme, že pravda bola iná. Nepomohlo nám v takýchto fažkých časoch ani Slovensko. My to chápeme, aj ono bolo v ľažkom položení, v pazúroch, ako aj my tuná. Prečili sme naozaj inoho príkori, psychického útlaku, ale aj fyzického násilia. Malo by však byť opačne. Mali by sme sa milovať, ako to povedal Pán Ježiš Kristus: milujte sa a podľa toho vás spoznajú, že ste mojimi učením. Po tom všetkom, čo som zažila a druhí skúsili, sa vôbec necítim poľskou občankou. Som ňou z donútenia.

Dakujem z celého srdca a je mi úprimne ľuto, že takto sa veci majú.

POZDRAVY IX. ZJAZDU

SEJM RZECZYPOSPOŁITEJ
POLSKIEJ

Komisja Mniejszości
Narodowych i Etnicznych

Pan EUGEN MIŠINEC
Przewodniczący Zarządu
Głównego TSKCiS w Polsce

Bardzo serdecznie dziękuję za zaproszenie na Państwa Zjazd. Cieszę się, Ze Państwo zechcieli mnie zaprosić. Niestety obowiązki uniemożliwiają mi, mimo najlepszych chęci, przybycie do Państwa.

W imieniu Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych życzę Państwu owocnych obrad i zapewniam, że Komisja MNE będzie starała się nadal służyć Państwu pomocą w rozwiązywaniu wszelkich spraw dotyczących mniejszości Czechów i Słowaków w Polsce.

Łączę serdeczne powitania

Przewodniczący Komisji
/Jacek Kuroń/

****

Vážení pánové

Jménem Velvyslanectví České republiky ve Varšavě děkuji za pozvání na 9. celostátní sjezd Kulturmě-sociální společnosti Čechů a Slováků v Polsku, které jsme dne 17.1. obdrželi.

Bohužel, vzhledem k pracovnímu pobytu na velvyslance v Praze a neodkladným službeným, dříve potvrzeným povinnostem jeho zástupců, není možná účast představitele zastupitelského úřadu České republiky na zasedání sjezdu.

Dovolují si proto poprát jménem Velvyslanectví ČR, aby jednání bylo plodné, aby přineslo nové, bohaté podnáty pro další činnost Kulturmě-sociální společnosti Čechů a Slováků v Polsku.

Uvítáme Vaši informaci o závŕtech a výsledcích sjezdu.

S pozdravem

Vladimír Šál
Charge d'Affaires a.i.

Zarząd Główny
TSKCiS w Polsce
Kraków

***

Dziękując za zaproszenie na Zjazd Towarzystwa, życzę wszystkim uczestnikom Zjazdu owocnych obrad, rozwiązymania palących problemów w miej i serdecznej atmosferze. Niestety obowiązki służbowe nie pozwalają mi na przybycie do Krakowa.

Łączę serdeczne powitania

Jolanta Stachurska-Kłaczko
Ambasada RP w Bratysławie

***

Dovolte, aby sme čo najúprimnejšie pozdravili zjazd Kultúmo-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov, ktorý sa v týchto dňoch koná v Králove.

S nádejou očakávame, že členská základňa Spoločnosti rozhodne o takej orientácii, ktorá bude zárukou oživenia národnostného povedomia Slovákov v Poľsku. Pevne veríme, že nové vedenie Spoločnosti sa stane najvyššou zárukou ochrany menšinových práv a slobôd a bude po kračovať v perspektívnej spolupráci s Krajanským Múzeom Matice slovenskej.

PhDr. Claude Baláž
riaditeľ Krajanského múzea
v Bratislave

***

Vážení krajané,

prijmiete od Československého ústavu zahraničného, i od nás osobne, přátelské a krajanské pozdravy pri príležitosti konání IX. celostátného sjezdu Kulturmě-sociální společnosti Čechů a Slováků v Poľsku.

Sledujeme na stránkách Vašeho měšťančku Život zajímavou diskusi, v níž se místní skupiny, obvody a jednotliví členové vaší Společnosti vyjadřují k práci Společnosti a k úkolům do budoucna. Přejeme vám, aby sjezd v nových demokratických podmínkách byl všeobecně úspěšný a přinesl nový velký rozmach krajanského života v Poľsku.

Chtěli bychom vás ujistit, že tak jako v minulosti, i dnes vám Československý ústav zahraniční vyjadřuje podporu a deklaruje zájem na spolupráci.

Přejeme jednání vašeho sjezdu úspěch a zdar.

JUDr. Ján Varšo, CSc
predseda Správnej rady
Nadácie pre pomoc krajanom

***

Z príležitosti konania IX. celostátného zjazdu Kultúmo-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku Vám prajem veľa úspechov v rokovaní, ako aj vo vašej ďalšej práci.

Dušan Mikolaj
riaditeľ Sekcie miestnej
a národnostnej kultúry
Ministerstva kultúry SR

Jaromír Šlápotá
předseda

Dr. Josef Kolinský
ředitel

KABINET SLOVENČINY NA ORAVSKEJ ŠKOLE

Čo myslíte, kde ho asi majú? Nie, nie, v Jablonke na ZŠ č.2 to nie je, ani na lýceu. Je zriadený na Základnej škole č.2 v Hornej Zubrici. Je to jediná učebňa slovenského jazyka na Orave, ktorá slúži iba tomuto účelu. Tiež má aj komu, je tu najviac slovenčinárov z oravských škôl. 38 žiakov dalo prednosť slovenskému jazyku pred rušinou a angličtinou. Je to len o 8 menej, než všetkých žiakov na ZŠ so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke.

Každý kabinet už na prvý pohľad prezrádza, čo sa v ňom učí. V zemepisnom sú glóbusy a mapy, v prírodopisnom zasa kostry a kamene. Závisí to od "zámožnosti" školy, ale aj od učiteľa daného predmetu.

Pani učitelka Katarína Reisová si z malej triedy v podkoví na 2. poschodi urobila kúsok domova. Na veľkej nástenke je pripravený slovenský štátny znak, mapa Slovenskej republiky, portréty slovenských spisovateľov a pohľadnice väčších miest. Nechybajú tu ani propagačné materiály, slovenské časopisy, denníky a knižnica.

Šiestaci, ktorým som narušila hodinu, sú usmiali a vidieť, že si slovenčinu vybrali zámerne. Hodiny sú zaujímavé a pani učitelka rozpráva iba po slovensky (po oravsky sa učí od žiakov). Musia sice dávať na vyučovanie dvojnásobný pozor, aby všetko pochopili, ale opäť sa to. O to rýchlejšie sa naučia.

Varíme po slovensky

Na školách v Hornej Zubrici a Malej Lipnici, kde učí K. Reisová, sa žiaci so slovenčinou nestretávajú iba na dvoch vyučovacích hodinách týždenne. Pani učitelka im organizuje aj zaujímavú mimoškolskú činnosť. V Zubrici robili šarkanov a vianočné pozdravy a v Lipnici varili. Zoznamovali sa so slovenskou kuchyňou, ktorá je súčasťou národnej kultúry. Deti a pani učitelka na túto hodinu tak ľahko nezabudnú.

Úsmev je základom dobrej spolupráce. Zlava: K. Reisová a W. Grobarczyková-Kolčodová

V pamäti Zubričanov dlho zostane aj výlet na Oravský zámok a priehradu. Ale aj táborák pri zbojníckej pivnici, kde si opekali zemiaky. Chlapci vystrájali a dievčatá si zatiaľ po bábsky poklebili.

Súčasťou mimoškolskej činnosti je aj pozeranie slovenských filmov, ktoré p. Reisová nahráva na videokazety cez prázdniny v Bratislave. Sú medzi nimi rozprávky i historické filmy, aby sa deti čo najviac dozvedeli o dejinách Slovenska.

— *V tomto školskom roku sa chystáme do školy v prírode* — hovorí K. Reisová. — *Rozprávala som sa s primátorom I. Krušinským, ktorý nám prisľubil pomoc pri zabezpečení ubytovania. Zúčastnia sa jej žiaci zo všetkých troch škôl, všetci, čo majú záujem o slovenčinu. Okrem sponznávania pamiatok sa budeme aj učiť.*

Počet žiakov rastie

Katarína Reisová učí na Orave už tretí rok a s radosťou konštatuje, že počet žiakov na slovenčine z roka na rok stúpa. Kým v 92. roku ich bolo len 52, v roku 1994 ich je už 89, z čoho najviac v Hornej Zubrici na dvojke. V čom vidí príčinu takejto, pre nás priaznivej situácie riaditeľka Władysława Grobarczyková-Kolčodová?

— *Nábor na slovenčinu robím vždy v máji, ešte pred prípravou celkového učebného plánu. Snažím sa rodičom umožniť slobodné rozhodovanie, či chcú, aby sa dieťa učilo slovenský jazyk. Je to pre mňa veľmi dôležité, aby sa neskôr nehovorilo, že dieťa niekto nútí. Nie vždy je slovenčina ich materinský jazyk. To, že počet žiakov rastie, je možno spôsobené aj tým, že sa slovenčina učí ako cudzí jazyk a deti sa už nemusia učiť druhý.*

Ak by však niekto chcel chodiť na dva cenzie jazyky, rozvrh pani riaditeľka zostavila tak, aby nič s ničím nekolidovalo. Snaží sa udržať dlhoročnú tradíciu, lebo ako sama

hovorí — odkedy si pamäta, vždy sa tu učila slovenčina. W. Grobarczyková-Kolčodová pochádza zo slovenskej rodiny, kde nikdy nechybali slovenské časopisy a knihy. Z nich sa naučila čítať a rozumieť. Preto dnes dokáže oceniť prácu slovenskej pedagogičky.

— *K. Reisová je veľmi solídna učiteľka, ktorá venuje deťom vela svojho voľného času. Stáva sa, že má aj žiakov, ktorí si vyžadujú osobitnú starostlivosť — vtedy zostáva v škole po vyučovaní. Vždy je to pre žiakov výhodné, že majú lektora z krajinu, ktorého jazyk sa učia.*

Zišla by sa spoločná meno

Hlavne pri nákupe učebných pomôcok pre vyučovanie slovenského jazyka. V Poľsku ich nevyrábajú a úcty zo slovenských obchodov sa zasa nedajú na školách zaúčtovať. Učiteľom neostáva nič iné, ako si pomôcky vyrobiť. Tak je to na všetkých oravských a spišských školách.

Učebnice už majú všakovaké, len nie je kedy z nich učiť. Neraz sme už písali, že na Orave sú dve hodiny slovenčiny týždenne. Je to preto, že sa slovenčina zaradila medzi povinne voliteľné predmety. Keby bola nepovinná — boli by to 3 hodiny. Paradox — oravský, či celoštátny?

K. Reisová si hodiny rozdelila na polovicu — čítanie, štylizácia textu a gramatika. So žiakmi sa snaží brať len to najnutnejšie, pričom využíva príbuznosť oboch jazykov. Základy sú často rovnaké, a preto si ich deti rýchlejšie zapamätajú. Z nových školských osnov sa riadi podla minima, z ktorého si vyberá ešte väčšie minimum. Žiaci na školách sú rôzni, aj ich vedomosti sú iné. Učebné osnovy musia zohľadňovať obidva faktory.

Najväčšie ľažkosti žiakom robia interpunkčné znamienka a koncovky. Preto by bolo dobre robiť v 5. ročníku aspoň pol roka opis textov, aby si zvykli. Až potom sa učiť gramatiku. Program je však aj tak veľmi nahustený.

Učitelia slovenčiny sa v praktickom postupe svojej práce nemôžu zjednotiť. Pokúšali sa o to na metodickom dni ešte na jeseň, kde im naša metodička Ž. Bogačíková predstavila osnovy pre 2. ročník ZŠ. Na Orave sa však slovenčina na školách učí od 5. ročníka (okrem Jablonky).

Vzájomná pomoc

Nebolo by na hodinách slovenčiny tak dobre, keby učiteľke K. Reisovej riaditelia škôl nevychádzali v ústrety. Vážia si jej prácu a snažia sa jej zabezpečiť vhodné pracovné podmienky. Týka sa to hlavne zosúladenia rozvrhu hodín na troch školách.

Pýtala som sa riaditelky W. Grobarczykovej, či vyučovanie slovenčiny predstavuje pre ňu zvýšené výdavky. Pre niektorých riaditeľov je to vraj závažný problém.

– *V prípade, že by si učiteľ žadal jazykové laboratórium, tak áno – hovorí riaditelka. – Alebo počítacový program. Myslím si, že sú to zatiaľ sny na ďalších 10 rokov.*

Na Základnej škole č.2 v Hornej Žubrici

je 196 žiakov. Nie je to málo, a predsa sa našla miestnosť pre kabinet slovenského jazyka. Pani W. Grobarczyková tvrdí, že kým sa stala riaditeľkou, bola najprv učiteľkou a vie, čo je pre prácu potrebné. Preto sa snaží vo všetkom hľadať zlatý stred. Keď má problémy, potešuje sa starou múdroštvou – nie je tak zle, aby nemohlo byť horšie.

Situácia v škole sa výrazne zmenila, odkedy ich prevzala gmina. Riaditeľka si ešte pamäta, aké mala problémy s kriedou, alebo uhlím. Teraz dostane rozpočet a vie si všetko naplánovať. A keď sa dobre hospodári, dá sa niečo aj ušetriť na prilepšenie. – *Môžem dokonca povedať, že mám luxusné podmienky v porovnaní s minulými rokmi. Teraz sme o-*

zajistními vedúcimi svojich podnikov, od našej menežérskej práce závisí prosperita.

Na hodine slovenčiny šiestaci čítajú, ale len ostýchavo sa ozývajú. Dokonca aj roztočaňom Stanovi a Pešovi vyrazilo dych, keď majú rozprávať pred niekym cudzím. Určite si to vynahradia v škole v prírode, alebo u strýkov na Slovensku. To je tiež jeden z dôvodov, pre ktorý si vybrali slovenčinu.

Po oficiálnom zborovom rozlúčení – Dó-ví-dé-nia, bolo môjmu uchu najmilšie, veselé volanie z otvorených okien:

– Ahój, ahój – ktoré ma sprevádzalo až na zastávku.

Text a foto:

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

NEMECKÁ CHATA NA BABEJ HORE

Mnohí Oravčania si určite dodnes pamäťajú trnavý bod pod samým šítom Babej hory, ktorý bol ešte v 60. rokoch za slnečného počasia zreteľne viditeľný z každej oravskej obce. Bolo to rumovisko bývalej horskej chaty Beskiden-Verein, o ktorú sa od 2. sv. vojny nikto nestralal. Bola však prístreším pre oravských a iných pašérakov a náhodných turistov. Zrúcanisko, ktoré sa v posledných rokoch skladalo s hraby kameňov a jednej, či dvoch rozpadajúcich sa stien drevenej prístavby, strašilo a kazilo neopakovateľný, krásny babohorský výhľad, kym zub času nevykonal svoje a všetko sa nerozpadlo. Dopomohli tomu aj pracovníci Babohorského národného parku, ktorí koncom sedemdesiatych rokov rozobrali zvyšky.

Kým vznikla horská chata

Tajomná Babia hora odjakživa lákala milovníkov horskej turistiky, hľadačov pokladov, vedcov a ojedinele aj "urozených páнов" rôznych národností. O výstupe niektorých na Babiu horu sa zachovali písomné správy už zo začiatku 19. storočia. Napríklad 2. septembra 1806 na šíti Babej hory vystúpil habsburský arcivojvoda, palatín Jozef, ktorý v tomto čase navštívil pohraničné kraje monarchie. V súvislosti s exkurziou do významného hostia oravskí páni postavili tesne pod šítom Babej hory špeciálny úkryt. Arcivojvoda sa mal v ňom zdržať, ak by náhodou zlyhalo počasie. Podľa archívnych prameňov to bola nevelká drevená chatička, ktorá sa pravdepodobne podobala obyčajnému salašu. Poľské prameňe uvádzajú, že to bol prvý úkryt tohto druhu v oblasti Karpát a Beskýd. Druhý vznikol v Tatrách o 30 rokov neskôr. Prvý babohorský úkryt však nevydržal dlho a o rok alebo dva ho z povrchu znieta silná fujavica. Palatínovi však

poslúžil. Kochal sa však krásnym výhľadom až niekoľko hodín a pobyt mu spríjemňovala oravská sedliacka muzika. Posluhovali mu tiež pekné oravské dievčatá. Pánsku zábavu však pokazila búrka. Na pamiatku tejto významnej udalosti postavili na tomto mieste pomník a neskoršie pamätný kameň.

Sprievodcov nahradili značkované trasy

Beskid-Verein je názov veľmi aktívneho nemeckého turistického spolku, založeného v roku 1893 v Bielsku-Bialej. Tento spolok sa hned od svojho vzniku začal zaujímať o Babiu horu. Už v nasledujúcom roku vyznačil prvú turistickú trasu, ktorou bolo možné vystúpiť na šíti Babej hory od Oravskej Polohy. Bola označená červenou farbou. Onedlho nato, v roku 1895, Nemci vyznačili druhý turistický chodník, tentoraz modrou farbou. Do vypuknutia 1. sv. vojny členovia klubu Beskiden-Verein pripravili niekoľko turistických trás. Pribudli k nim aj poľské, ktoré vytýčilo Babogórské Towarzystwo Tatrzańskie. Niektoré značky pretrvali až do 80. rokov našho storočia, čo znamená, že použitá farba bola veľmi trvanlivá.

Keď sa na začiatku 19. stor. o Babiu horu začali zaujímať poľské turistické organizácie, dochádzalo neraz k ostrým konfliktom medzi BV a PTT, ako keby im veľký masív Babej hory nevystačil. Kurióznym vyvrcholením tohto nezdravého súperenia bolo ničenie značiek a smerových tabúľ, čím sa dokonca pred 1. sv. vojnou zaoberal oblastný súd v Makove Podhalaňskom.

Prvé pamätné knihy

Vytýčenie turistických trás spôsobilo, že šíti Babej hory sa stal cieľom výprav mnohých zanietencov vysokohorskej turis-

tiky. Už vtedy sem prichádzali nielen jednotlivci, ale celé skupiny z mnohých európskych krajín. Pedantní Nemci chceli mať aj v tejto veci poriadok, a aby získali pravý obraz o návštevnosti najvyššej hory Beskýd, umiestnili v lete 1894 na jej vrchole pamätnú knihu, do ktorej sa mohli zapísť vtedajší návštevníci. Bola to pomerne hrubá kniha – zošit v tvrdom obale, ktoré členovia BV dali názov I. Gedenkbuch der Section Bielitz-Biala des Beskidenvereines für Babiagora (1725 m), 1894. V úvode napísali, že si prajú, aby sa všetci turisti, bez ohľadu na jazyk, po vystúpení na Babiu horu v tejto knihe zapísali. Bola umiestnená v špeciálnej železnej schránke – len cez leto. Na zimu knihu odnášali dolu, napr. do kúpeľnej chaty Slaná voda nad Oravskou Polhorou, inokedy do kancelárie Lesnej správy v Zawoji. Raz dokonca knihu niekto ukradol. Vďaka energickému pátraniu maďarských žandárov sa však našla a bola opäť umiestnená na šíte Babej hory. Počas druhej letnej sezóny v roku 1895 sa do knihy zapísalo 415 turistov, v tom aj ženy. Prvú pamätnú knihu návštevníci zaplnili asi v roku 1897, lebo v nasledujúcom roku tam turistický spolok Beskiden-Verein umiestnil nový exemplár, ktorý v roku 1900 nahradila tretia kniha. Štvrtú pamätnú knihu BV na Babej hore niekto v roku 1902 ukradol a nenašla sa.

Oveľa neskôr – v roku 1906, podobnú knihu umiestnili na poľskej strane Babej hory, v chate na Markowych Szczawinach, aj Poliaci. Pričinili sa o to členovia poľských turistických organizácií.

Rozvoj babohorskej turistiky si vyžadoval vhodnú chatu, do ktorej by sa návštevníci mohli utiahnuť, odpočínať si, ba dokonca aj prenocovať. Spolok BV sa podujal vybudovať ozajstnú horskú pevnú chatu, dokonca pod samým šítom, v nadmorskej výške 1616 m. Na jar 1905 bola chata hotová a mohla plniť svoju funkciu.

EUGEN MIŠINEC

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

V SPIŠKEJ MEKKE

Niekto ho nazývajú spiškou Mekkou. Neputujú tu sice moslimovia, ale predovšetkým milovníci histórie, starej architektúry a prírodných krás, skrátka turisti. Ako sme sa dozvedeli v minulom roku ich sem prišlo skoro 140 tisíc. Čitatelia z okolia Spiša sa už iste dovtípili, že máme na mysli Nedecký zámok.

Nad modrým Dunajcom

Nedecký zámok – nemý svedok história tohto regiónu, mlčky pozera z vysokej vápencovej skaly na to, čo sa tu deje. V jeho okolí sa veľa zmenilo. Po mnohoročných sporoch a diskusiah sa konečne inžinieri pustili krotiť dravé vody Dunajca výstavbou vodnej nádrže. Jej mohutné múry sa dvíha- jú čoraz vyššie. V súvislosti s tým došlo k istým presunom obyvateľstva, predovšetkým v Maniovach a Czorsztyne, ale aj v maličkej spiškej dedinke Nedeca-Zámok, v ktorej sa dnes zastavíme.

15. obec Spiša

Nedeca-Zámok ako osada (nchovoriac o jej vzľahoch so samotným zámkom) patrila dlhé roky k veľkej obci Nedeca. Preto Zámočania alebo Zomkovjania – ako ich na okolí volajú – chodievali do kostola v Nedeci, tam sa tiež sobášili, krstili svoje deti, nakupovali a vybavovali úradné záležitosti. Taktôž bolo do roku 1990, kedy osada získala administratívnu samostatnosť, teda právo samostatne rozhodovať o sebe.

Ako nám povedal novozvolený richtár Jan Kiedzuch, je to najmenšia spišká obec, ktorá má len 56 domácností s 250 obyvateľmi. Samostatnosť má však pre ňu veľký význam. Získala perspektívnu. Vedľa, ako tvrdia viacerí obyvatelia, od skončenia 2. svet. vojny sa pre Nedeca-Zámok neurobilo skoro nič. Až za posledné štyri roky sa začalo niečo diať.

Schôdze pri stánku

Pre náležité fungovanie obecnej komunity je potrebná vhodná spoločenská miestnosť,

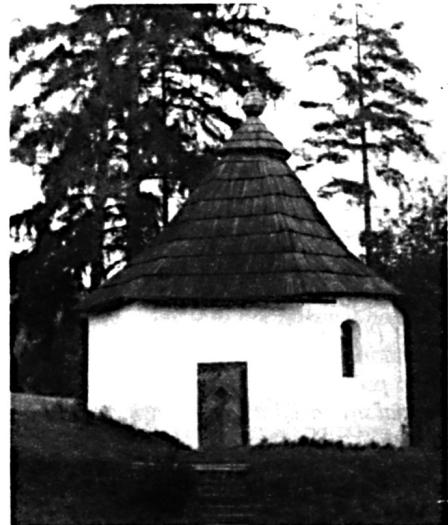
Hodia sa k sebe? – kaviareň a dočasná kaplnka v jednej budove

kde by sa mohli stretnať všetci občania, ktorým osud obce nie je ľahostajný. Tú, žiaľ, Zámočania nemali a tak sa napr. na obecných schôdzach schádzali najčastejšie pri mestnom stánku, kde riešili svoje problémy. Takýto stav nemohol trvať donekonečna. Preto sa rozhodli, že si vybudujú väčší kultúrny dom. Na výstavbe pracovali svojpomocne a všetci. Výdatne im pomohol aj Gminný úrad v Nižných Lapšoch.

– *Cieľom náš kultúrny dom – hovorí richtár Jan Kiedzuch – je odovzdať do prevádzky v tom istom čase, keď začne pracovať nedecká hydroelektráreň. Už dnes rozmyslame, ako čo najracionálnejšie využiť jeho priestory. Keďže ho obyvatelia budovali svojpomocne, musí v prvom rade slúžiť im. Uvažujeme medziiným o tom, či by v ňom nebolo vhodné zriadíť napr. základnú školu pre žiakov z 1. až 4. triedy. Vedľa naše deti musia každý deň dochádzať do školy v Nedeci vzdialenej skoro tri kilometre. Pre najmenších je to najmä v zimnom období zvlášť obtiažne. V kultúrnom dome musí byť aj väčšia spoločenská miestnosť, kde by sa mohli konáť svadby, zábavy, no a obecné schôdzky, aby sme sa už nemuseli stretávať pri stánku. Dom treba skrátko čo najekonomickejšie využiť! Práve ma napadlo, či by v ňom – po odovzdaní nádrže a rozšírení turistického ruchu – nebolo lepšie zriadíť v ňom akýsi minihotel. Sú to otázky, ktoré budeme musieť v budúcnosti riešiť a rozhodnú o tom sami obyvatelia. Dnes je kultúrny dom ukončený v hrubom stave. Práve teraz inštalujeme v ňom ústredné kúrenie.*

Andrej pred Michalom a Bartolomejom

Celé desaťročia chodili Zámočania na bohoslužby do kostola sv. Bartolomeja v Nedeci. Až raz ktosi navrhol, aby sa bohoslužby uskutočňovali v kaplnke sv. Michala stojacej na polceste do Nedeca. Tak sa aj stalo, ale bolo to polovičné riešenie. Už o niekoľko mesiacov sa Zámočania obrátili na riaditeľa Nedeckého zámku S. Michalczu, aby im sprístupnil jednu z miestností niekdajšej zámockej hájovne. Riaditeľ im vyhovel a tak na jeseň minulého roka adaptovali miestnosť na dočasné kaplnku, v ktorej nedeký farár odbavuje svätú omšu. Všetci sú

Do tejto kaplnky sv. Michala malí Zámočania prídeľko

spokojní, lebo im odpadla dlhšia dochádzka na bohoslužby. Situácia sa akoby odvrátila, teraz kŕiaz cestuje za nimi.

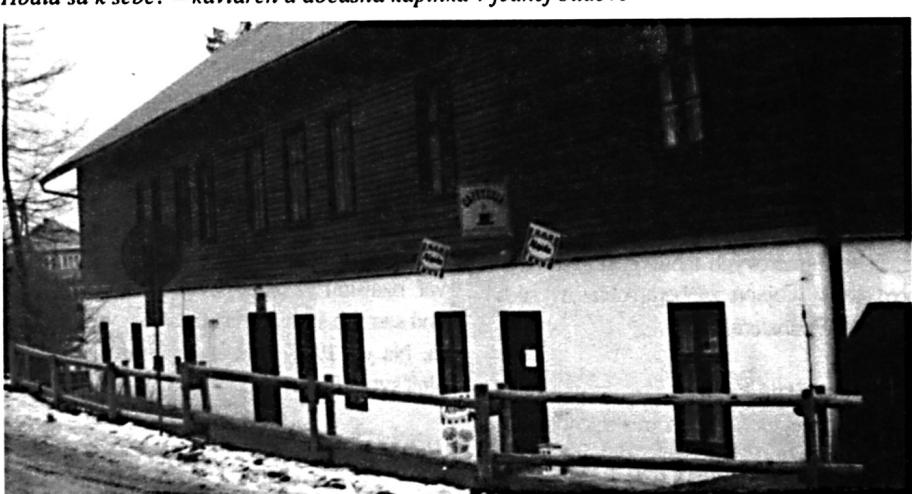
Avšak problém ostal. Preto v súčasnosti uvažujú o výstavbe vlastnej kaplnky. Myslia to celkom vážne. Pre tento účel pripravili už stavebný pozemok. Majú už nakúpený aj stavebný materiál. Ako nám prezradili naši krajania z tejto obce, stavebné práce by sa mali začať už na jar. Budú mať s tým viac problémov, najmä s finančnými prostriedkami, ktorých pri takýchto iniciatívach treba vždy veľa. Môžu im tiež chýbať dosky, ktorých sa na stavbe veľa minie. Myslím si, že by sa mohli obrátiť o pomoc na susedné spišské obce, aby urobili zbierku dosáik. Spišiaci sú v takýchto prípadoch veľmi solidárni a nikdy nesklamú. Napriek týmto fažkostiam Zámočania veria, že sa im zámer predsa podarí uskutočniť samostatne. Držíme im palce.

Kedysi sa v zámku nachádzala kaplnka a v nej oltár sv. Andreja, ktorý vraj niekdajší kustód dal do renovácie. Ako sme sa dozvedeli, oltár sa nedostal ku konzervátorom, ale sa vraj ocitol v zámockej sýpke, kde sa podľa niektorých obyvateľov, nachádza podnes. Treba ho vyhľadať a zrenovovať, aby naďalej plnil svoje poslanie.

Rozvíjať krajanskú iniciatívu

Krajanské hnutie v tejto maličkej obci v poslednom období trochu ochablo. Neviem tiež, či Zámočania natolko ochudobneli, že si v tomto roku predplatili o niečo menej čísel Života, ktorý tu bol doteraz skoro v každom druhom dome. Tak či onak tamojší krajania potrebujú klubovňu, ktorá by sa podľa nás mala nachádzať v kultúrnom dome. Vedľa aj oni sa podielajú na jeho výstavbe. Zatiaľ o tom ešte nehovorili, zapájajú sa do riešenia celoobecných, súrejších problémov. Vedľa čokolvek spoločne vybudujú, bude slúžiť dobru všetkých. Verme, že sa spoločne dohodnú aj vo veci klubovne, ktorá by predsa tak isto slúžila všetkým.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

KNIHY TRÁPENÍM UČITELA

Zhubná rôznorodosť

Ťažko si predstaviť učiteľa bez knihy. Učiteľa, ktorý po večeroch listuje v domácej knižnici, hľadá vhodné texty na precvičovanie gramatiky, telefonguje svojim priateľom na Slovensku, aby čo-to zohnali, cestuje s veľkými taškami do Spišskej Starej Vsi, či Kežmarku, aby v miestnej knižnici nabalil vyradené knihy.

Ťažko si predstaviť, ľahko nájsť. Takmer každý slovenčinár na Spiši a Orave zápasí s tými istými problémami. Vo väčšine škôl na Spiši sa slovenčina vyučuje od druhého ročníka ako nepovinný predmet, od piateho ako povinný. Úplne iná situácia je v novobeliskej škole. Tam sa deti základom slovenčiny priúčajú už v nultej triede. Na Orave sa vo väčšine škôl zaraduje slovenčina až od piateho ročníka ako povinný predmet. Vyučovanie materinského jazyka sťahuje rozdielny počet hodín, na Spiši tri týždenne, na Orave iba dve. Táto zhubná rôznorodosť vôbec nezľahuje prácu slovenským učiteľom, práve napäť. Núti ich hľadať materiály v rôznych knihách, zoradovať učivo do celkov, prispôsobovať náročnosť úrovni žiakov a vedomosti prijímacím pohovorom na Slovensku.

Pomáhajú priatelia

– *Rozhodli sme sa, že budeme používať slovenské učebnice, vydané po 90. roku* – hovorí Anna Krištofeková, učitelka z Novej Belej. – *Chceme, aby sa žiaci učili z tých istých kníh ako slovenské deti, mnohí z nich totiž pokračujú v štúdiu na Slovensku.*

Oneskorenú zásielku učebníc zo Slovenska dostali učitelia až v minulom školskom roku. V novobeliskej škole stále chýbajú knihy z hudobnej výchovy a pracovného vyučovania, ako aj pracovné zošity. Niekolko kníh požičala krempašská učitelka Žofia Chalupková zo Spišskej Starej Vsi, niekolko zaabezpečil slovakofil a novinár Sławomir Sikora, ktorý dovezol z Bardejova na vlastné trovy príručky zemepisu, prírodovedy a hudobnej výchovy.

– *Našli sa aj darcovia zo Slovenska, ktorí nám zadarmo posielali Slniečká, slovenské zástavy* – hovorí Anka Krištofeková. Margita Uhrinová-Kamasová z Rimavskej Soboty poslala slovenským učiteľom pohľadnicu so slovami: "Aj tu na Vás a na celý kolektív niekto myslí a posielá Vám všetkým pozdrav, aby sa Vám darilo a zdravie Vám slúžilo."

Náruživí čitatelia

Školská knižnica v Novej Belej dostáva zo Slovenska časopis Slovensko, dvojmesečník pre učiteľov a tri Slniečká.

– *Zišla by sa ešte Včielka a Zornička pre tých najmenších* – dodáva Anka Krištofeková.

Cítanie sa teší obrovskému záujmu novobeliských detí. Za posledných 6 mesiacov každý žiak prečítať priemerne 6 kníh a našli sa aj takí, najmä medzi mladšími školákm, ktorí si za pôl roka "pochutnali" až na 22 knihach!

V knižnici chýba najmä novšia literatúra, populárne dievčenské romány, či známe bestsellery Jozefa Nižanského, tzv. zakázaná literatúra, básnici katolíckej moderny, a pod.

– *Snažíme sa, aby každé dieťa malo všetky učebnice, ktoré potrebuje* – hovorí Anka Krištofeková – *rozdávame ich v septembri a zbierame na konci roka.*

Urob si sám

Niekto učitelia nečakajú so založenými rukami vydanie napospas priazni osudu, či skôr Ministerstva školstva. Žofia Chalupková a Dominik Surma, zástupca riaditeľa novobeliskej školy, sa pustili do práce nad Cvičnými zošitami pre 7. a 8. ročník, ktoré majú vydáť Školské a pedagogické vydavateľstvá (Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne). Žofia Chalupková odovzdá rukopis do tlače koncom apríla, Dominik Surma koncom augusta. – *"Zošity" robíme prvýkrát, je to pre nás vyznanie* – vysvetluje Dominik Surma. – *Musíme si pomôcť sami, ved' ak to neurobíme my, učitelia, tak nikto.*

V súčasnosti prebiehajú rozhovory medzi redaktorkou vydavateľstva Martou Burekovou a ústredným výborom Spolku o možnosti tlačenia kníh v našej tlačiarne.

Gramatika z Jurgova

V jurgovskej škole sa zo 105 žiakov učí slovenčinu 72 deťí. V piatej triede je ich 13. Aj to bol jeden z dôvodov, prečo sa jurgovská

učitelka slovenčiny Mária Głodasiková rozhodla napísť gramatiku pre 5. ročník.

– *Čo má robiť chudák učiteľ napríklad s piatakní, ktorým treba vysvetliť všecko od začiatku? Má zobrať do ruky Šlabíkár? Alebo učiť z kníh, ktoré používajú žiaci na Slovensku pätkrát, šestkrát týždenne? Musela som tú učebnicu napísť.*

Nápad skrslol pred dvomi rokmi počas rozhovorov nad novými učebnými osnovami. Učitelia uvažovali o gramatike pre 5. a 6. ročník, vďaka ktorej by v 7. ročníku mohli nadviazať na základné učebné osnovy.

– *Tu, zdaleka od všetkých, som sa pustila v klude do roboty. Čažko povedať, či kniha je dobrá* – skromne hovorí M. Głodasiková.

Gramatika je pomerne rozsiahla. Mária Głodasiková nad ňou pracovala viac ako rok. Začína krasopisom, ukážkami písanej kaligrafie a tlačených písmen kompletnej slovenskej abecedy. Nasledujú najzákladnejšie slová a spojenia, ktoré dieťa používa v bežnom jazyku, príslovia, hádanky, krížovky. Celý text je písaný výlučne v slovenčine a na konci ho spestruje obrázkový a porovnávací slovník.

Prvýkrát, ale dobre

Recenzenti učebnice, Dominik Surma, Jozef Páleník, učiteľ z Chyžného a Maryla Papierzová z Jagelovskej univerzity sa svorme zhodli v tom, že autorka napísala knihu dobre a podarilo sa jej najť vzácný kompromis medzi požiadavkami odborníkov a možnosťami spišských a oravských žiakov.

– *Robím to prvýkrát* – zdôrazňuje M. Głodasiková – *a neviem, či dobre. Myslím si, že Jozef Páleník by to napísal lepšie. Má vynikajúcu prax, už štvrtý rok učí slovenčinu bez kníhy.*

Gramatiku pre 5. ročník vydajú Školské a pedagogické vydavateľstvá vo Varšave a má ju vyláčiť naša tlačiareň. Dúsfajme, že žiaci ju budú môcť používať v budúcom školskom roku a učitelia si prestanú lamať hlavy nad tým, ako si zadovážiť výhovujúce texty.

BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho polského divadelného a filmového herca – nezabudnuteľného Janka z filmu pre deti a mládež Štyria tankisti a pes. Iste uhádnnete o koho ide, keď dodáme, že popri filmoch často vystupoval v kabaretoch Jana Pietrzaka a Olgy Lipińskiej. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžerebujeme knižné odmeny.

****

V Živote č. 1/95 sme uviedli fotografii Jerzyho Stuhra. Knihy vyžrebovali: Katarína Gogolová z Vyšných Láp, Robert Nowak z Jurgova, Maria Błaszczyznowá z Bogumiłowa.

Za predsedníckym stolom. Zľava: J. Pater z Vojvod. úradu v N. Sáčzi, krajovský vicevojvoda J. Miller, veľvyslanec M. Serváčka, I. Grodzka z Ministerstva kultúry, šéfredaktor J. Špermoga, V. Repka z Matice slovenskej a Z. Jersák zo Zelova

Tajomník ÚV L. Molitoris a predseda ÚV E. Mišinec odovzdávajú medailu Za zásluhy pre KSSČaS J. Pytelovi z Podsklia

NOVÝ NÁZOV – NOVÁ KVALITA?

V dňoch 21. a 22. januára t.r. sa v Krakove konal dlho očakávaný IX. zjazd Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Dlhoh očakávaný preto, že medzizjazdové obdobie bolo z viacerých, ale najmä z ekonomických príčin predlžené na 5 rokov a predzjazdové schôdze miestnych skupín v obvodoch sa skončili už na jar minulého roka.

108 zvolených delegátov, z ktorých sa zjazd zúčastnilo 74, malo teda dosť času, aby s krajanmi dôkladne zhodnotili spôsob doterajšej činnosti, zhmuli problémy a spolu s riešením ich predniesli na najvyššom fóre našej Spoločnosti.

Nedá sa ukryť, že IX. zjazd, ako aj jeho prípravy, prebiehali v trochu napätej atmosfére, spôsobenej niekoľkými príčinami. Snáď tá najdôležitejšia – zmena politicko-ekonomickej orientácie našich krajin – postavila aj našu Spoločnosť s jej vedúcimi predstaviteľmi pred nové podmienky. Bolo treba zvoliť nový spôsob práce, stratégiu, taktiku a na tomto najpočetnejšom krajanskom zhromaždení otvorené zhodnotiť svoju prácu.

Rozdelenie bývalej Československej federatívnej republiky si vyžiadalo zmeny aj v spoločných

zväzoch a spolkoch krajanov v zahraničí. Po mnohých debatách ústredného výboru s českými krajanmi bolo potrebné túto otázku nastoliť aj u nás. Pravdaže si to vyžiadalo širšie zmeny v stanovách Spoločnosti a musel sa k tomu vyjadriť zjazd, ako najvyššia ustanovizeň.

Rozsiahla predzjazdová volebná kampaň na Spiši, Orave, Krakove, Varšave a Sliczku v nových demokratických podmienkach odrazu poukázala na niekoľko kandidátov do vedúcich funkcií KSSČaS, ku ktorým krajania zaujali stanovisko v prvom tajnom hlasovaní v dejinách nášho hnutia. Na predsedu kandidovali E. Mišinec a A. Andrášák, na tajomníka L. Molitoris a J. Pivovarčík.

IX. zjazd KSSČaS otvoril ustupujúci predsedu E. Mišinec, ktorý okrem delegátov privítal krajovského vicevojvodu J. Millera, veľvyslance SR v Poľsku M. Serváčku, predstaviteľov Matice slovenskej – riaditeľa Odboru medzinárodných vzťahov V. Repku, ako aj M. Mihálku a riaditeľa Oddelenia pre občianske záležitosti Vojv. úradu v N. Sáčzi J. Patera. Ministerstvo kultúry zastupovala pracovníčka Kancelárie pre národnostné menšiny I. Grodzka. Za predsednícky stôl si okrem spo-

mínaných hostí zasadli A. Andrášák, A. Pivovarčík, J. Grigľák, Z. Jersák, L. Molitoris a E. Mišinec. Po zvolení predsedov zjazdu J. Špernogu, D. Surmu, B. Knapčíka a J. Čongvu si prítomní minútou ticha uctili pamiatku zosnulých krajanov.

Hned v úvode E. Mišinec prečítał niekoľko blahoprajných telegramov, ktoré nám k rokovaniu poslali najvyšší predstaviteľ slovenskej vlády, poľských úradov a českého veľvyslanectva.

V súlade s programom bol zvolený sekretariát zjazdu, kde celé dianie dôkladne zaznamenávali naše krajanské učitelia – A. Krištofeková, M. Kačmarčíková a Ž. Chalupková.

Tak, ako po iné roky, aj teraz boli aktívni a obetaví krajania odmenení medailou Za zásluhy pre KSSČaS. Medailou si naša Spoločnosť o. i. učila aj záslužnú prácu a priateľskú pomoc veľvyslance M. Serváčku, V. Repku, V. Mihálku a prof. M. Grígera, ktorý sa krajanom podákoval za všetkých slovenských pedagógov, ktorí tu pôsobili.

Po zvolení mandátovnej komisie sa slova ujal tajomník L. Molitoris a prednesol správu ustupujúceho ústredného výboru. Potom bola zvolená návrhová komisia a komisia stanov, ktorá nadviazala na výsledky prác krajanov poverených prípravou projektu zmien.

Ďalej o slovo požiadali hostia. Ich príhovory uverejňujeme po správe ÚV na prvých stránkach

Delegáti z českých stredísk. Zľava: Z. Jersák, W. Witoch a M. Kimmer

Tri pracovité učitelia v sekretariáte zjazdu. Zľava: M. Kačmarčíková, Ž. Chalupková a A. Krištofeková

Delegáti z Oravy a Kacvína: J. Karnafel, E. Janoviak, F. Šiškovič, J. Kuchta, J. Špermoga a K. Waniczková z Duršína

tohto čísla. Obzvlášť povzbudzujúce boli slová M. Servátku a V. Repku, z ktorých bolo cítiť ozajstný záujem o život a problémy krajanského hnutia, ako aj snahu pomôcť v ich riešení.

Diskusiu, najrozsiahlejšiu časť zjazdového rokovania, otvoril svojim príhovorom čestný predsedca MS v Novej Belej F. Chalupka. Celkovo sa počas dvoch dní pri rečníckom pulte vystriedalo okolo 30 diskutujúcich. Krajania sa vo svojich príspevkoch zaoberali hlavne otázkami školstva, slovenských omší, dvojitého občianstva, prípadne krajanských kariet – teda tým, čo ich už niekoľko rokov najviac trápi. Nezabúdali však ani na bohatú činnosť, ktorou sa môžu pochváliť, žiaľ, len niektoré miestne skupiny. Tam národné povedomie a hlavne obetavosť členov výboru dokáže zvíťaziť aj nad nepríaznivou finančnou situáciou.

Veľa priestoru sa venovalo mladým. Ich výchove a zapájaniu do krajanskej činnosti. Všetci si uvedomovali, že vekový priemer delegátov prevyšuje 50 rokov a ozajstnej mládeži nie je veľa ani v miestnych skupinách. Ale práve vďaka starším nás Spolok ešte existuje, na ich ramenach spočíva najväčšia farcha zodpovednosti. Treba využiť hlavne študentov, študujúcich na Slovensku. K problematike mládeže a vyučovania slovenského jazyka sa vyjadrila aj učiteľka z Bratislavы K. Reisová.

V diskusii nechýbali ani kritické slová, či už na postoj samotných krajanov, alebo členov predsed-

nictva, či redakcie Život. Z väčšiny diskusných príspevkov bolo už na začiatku cítiť, ktorého kandidáta preferujú do novozvoleného vedenia Spoločnosti. Predzjazdová agitácia teda otvorené prebiehala aj v zjazdovej sále. Padali mená, pochvalné uznania ustupujúcemu výboru, ale aj vyčítavé slová a konkrétny príklady týkajúce sa vedenia. Delegáti mali dva dni na zváženie rôznych názorov a konečné rozhodnutie.

Predstaviteľ českých krajanov Z. Jersák a krajanka H. Rákosníková vyjadrili svoje znepokojenie týkajúce sa návrhu rozdelenia Spoločnosti na Spolok Slovákov a Autonómny klub Čechov.

Diskusia bola bohatá, búrlivá, ale týkala sa hlavne minulosť. Zaznelo len málo podnetných slov a konkrétnych riešení.

Prvý zjazdový deň ukončil veselý kultúry program, v ktorom sa vystriedala poézia, divadelná hra, ľudové piesne, ale aj dobrý jazz. Nechýbali divadelníci z Podvlnky, J. Božík, M. Žolkošová, krajanky z Dolnej Lipnice a žiačky základných a stredných škôl.

Druhý deň zjazdového rokovania sa začal správou hlavnej revíznej komisie, ktorá navrhla udeliť ÚV absolutórium a pokračovať diskusiou. Delegáti sa neobmedzovali a tak sa rokovanie predĺžilo až do neskorých popoludňajších hodín. Volby nových orgánov Spoločnosti prebiehali zdľahčejším spôsobom, keďže sa tajne hlasovalo na každého kandidáta zvlášť.

Na zjazde nechýbali spišské kroje: M. a M. Majerčákové z Novej Belej a J. Lukašová i M. Kovalčíková z Krempeč

Zjazd zvolil nové vedenie, ktoré bude pôsobiť v tom istom zložení aj ďalšie volebné obdobie. Okrem toho bol zvolený 26-členný ústredný výbor, 5-členná hlavná revízna komisia a čestný súd.

IX. zjazd tiež prijal nový názov – Spolok Slovákov v Poľsku, v rámci ktorého bude pôsobiť Autonómny klub Čechov.

Najviac práce mala sčítacia komisia, ktorá si musela niekolkokrát overovať správne výsledky. Vzhľadom na nedostatok času a napäť atmosféru, spôsobenú prvými demokratickými volbami, keď sa do ústredného výboru dostalo len 5 delegátov z Oravy, nebolo vypracované zjazdové uznesenie. Zjazd splnomocnil návrhovú komisiu, aby pripravila návrh zjazdového uznesenia, ktoré po schválení delegátmi bude platíť v pozajzdovom období.

IX. zjazd sa skončil a delegáti sa rozložili plní dojmov, emócií a snáď aj nových predstavzať. Pod pazuchou si odnášali kalendáre – pozomosť Matice slovenskej a profesora M. Grigera, ako aj "maľovaný pozdrav" žiakov ZŠ č. 2 z Novej Belej. Určite nikomu nechýbal ani katalóg z výstavy grafiky Lýdie Mšalovej, usporiadanej pri príležitosti zjazdu. Rokovacie priestory spestrila aj výstava kresieb našich krajančích detí.

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

Na smutnú aj veselú nôtu – Podvlnčania G. a J. Prilinskovi, T. Gajevská a ďalší. Foto: J. Pivovarčík

Diskusiu sledujú: V. Chovanec z Jurgova, J. Repiščák z Repíška a F. Kužel z Nedece

CIGÁNSKI PRIMÁŠI

Čo je to zázračné nadzemské čaro, čo zvučí z cigánskych husiel? Aká múza vtišla svoj bozk na čelo čiernych cigánskych hláv a akú čarodejnú lásku nakvapkal niekto do cigánskych sŕdc a ktorý diabol dotkol sa štyroch strún tých inštrumentov, že ich melodie vedia nás rozplakať i rozeselit?

Od Uralu po Bratislavu ozýva sa cigánska muzika od niekolko sto rokov a za ten čas sú s nami naši Cigáni pri zármutkoch a radosťach. Prišli odniekať z východu a zašli až sem. Tu sa však zázrakom zastavili a ďalej na západ nedošli. Bratislava je ich poslednou štáciou a ďalej cigánske osady a cigánske bandy by ste už marné hľadali. Na západe vystupovali už len pohostinsky.

Krátko po prvej svetovej vojne náhle sláva cigánskej hudby začala upadať a cigánska romantika blednúť. Jazz a saxofon začal riediť ich rady a vkrádať sa do veselých nocí, ktorých boli títo najväčší bohème sveta nekorunovanými králi. Ešte tu a tam držia svoje pozície, ale pomaly miznú a miznú. Dnes prišiel už čas, že začiname už len spomínať si na nich.

*

Kráľom všetkých slovenských Cigánov bol nespornie starý Piťo z Lipt. Sv. Mikuláša. Ja sa už naňho nepamätam, ale mnoho som počul o ňom rozprávať. Mal dlhú bielu bradu a bol pravým virtuózom i skladateľom. Hral mikulášskym garbiarom a stoličným pánom a je autorom mnohých slovenských trávníc. Že sa nám stará svihrovská pieseň zachovala, je to tiež jeho zásluhou.

Z Mikuláša chodieval hrávať na Lúčky, do Ružomberka i do Martina a niekolko nocí pri jeho piesňach presmútil i Hurban Vajanský. Ináč v Martine vtedy hrával primáš Čonka.

Boly to cigánske dynastie, ktoré podľa menej poznali v celých Uhrách. Najviac ich bolo na Slovensku, neviem prečo, ale pravdepodobne preto, lebo tu bolo najviac veselých ľudí. A najmenej ich bolo v Bratislave.

V Bratislave, pred prvou svetovou vojnou ľudia ako by boli spali a ako by boli mali v žilach mlieko miesto krvi. Tá Bratislava, akú ju poznáme dnes, vznikla len v republike, keď sa z horných krajov dohrnula sem armáda mladých Slovákov.

V Štefánku vyhľadával hrávať starý Bandi. Všetci dobre poznáme tohto prototypa niekdajšieho Nôblcigána. Klarinetník je dnes málo po svete a Bandi je z nich najlepší. Má i o tom písma od Bartáka, alebo Hubayho, podľa ktorého dostal pochvaly od najväčšieho majstra na tomto dychovom inštrumente.

Tento Bandi nikedy pred prvou svetovou vojnou prišiel hráť do Bratislavu. Vtedy najveselšou kaviarou v našom meste bola kaviareň Stahl na Promenáde, na dnešnom Hviezdoslavovom námestí. Vtedy Bandi bol veľkým pánom. Gombičky smokingového plastrónu a manžetové gombičky mal z polkarátových briliantov.

Ked' nová cigánska banda došla do niektoréj kaviarne, prvý večer to bolo ako na

premiére. Hudobný program každej cigánskej kapely začína sa vždy nejakým pochodom, no a potom sa prejde na valčíky a polku. Hrajú sa medzitým i takzvané pomalé čardáše, a skúsené oko primášovo pozoruje hostí, aby zistil, ktorý z nich je už spracovaný na to, aby primáš smel sa k nemu priblížiť a zahrať mu do ucha.

Sedeli tam dôstojníci a stoliční páni. Ale darmo primáš hral veselé i smutné, obecenstvo sa akosi nerozohrialo. A nerozohrialo sa ani do polnoci a ani potom tie dva mesiace, čo nová banda v café Stahl vyrávala. Tak sa stalo, že po dvoch mesiacoch odchádzala banda a s ňou Bandi bez briliantových gombičiek. Bratislava bola vtedy mestom tichých penzistov a skúpych limonádových burgerov.

*

Inakšie to bolo už za Trnavou. Tam Cigáni sa mali dobre a bohatli. Slováci sa radi zabávali a radi dávali a zemaní pri cigánskej hudbe prepíjali svoje majetky.

Z najznámejších Cigánov boli Pihákovci, Joža a Maťa. Joža hral donedávna v Prahe a z Maťa sa stal solídny obchodník. Kto by ich dnes vedel všetkých pomenovať, pamätáme sa len na niektorých. Na Cibulku z Vrútoku, na Barnu z Ružomberka, na Janka Galbavého z Topoľčian a na Šovanku z Nitry. V Bratislave dnes hrá Bitó, Topoľský, bratia Bugovci, Horváth a v Harmónii známený Jónaň.

Najslávnejšou cigánskou trojicou vtedajších Uhier boli Danko Pišta, Rigó Jančí a Rácz Pali. Boli to primáši, ktorí pochodili celý svet a hrávali v Paríži Londýne, vo Viedni a v New Yorku. Prvý z nich, najslávnejší, bol slovenského pôvodu a narodil sa niekde na východnom Slovensku. Bol pozvaný i do Petrohradu, kde mal hrať pred ruským cárom, ale bol z toho veľký škandál. Pán primáš sa totiž pred koncertom ráčili natolko opíť, že cár musel z koncertu odísť. Nič sa mu nestalo, len ho pekne odprevadili na hranice. Od toho času nesmel ísť viac do Ruska.

Palko Rácz tridsať rokov hrával po Európe a tak ako Rigó, i on mal stradivárky nesmiernej ceny. Tieto stradivárky maly smutný koniec. Stalo sa to v Paríži na jednom domácom koncierte u nejakého bankára, kde Rácz hral, že po jednej piesni vstal z radov obecenstva istý hudobný kritik a poznamenal:

– Majstre, škoda už tých stradivárok do vašich rúk. Hráte falošne.

Obecenstvo ustrnulo a pozrelo sa na starého Cigána, čo ten urobí.

Rácz mal vtedy už šesťdesiat rokov. Svojím unaveným zrakom pozrel sa na kritika a pokývola hlavou:

– Áno, ten pán má pravdu. Stradivárky už nepatria do mojich rúk. Už som starý a prsty ma už neposlúchajú. Už na nich hrať viacej nebudem. Ale ani za mnou nikto iný!

Zdvihol dvoma rukami husle k svojim ústam a bozkal ich. Potom prikročil k veľkému kozubu a hodil ich do ohňa. Díval sa do plameňov, do ktorých padaly jeho ťažké slzy. Potom bez slova odšiel a ešte v ten deň odcestoval z Paríža domov.

Jeho vnukom bol Laci Rácz, v tomto rode XVI. Bol to primáš, za ktorým sa svojho času bláznila celá uhorská krajina. Naši vrstvovníci sa naňho ešte veľmi dobre pamäタujú a i Slováci, ktorí pred prvou svetovou vojnou žili v Budapešti, často sa pri jeho hudbe zabavili. Poznal mnoho slovenských piesní a hral ich majstrovsky.

Bol to bohatý človek, ktorý v Pešti mal niekolko domov a hrával na konských dosti-hoch. On to bol, ktorý hrával na dvorných plesoch a nakolko pokladal sa za kráľa Cigánov, správal sa ako Veličenstvo, čo sa predovšetkým prejavovalo tým, že každému tykal. Či to bol princ, gróf alebo iný vznešený smrtelník, jemu to bolo jedno. Rácz bol natoliko oblúbený, že mu i toto najväčší páni prehliadli, ba hádam boli na tento jeho kamáračský spôsob i hrdí.

*

Ked' už takto očarúvali Cigáni, nedivme sa tomu, že očarili aj Cigánky. Cigánski primáši brali si často za manželky šľachtičky a šľachtici zas za manželky a milenky Cigánky. Je to zaujímavé ako sa tieto dve spoločenské triedy, od seba diametrálne vzdielené, našly.

Pamätáme sa ešte všetci na bohatého a bláznivého princa Livia Odeschalchiho, ktorý mal veľký zámok v Solčanoch. Ten sa smrteľne zamiloval do Cigánky menom Karolíny a až do smrti pri nej vytrval a dal jej postaviť domček pri Nitre, kam k nej dochádzal.

Ale omnoho zaujímavejší je prípad zemana Rudnayho z Bošian. Tento Rudnay pochádzal z tej známej rodiny, z ktorej pochádzal aj arcibiskup Rudnay, milý Slovák už i preto, lebo za najväčšieho maďarského útlaku vyhlásil, že je Slovákom a Slovanom ostal by ešte i na stolci sv. Petra.

Jeho príbuzný, Rudnay z Bošian, sa zamiloval do obyčajnej Cigánky, ktorú si vzal do svojej kúrie a žil s ňou dlhé roky, za ktorý čas táto cigánska slečinka obdarovala ho dvoma zdravými dcérmi, dvoma dcérkami.

Stalo sa však po rokoch, že urodzený pán Rudnay smrteľne ochorel. I zavolali pána farára na posledné pomazanie. A tu pán farár začal starému Rudnaymu stúpať do svedomia, čo sa týka tých krásnych jeho dvoch dcér. Hovoril:

– Nuž či spokojne a dobrým svedomím môžete svoju dušu odporúčať Stvoriteľovi, keď sa o svoje deti po kresťansky nepostaráte. O niekolko hodín na večky zatvoríte svoje oči a postojíte pred božím súdom. Budte teda k svojim deťom milosrdní, priznajte sa k nim tým, že oženíte sa s vašou Cigánkou...

– Ale s obyčajnou Cigánkou – zachrál chorý. – S Cigánkou, ja, Rudnay z Rudna! Hrozné!

– Prečo by to bolo hrozné? Po smrti o tom i tak nebudeť vedieť a v nebi vám bude ľahšie, lebo k Pánu zaletia vrúcne modlitby dvoch nevinných deťí...

Tak sa starý Rudnay dal prehovoriť a na svojej smrteľnej posteli oženil sa so svojou Cigánkou.

Ale čo sa stalo? Rudnay neumrel, ale o niekolko týždňov vstal z posteľe zdravý ani

buk. A tu bola mu Cigánka na krku. Chytr začal deti vychovávať, tak ako sa na tento vznešený rod patrí. Poslal ich k svojmu bratovi do Tardoškemu a odšial do nejakého fajného ústavu do Viedne. Z detí vyrásly krásne slečinky, z ktorých sa jedna vydala tiež za Rudnayho, čo bol vtedy v Trenčíne vicišpánom.

Len zo starej Cigánky nestala sa nikdy vznešená pani a nevedela sa nikdy odučiť od toho, aby hostí, ktorí ich navštívili, neokradla o maličkosti: Chodievala celý život v prepásanej košeli a deťu z dediny sa chodili na ňu dívať, keď jej manžel neboli doma. Lebo vtedy si stala na verandu a celý deň spievala škrekľavým hlasom. Jej oblúbená pieseň sa začínala asi takto:

"To je moja dobrá vôľa –
ked' môj manžel nie je doma..."

*

Ale najväčšiu kariéru zo všetkých urobil treť slávny primáš, Jančí Rigó.

Vtedy hral so svojou bandou v hoteli Negresco, v najelegantnejšom to hoteli nielen na Riviére, ale hľadám na celom svete.

Tento Rigó bol nádherným exemplárom krásneho muža. Mal vysokú postavu, čierne, veľké oči a ako uhol čierne vlasy a súsy. Ked' tak postál pred svojou bandou a vtišol svoje stradivárky pod bradu, všetky dámy medzinárodného sveta zhľky uchvátené tou apollonskou krásou. Zastavil sa im dych, keď zaznely jeho husle.

Ale zo všetkých najviac sa naňho zadívala princezná Chimay. Bola to bohatá Američanka, ktorá sa vydala za známe knieža, s ktorým prežila medové týždne na tomto rozkošnom kraji sveta.

A princezná sa do toho času dívala, dokiaľ pán primáš milostivo nezbadal túto lásku a nedal si s ňou dostavenisko na mieste, kde boli len sami dvaja a kde ju mohol pobožkať na ústa, na obnažené plecia a povedať jej, že bez nej jeho život nemá smyslu. Ona si to myslala tiež a preto za veľkého spoločenského škandálu princezná sa rozviedla s princem a vydala sa za krásneho primáša, ktorý zabudol i na to, že ďaleko doma, v jednej dedinke pri Košiciach, nechal svoju snúbenicu Aničku, ktorá naňho čaká, a keď sa o jeho svadbe dozvie, tak vypláče si oči, alebo možno, že skočí i do studne.

Na tieto veci Jančí nemysiel a zanechal bandu, Európu a všetko, čo ho sem viazalo, a odcestoval so svojou krásou ženou do Ameriky, kde absolvoval koncertné turné po všetkých veľkých mestách.

Ale Rigó pil gin a gin je veľmi silný nápoj, ktorý i v pijatke vyrévaného človeka polávi, keď sa pije na litre. A Rigó ho pil na litre.

Ked' je človek opitý, myslí na všetko, čo v trievom stave by mu neprišlo na um. Myslí napríklad i na svoju domovinu, na čierne mladé cigánske dievčačko, ktoré nosí jeho snubný prsteň. Pri takomto snívaní a v alkoholickom tranze nemal rád, keď ho manželka vyrušovala a sa s ním vadila. A preto

princeznú poriadne zmlátil a bitky potom v tomto manželstve opakovaly sa čím ďalej, tým viac.

Pri jednom takomto výstupe odrazu otvorila sa dvere hotelovej izby a v nich sa zjavila nejaká shrbená postava staručkého Cigána. Rigó si pretiera oči, či dobre vidí a díva sa na starého Cigána ako na zjavenie.

– Ved' je to starý Berkeš z Košíc, čo hrá v Levočskom dome. Aničkin otec, preboha!

Padnú si obaja Cigáni okolo krku a tam, na dvadsiatom poschodí mrakodrapu, v tej veľkej Amerike spomenú si na malé začadené kaviarničky a...

– Čo je s Aničkou?

– Tu je! – zaplače starý Cigán a za ním vo dverách stojí Anička. Zbledne, vykrikne a už je na prsiach svojho neverného snúbencu a pláče, pláče, pláče.

– Nikdy viac sa nerozideme!

Princezná, ktorá sa na toto všetko dívala, sice nerozumela týmto cudzím slovám, ale predsa porozumela všetkému a nebola proti tomu, aby sa svojho manžela a tohto celého dobrodružstva striasla.

O niekolko týždňov sa rozviedli a Rigó si vzal Aničku za svoju vernú manželku. Svadba bola v Košiciach a trvala osiem dní, podľa starých a dobrých cigánskych zvykov.

Toto sú pravdivé historie niektorých Cigánov, týchto najmilších a najväčších umelcov, hazardérov a bohémov sveta.

(Z knihy *Zaprášené histórie*, Obzor, Bratislava 1948)

Spojená kacvínsko-nedecká kapela. V strede znamenitý primáš cigánskeho pôvodu Marek Čurej. Foto: J.Š.

POZDRAVY REDAKCII

Ján Šternogá
šéfredaktor Života
Krakov

Za žičenia k Vianociam a Novému roku srdcečne ďakujem. I ja Vám osobne a redakcii Život prajem veľa úspechov

+ Jozef kardinál Tomko

****

Vážený pán Šternogá,
touto cestou sa Vám chcem podakovať za posielanie Vášho časopisu Život. Rád si ho vždy preberiem, čo je zaujímavé zo života našich spolurodákov. Viem, že situácia, aj keď sa trochu zlepšila, nie je najlepšia. Že o všetko treba bojovať. Čo ma však najviac trápi je to, že mladá generácia sa už nehlásí k Slovákom a že rokmi to pôjde ešte viac tým smerom. Politické riešenie tu nie je vo výhľade.

Do nového roka 1995 Vám i všetkým rodákom prajem a vyprosujem veľa Božieho požehnania!

+ František Tondra
 spišský biskup

****

Redakcia Život
ul. św. Filipa 7/7
Kraków

Szanowni Państwo!

Serdecznie dziękuję za życzenia. Ogamiam modlitwą wszystkich, którzy w świętych dniach Narodzenia Pańskiego okazują sobie pamięć i duchowo tamień się opłakiem. Życzę, aby w Nowym Roku Bóg obdarzył swoim światłem i mocą Niech Dziewica z Nazaretu prowadzi nas ku temu, który jest "światłością prawdziwą, oświetcającą każdego człowieka" (J 1,9)

Z serca błogosławię

+ Jan Szkodoń
biskup pomocniczy
Archidiecezji Krakowskiej

****
Veľa zdravia a spokojnosti krajanom a všetkým redaktorkám a redaktorom dobré ostre pero zo srdca praje

Dora Hurtajová
Krajanské múzeum

Za pozdravy srdcečne ďakujeme aj Prímasovi Poľska, Jeho Eminencii Józefowi kardinálovi Glempovi, ministru zahraničných vecí SR Jurajovi Schenkovi, predsedovi Matice slovenskej Jozefovi Markušovi, Veľvyslanectvu Slovenskej republiky vo Varšave, vedeniu Krajanského múzea v Bratislave, krajanom a všetkým priaznivcom Života.

REDAKCIA

ZÁPRAHOM CEZ HRANICU

Sú rôzne formy pohraničnej spolupráce. Klasické recipročné výmeny a stretnutia čoraz častejšie striedajú úplne nové a nevšedné podujatia. Takým bol aj spoločné zimné stretnutie, ktoré usporiadali pod Babou horou predstaviteľia Oravskej Polhory, Rabčík, Námestova a Veľkej Lipnice.

Dňa 29. decembra minulého roka prešlo neušene cez hranicu osem saní, v ktorých sa viezli starostovia Oravskej Polhory a Rabčík, primátor Námestova a ďalší vzácní hostia obklopení sladkosťami a darčekmi pre deti. V Privarovke na nich už čakal vojt gminy Veľká Lipnica so svojím sprievodom. Na zasneženom úpäti Babej hory sa bolo na čo pozerať. Dešom sa najviac páčilo vozenie psími záprahmi, ktoré zabezpečil majiteľ psej farmy v Oravskej Polhore, Francúz Gilles le Bartz. Aj on pricestoval do Privarovky na saniach. Tahalo ich však 50 tažných psov sibírskej a eskimáckej rasy. Tento druh jazdenia po snehu, známy iba z televízie a kníh, sa tešil veľkej obľube nielen detí, ale aj dospelých Oravcov a hostí, ktorí obdivovali silu a najmä poslušnosť týchto malých psov-koníkov. Na záver stretnutia Veľkolipničania zorganizovali vatru, počas ktorej hrala oravská sláčiková hudba a všetci sa príjemne zabávali.

Na toto lákavé podujatie pricestovalo do Privarovky niekoľko slovenských a poľských novinárov. Obšírny záber spod Babej hory si ešte v ten istý deň mohli pozrieť diváci v hlavnom vydani slovenských aktualít.

Treba ešte poznámať, že na príprave a neušenom priebehu celej akcie sa podieľali zodpovední úradníci gminy, členovia dobrovoľného požiarneho zboru, vojaci pohraničnej stráže,

školská mládež, chatári a mnohí veľkolipnickí obyvatelia.

Dobrú náladu, piateľské a srdcenné ovzdušie umocnili slová Ivana Krušinského, ktorými sa vítal s veľkolipnickým vojom - "Podávam ti ruku priateľ". Svedčili o tom, že toto zaujímavé zimné podujatie zblížilo obidve strany a bude mať počačovanie na rôznych úsekoch pohraničnej spolupráce v prospech Oravcov na oboch stranách.

EUGEN MIŠINEC

Zo starých zvykov ČIERNA HORA

Po prvý raz by som aj ja chcela prispeť do našho krajanského časopisu Život opisom dávnych zvykov, aké sa vyskytovali v našej dedine Čierna Hora od Tribša ešte za mojich mladých rokov. Začнем snáď adventom - obdobím očakávania na narodenie Ježiška. Cez celé štyri týždne chodievali ľudia na roráty. V tomto období sa nekonali nijaké zábavy, svadby či iné veselice, ba podľa našich zvyklostí nemohli sa konať ani cez sviatky, teda na Vianoce, Nový rok a Troch kráľov. Ale mládež si už od sv. Lucie plánovala svoje zábavy, ktoré chcela uskutočniť po sviatkoch. A skutočne po Troch kráľoch nastalo obdobie svadieb, tancovačiek a iných veselostí napr. pri priatkach či páraní peria.

Pre niektorých bude snáď zaujímavé, ako si vtedy dievčence a mládenci v našej obci zháňali peniažky na tieto zábavy. Tak teda v predvečer sv. Lucie chodili dievčatá po domoch, kde mali mládencov a snažili sa niečo ukradnúť, ale tak, aby to domáci nezbadali. Na druhý deň to isté robili

mládenci, len s tým rozdielom, že chodili po domoch, kde bývali dievčatá. Všetky ukradnuté veci uložili na jedno miesto a dali vybubnováť po celej dedine, že v daný deň sa uskutoční príležitosťný výpredaj čiže licitácia. Každý, kto príde, bude si môcť kúpiť rôzne veci lacno a za rovnakú cenu, napr. 5, alebo 10 korún - podľa toho, ako sa predtým mládež dohodla.

Počas výpredaja bolo hodne smiechu a veselosti, najmä keď viacerí ľudia spoznávali svoje veci ukradnuté tak šikovne, že až teraz zistili, že im v dománosti chýbajú. A keď to bolo niečo veľmi potrebné, napr. sekera, alebo niečo iné, nemali východisko, len si ju kúpiť, prípadne vymeniť za inú vec. Za získané peniaze mládež zorganizovala po Troch kráľoch veľkú muziku, ako u nás nazývali tanecnú zábavu. Ďalšia veľká muzika sa konala v posledných dňoch fašiangov a volala sa ostatky.

Musím poznámať, že za našich čias dievčatá nechodievali samé ani na muziku, ani na akúkolvek inú veselicu. Mládenci si ich museli od rodičov pekne vypýtať, aby im dovolili na tú tancovačku ísť. A keď ich vypýtali, tak ich museli aj domov odprevadiť.

Cez zimu chodievali dievčatá, ale aj vydaté ženy, na priadky. Priadli ľan a vlnu, z ktorých sa robilo plátno a súkno. Z nich sa potom ručne šilo nielen vrchný odev, ale aj spodnú bielizeň. Inú sa nenosilo. Priadky si pri práci spievali, klebetili, rozprávali rozprávky o boginkách a kadejakých strašidlách, až sa niekedy báli ísť domov. Mládenci ich potom museli odprevádať.

V soboty sa u nás nepriadlo, ale sa páralo perie. Bolo to preto, že sobota bola zasvätená Panne Márii, ktorá tiež priadla a tkala. A tak v sobotu sa to nerobilo, lebo na budúci rok by sa ľan mohol nevydaríť.

Ako z toho vidíme, väčšina zvykov sa spájala so sviatkami. Teraz prišli pre ženy a dievčatá

lepšie časy, lebo sa už nemusia trápiť s pradením a tkaním. Všetko možno kúpiť v obchodoch. Ale zdá sa mi, že predsa len čosi chýba. Ľudia sú akýsi viac uzavretí, je menej veselosti, chýba ten dávny spoločenský život. Vari sme to navždy stratili?

MÁRIA MILONOVÁ

KREMPACHY

Nie som už najmladší, mám 80 rokov, ale si čosiem vela pamäťam z mojich mládežníckych rokov. Kedže sa odvtedy vela zmenilo, chcel by som niečo napísat o niektorých starodávnych svadobných zvykoch, medzi ďalším o družovaní, nakoľko to poznám z vlastnej skúsenosti.

Kedže sa už rodičia mladého páru dohodli o termíne sobáša a svadby, mladucha pozvala k sebe na obed oboch starostov a dvoch družobov. Kedže sa všetci najedli a napili, dostali družobvia zoznam hostí, ktorých mali ísť pozvať na svadbu. Boli sviatočne vyobliekaní, za klobúkmi mali pierka a v rukách korbáče. Cestou si spievali:

Daj ma mama daj,
ked' ľudia pýtajú,
ked' ľalia kvitne,
vtedy ju trhejú.

Kedže došli k prvému domu uvedenému v zozname, jeden z družobov opatrné oslovil gazdu, či by nemohol prehovoriť zopár slov. Kedže ten privolil, povedal:

– Čítal som v prvej Mojžišovej knihe, že ked Pán Boh stvoril svet, stvoril aj po páre zvierat každého druhu. Potom stvoril ľadu, Adama. Ked'e však zistil, že Adam nemôže žiť sám, zoslal naňho ľibežný sen, počas ktorého mu vyrial jedno rebro, stvoril z neho ženu, Evu a dal ju Adamovi za manželku. Podobne aj tu naši mladí sa rozhodli zmeniť svoj slobodný stav a vstúpiť do stavu manželského. Sami to nemôžu urobiť, a preto žiadajú o pomoc najprv milého Pána Boha, ako aj vás, aby ste ich láskave išli odprevadiť do Božieho

chrámu a z chrámu do domu svadobného, k jedeniu a pitiu a malému rozveseleniu. Za vašu dobrotu sa vám odslúžia, a keď nie vám, tak vašim deťom. Preto vás prosia, aby ste im neodrieckli, ale v utorok (resp. iný deň – pozn. red.) na veselie prišli. Pochválen bud' Pán Ježiš Kristus.

Takto, veselo si pospevujúc, obšli niekedy aj pol dediny a všade, kde sa zastavili, odriekali uvedený text pozvania. Nebudem teraz opisovať, ako vyzerala odobierka, sám sobáš, prevádzanie perín a iné zvyky, ktoré sa s tým spájali. O tom snáď inokedy. Chcem len dodať, že z kostola sa išlo na obed do svadobného domu mladuchy a podvečer do domu mladoženícha. Cestou sa o.i. spievalo:

Otváraj sa brána,
otváraj sa sama,
bo my tu ideme,
do mladého pána.

Kto dnes chodí na vidiecke svadby vie, že stoly sa priam prehýbjajú od všelijakých jedál, záuskov a iných dobrov. O nápojoch ani nehovorím. Za mojich mladých rokov boli svadby oveľa škromnejšie. Po príchode z kostola do svadobného domu si svadobníci posadali za stoly, na ktorých bol položený chlieb, najčastejšie z jačmennej múky, a väčšie hlinené misy s kapustou, z ktorých jedli naraz drevenými lyžicami aj desiati ľudia. U majetnejších gázd boli ešte tzv. baby, pripravené z belšej múky, ale predovšetkým to boli veľké koláče, upečené z chlebového cesta, ktoré sa jedávali po obeze najčastejšie s bryndzou. Na svadbu napiekli nezriedka aj 120 koláčov. Svadobné hostiny trvali dlho do noci. Na druhý a niekedy aj na tretí deň boli tzv. popraviny, na ktorých sa dojedalo a dopojalo to, čo zostało po svadbe.

ANDREJ PACIGA

dostavili na zasadnutie Snemu. Raz sa dokonca poslanci schádzali až 4 roky. Spôsobovali to hrboľaté a neudržiavané cesty a ncistá situácia vo vtedajšom Poľsku. Žiaľ, cesty sú zanedbané dodnes. Neutešujúca situácia je najmä v zime. My, rolníci sa na zimné obdobie pripravujeme starostlivo, cestárom sú cesty ľahostajné. A to aj napriek tomu, že dnes môžu používať rôzne stroje a moderné vybavenie. Nejeden z nás si povzdychnie, že by boli lepšie dve letá ako jedna zima. Prednedávnom som cestoval autobusom na linke Nedeca – Tribš – Nový Targ. Strmší úsek cesty medzi Vyšnými Lapšami a Tribšom je nebezpečný najmä v zimnom období a vyžaduje si zvýšenú starostlivosť cestárov. To on bol príčinou, že autobus uviazol v polceste. Šoférovi a niekolkým cestujúcim hrozilo, že budú musieť na neprejazdnom mieste čakať do rána. Ale vodič autobusu nelenil, vybral sa do Vyšných Lapš k richtárovi, požičal lopatu a postil sa do zápasu so zlaďavateľom snehom. Druhá pracovná doba si vyžadovala trochu viac gymnastiky, ale šoférovi prišiel čoskoro na pomoc traktor s vlečkou piesku a škváry, ktoré v neskorých večerných hodinách zabezpečil obetavý richtár. Cestujúcim sa nakoniec podarilo dostať do vytúženého cieľa, a ja len dodám, že údržbu cesty 3. triedy má na starosti gminný úrad v Nižných Lapšoch. Je smutné, že tamojším pracovníkom chýba pocit zodpovednosti a spolichájú sa len na vynaliezavosť vodičov a cestujúcich.

A.B.

DÁVNO SKONČENÁ KOMASÁCIA

Na stránkach nášho časopisu sa viackrát objavili správy, týkajúce sa komasácie. Tá naša, v Kacvíne bola ukončená na začiatku 60. rokov. V rámci jej prevádzania bolo treba myslieť na nové

POKRAČOVANIE NA STR. 22

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 13. januára 1995 zomrel v Jablonke vo veku 64 rokov kraján

ALOJZ KAŠPRÁK

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku, členom Miestneho odboru Matice slovenskej a stálym čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý kraján, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

ŠTÁTNE, ČI SÚKROMNÉ CESTY?

Kedže ešte v Poľsku vládla šľachta, trvalo aj niekoľko mesiacov, kým sa jej predstavitelia

Márii Kašprákovej – manželke zosnulého a celej rodine vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS a OV SSP
a MO MS v Jablonke

* * * *

Dňa 23. januára 1995 po dlhej a ťažkej chorobe zomrela v Novej Belej vo veku 72 rokov krajanka

HELENA SKUPÍNOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou nášho Spolku v Novej Belej a horlivou čitatelkou Života. Odišla od nás vzorom krajanka, dobrá manželka a gádziná. Nech odpočíva v pokoji!

* * * *

Dňa 26. januára 1995 zomrela v Novej Belej vo veku 92 rokov krajanka

KRISTÍNA GAVENDOVÁ

Zosnulá bola členkou nášho Spolku od jeho založenia a dlhoročnou predplatiteľkou a čitatelkou Života.

Odišla od nás vzorom krajanka, dobrá manželka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Výbor MS SSP a MO MS
v Novej Belej

KRAJANSKÉ STRETNUTIE V NOVEJ BELEJ

Krajanské novoročné stretnutia už hľadom nátrvalo zakotvili v programe kultúrnej činnosti viacerých miestnych skupín na Spiši a Orave. Niektoré sú väčšie, s bohatým programom, inde zas menšie, skromnejšie, ale rovnako milé. Asi najväčší rozmach majú jednako novoročné stretnutia v Novej Belej, ktorých sa zúčastňuje skoro pol dediny.

Nebolo tomu inak ani v polovici januára tohto roku, keď sa v dĺžkách, pekne vyzdobenej sále hasičskej zbrojnice zhromaždilo vyše dvesto krajaniek a krajanov – mladých, starších a najstarších. Od účasti na stretnutí ich nedokázal odradiť ani vyše dvadsaťstupňový trestkúci mráz, ktorý nečakane prikvitol na Spiš. Až sa nechce veriť, že napriek tolkemu návalu ľudí výbor MS celé podujatie organizačne znamenite zvládaol. Po sále pobehúvali podpredsedovia MS Jakub Lojek a František Brodovský, členky výboru Anna Bendiková a Žofia Chalupková a ďalšie krajanky, ktoré usádzali prichádzajúcich, ponúkali čaj a kávu a dbali, aby nikomu nechýbalo miesto. Všetko klapalo ako dobre naolejaný stroj.

Asi o 18³⁰ hod. slávnosť otvorila kr. Jana Majerčáková a v mene organizátorov – výboru MS privítala krajanov a čestných hostí, medzi nimi miestneho farára Kazimierza

Koniarczyka, celý učiteľský zbor slovenskej školy s riaditeľom Janom Szenderevicom a jeho zástupcom Dominikom Surmom, predsedu OV na Spiši Antona Pivočárika, šéfredaktora Života Jána Špernogu a zástupu žiakov slovenskej základnej školy, ktorí v tento večer boli hlavnými aktérmi podujatia.

Žiakov do kultúrneho programu nebolo treba dvakrát prosiť. Len čo krajania minútou ticha učili pamiatku tých, čo Novú Belú v uplynulom roku navždy opustili, začali sa žiaci priam predstihovať, aby sa pred tolkým publikom ukázali z čo najlepšej stránky. A ukázali. Recitovali básne a prózu od slovenských autorov, vázne i veselé, uviedli niekoľko vianočných a komických scénok, spievali koledy a slovenské ľudové piesne, hrali na rôznych hudobných nástrojoch, v čom zvlášť vynikli súrodenci Cervásocvi pod vedením otca Emila, kapelníka a organistu. Veľkým rozprávačským talentom sa zaskvela najmä Monika Majerčáková, ktorej žartovný príbeh dokázal rozosmiať aj tých najserioznejších účastníkov stretnutia. Všetci sa snažili, nepodľahlí tréme, dokonca ani vtedy, keď musel zasahovať šepkár. Odmenou za ich vystúpenia, patriacou aj učiteliom, ktorí ich pripravovali, bola spokojnosť divákov a častý potlesk.

Po vystúpení žiakov čakala účastníkov ešte jedna vzrušujúca chvíľa. Keď farár K. Koniarczyk požehnal oblátky, všetci sa nimi navzájom delili a do nového roku si popriali všetko najlepšie. Úprimne a s otvoreným srdcom. Potom sa pre všetkých, usmiatych a plných spokojnosti, začala slávnostná večera, ktorú medzitým pripravili krajané kucháry. Chutilo všetkým, tým viac, že po večeri sa na stoloch objavilo množstvo rôznych zákluskov a iných dobrôt, ktoré napiekli, alebo lepšie povedané vyčarili taktiež novobelští krajančíci. Podľa všeobecnej mienky by lepšie hľadom nedokázali pripraviť ani najväčší majstri kuchárskeho remesla.

Po večeri nastal čas – dalo by sa povedať – rozjomienok. Pri čaji a káve a tí obratnejší aj pri niečom silnejšom, sa krajania naplno rozdebatovali. Jedni si zaspomínali na mladé roky, iní zaspievali a tí najvitálnejší sa pustili do tanca. O slovo sa totiž prihlásila novobelští sláčiková kapela, ktorá sa čoskoro tak rozohrala, že by aj mŕtveho zobudila. Každému vyhovela, hrala nielen ľudové melódie, polky, valčíky, či čardáše, ale aj modernejšie skladby, ktoré prilákali na parket i mladšiu generáciu. Nemožno sa preto čudovať, že stretnutie zakončené veselicou sa pretiahlo dlho do noci.

Všetci boli s podujatím mimoriadne spokojní a mierou tejto spokojnosti môže byť povzdych, ktorý som počul od viacerých krajanov: Škoda, že nový rok je len raz do roka...

J.Š.

FOTOREPORTÁŽ ZO STRETNUTIA NA 3. STR. OBÁLKY

DÁVNO SKONČENÁ KOMASÁCIA

DOKONČENIE ZO STR.21

priestupové cesty, kanály a iné nedoriešené otázky, ktoré si vyžadovala úprava.

Neviem, o čom geodeti vtedy rozmyšlali, či o plných stoloch, kde nikdy nechýbala pálenka, ale určite nie o práci. Každý má predsa svoje povinnosti, ich práca však nebola veľmi disciplinovaná. Miestnosť, kde pracovali bola výčapom, mnohí z nás si to určite pamätajú z mladosti. Chyby, ktoré vtedy urobili, dnes po 36 rokoch vychádzajú najaovo a zneprijemňujú život občanov celej obce.

Vraj po skončení práce sám vedúci geodetov povedal, že sa mu zvýšilo kúsok poľa – asi 20 hektárov a nevie čo s ním má spraviť. Komasačná komisia sa rozhodla, že budú pridelené obci, ako jeden celok. Táto vec dodnes nie je vyriešená.

Tak isto nie je vyriešené odvodnenie mnohých úsekov. Ešte vtedy bolo treba myslieť o meliorácii, alebo aspoň o odtokovom kanáli. Komasačná mala zlepšiť situáciu v poľnohospodárstve, ale naopak, zhoršila ju.

Pozime sa, ako to bolo kedysi a akú úlohu tu zohral urbár. Naši dedovia mali polia rozdelené na 3 časti, tzv. "trojpolovku". Jeden rok všetci v jednej časti sadili zemiaky a pestovali ďateľinu. Druhý rok na tom istom mieste siali jačmeň a na tretí rok ovos. Na inej časti poľa, ktorú tam mal pôdu, si

mohol sadiť a siať, čo chcel. Ale nás chotár mal a má 2400 ha, teda ešte dosť pôdy a pasienkov, ktoré zostávali bez úpravy.

Naši dedovia chovali ovce, kravy, husi atď. Každý rolník mohol na jednu "osminu" vypásaf 1 kravu, 2 ovce, 1 jarku (ovca, ktorá sa nedojila) a 2 jahňiatá. Ovce boli na salaši celé leto a ostávali tam až do sv. Michala.

Kto toto všetko v obci riadil a organizoval? Bol to urbásky spolok. V jeho výbere bol predseda, účtovník, lesný gazda a členovia – sami gazdovia, ktorí poznali všetky osminy, zagrody, polštvrtky i štvrtky, teda všetky role. Najhlavnejší bol gazda, ktorý s bačom účtoval na konci roka na obecnej urbárskej schôdzi za pasenie oviec. Každý chovateľ dostával na jednu ovcu 8 kg syra. Polovicu dostał na jar a druhú v lete. Teda bol v tom vždy poriadok.

Aké boli cesty v chotári? Lepšie ako dnes, stáral sa o ne urbár a hradil ich opravy. Tie robili sami občania. Boli aj také cesty, ktorými sa kravy nemohli vyháňať celý rok.

Obecný úrad spolu s urbárom každý rok zamestnávali dvoch strážnikov, ktorí strážili majetok a úrodu na poliach. Volali sa "polovní" a boli vyberaní na obecnej schôdzi. Ak niekoho chytili, podávali o tom správu. Obecný úrad dotyčnému vymeral trest v peniazoch, alebo naturáliach.

Dnes ten, komu sa po komasácii ušiel pozemok pri ceste, si musí postaviť plot. Inak mu vzniknutú škodu nikto nenahradí. Po ceste môže

každý vyháňať ovce, kravy a dokonca aj odvádzať vodu po daždi.

Načo teda bola tá komasačia? Naši občania žijú s týmto problémom už 37. rok. Našťastie v posledných rokoch nepršalo veľa, ale čo bolo po minulé roky – hotová potopa. Jeden gazdruhámu púšťal vodu cez parcelu, vraj tam vyznačila komasačia kanál. Richtári krčili plecami a slubovali melioráciu. Lenže nikdy nehovorili, v ktorom kalendárnom roku. Bola robená aj podpisová akcia gazdov za melioráciu, ale nič sa nezmenoilo. Dnes máme samosprávy, ktoré majú ešte nižšie finančné prostriedky.

Súčasný richtár sa však do veci pustil a po podrobnom preskúmaní máp zistil, že je na nich vyznačený kanál. Pozemky, na ktorých vystupuje podzemná voda patria do 4. triedy. Seje sa tu pšenica a pestuje zelenina. Sú tu však postavené aj obytné domy, v ktorých sa zaplavajú pivnice.

Prečo kanál tak dlho nevykopali? Každý si to vysvetľuje inak a príčin je veľa. Niektorí sa boja, že im za pozemok po meliorácii vyrúbia vyššiu poplatok. Iný vlastník, cez pozemok ktorého mal viesť kanál, je kmotrom bývalého richtára...

Ovšemže sa zmenilo už 5 richtárov a až dnes je kanál hotový. Boli pre kliatby, urážky, ale aj fyzické vyhľadávky. A všetko je to pozostatok po neúspešnej, bezhlavej komasácii. Pre iné spišské obce, ktoré komasačia len čaká, je to dobré ponaučenie.

ANTON PIVOVARČÍK

Z KALENDÁRA NA MAREC

Marec je mesiac začiatku jamých prác, keď sice vegetácia nie je ešte v plnom prúde, ale už na rastlinách, najmä drevinách, možno pozorovať zmeny. Záhrada začína žiť plným životom a vyžaduje veľa práce.

Vzhľadom na to, že na Spiši a Orave sa jar spravidla vždy trochu oneskorí, zakladáme v marni ďalšie poloteplé parenisko a sejeme doň semená skorých a poloskorých hlúbovin na predpestovanie priesad. Do pareniska môžeme vysiať napr. skorú kapustu, jamy šalát, prípadne kel alebo karfiol. V parenisku do malých črepníkov môžeme už teraz vysiať po troch semenáčoch pareniskové uhorky. Robíme to tak, že črepníky naplníme zeminou len do polovice a po vzádení semen postupne prisypávame zeminu až po vrch. Keď rastliny majú 2 až 3 normálne lístky, priesady vyjednotíme a keď je už teplejšie, presadíme pod okná. Do debničiek v parenisku môžeme vysiať aj rajčiaky, zeler alebo papriku na neskorošie presádzanie alebo predpestovanie. Za slnečného počasia parenisko samozrejme vetráme a zalievame v ranných hodinách, aby rastliny do večera nálcžite obschli.

Koncom mesiaca, u nás však najčastejšie v apríli, začíname prípravu záhonov pre hlúbovú, koreňovú a plodovú zeleninu. Rýľujeme, rozhadzujeme kompost bud' iné hnojivá, urovnávame zeminu kovovými hrabličkami, pričom nezabúdame ani na cestičky medzi záhonmi. Všetka práca vykonaná v tomto mesiaci je investícia, ktorá sa nám vráti v podobe dobrej úrody.

V ovocných záhradách pokračujeme v práciach začatých vo februári. Do konca mesiaca by sme v podstate mali dokončiť štepenie, predovšetkým

kôstkovín. Štepíme bezmiazgovým spôsobom na kopuláciu, koziu nôžku alebo plátkovaním. Na koziu nôžku možno štepiť dokonca hrubšie konáre bez miazgy. Keď takéto štepenie neovládame, odložíme to na apríl, keď (za miazgy) vrúblujeme všetky druhy za kôru. Do konca mesiaca dokončujeme tiež výchovný a udržovací rez všetkých drevín a viniča. Rezné plochy po odpísaných konároch zahladíme nožom a zatrieme štepárskym voskom, aby nezasýchali. Nezabúdame ani na zabezpečenie preštepených stromčekov proti vylomeniu vrúblov vtákmami (oporné paličky, oblúky a pod.).

Za prázničného počasia, keď pôda je už rozmrznutá, začíname jarnú výsadbu stromkov. Najprv sa sadí bobuľoviny, potom kôstkoviny a nakoniec hrušky, jablone, prípadne orechy. Ako sme už spominali, najlepšie je sadiť do jám, ktoré sme si pripravili už na jeseň a patrične pohnojili napr. kompostom. Zákrpy jabloní na typových podpničkoch sadíme na vzdialenosť 2,5 až 3 m, štvrtkmene na týchto podpničkoch na 3,5 až 4 m. Hrušky sa sadí 4 až 5 m od seba, takže istú vzdialenosť si vyžadujú aj slivky, višne, čerešne a broskyne, kým marhule 5 až 6 m. Ribeze naproti tomu vysádzame vo vzdialnosti 1,5 až 2 m.

V marci je dôležité najmä ošetrovanie stromov postihnutých mrazovými trhlinami bud' ohryzených hladavcami. Treba odstrániť a spáliť lapanie pásy a väčnejšie poškodené a obhryzené stromčeky premôstkováta.

Marec je mesiac, v ktorom je liahniarska sezóna v plnom prúde. Na začiatku mesiaca podsádzame husi, potom kačice a najneskôr

sliepky. Keďže marec a v horách aj apríl nie je príliš teply mesiac, chovatelia hydin musia mláďatám zabezpečiť vhodné prostredie s primárnou vysokou teplotou, napr. zriadením solária. Potom každý týždeň zmenšujeme teplotu o dva stupne. Niektorí chovatelia si pomáhajú obyčajnými žiarovkami, ktorými nielen mláďatá zohrievajú, ale aj predĺžujú svetelný deň. Prvé tri dni po vyliahnutí svietime nepretržite, neskôr čas svietenia postupne skracujeme, až ho asi po 4-5 týždňoch úplne zužíme.

Ešte niekoľko pripomienok včelárom. Ak teplota vzduchu vystúpi nad 10° C a je bezveterné počasie, uskutočňujú včelstvá prvý prelet, samozrejme ak ho neurobili koncom februára. Podľa spôsobu preletov môže včelár zistiť stav, v akom sa nachádza zimujúce včelstvo. Napr. ak včely opúšťajú úľ ako strely, obletujú ho a pokojne sa doň vracajú, je všetko v poriadku. Keď pred preletom včelár vytiahne podložku a zistí, že riadky meliva sú nízke a nesiahajú na druhý koniec, môže predpokladať, že včelstvo má dostatok zásob. Ak však zistí, že včely vracajúce sa po prelete k úľu, nevchádzajú doň, ale pobehujú okolo otvoru, je podozrenie, že včelstvo stratilo matku. V takom prípade treba úľ odkryť a nazrieť do plodiska. Včely to vyrúši, preto intenzívne hučia, mávajú krídlami a rozliezajú sa po plástoch. Plásty treba posunúť na bok úľa a na uvoľnené miesto vložiť plasty so včelami a matkou zo zásobného včelstva a úľ zakryť. O krátky čas sa včelstvo upokojí, lebo si uvedomilo prítomnosť matky.

Keď sa včelár domnieva, že došlo k nadmernej spotrebe zásob, musí skontrolovať, či sa na krajných plástoch nachádzajú ešte zavieckované zásoby. V zápolom prípade musí dať do úľa zásobný plást so zavieckovanými zásobami. Ak včelár nemá zásobnú matku, musí po polovici plástov z bezmatkovo včelstva popridávať do susedných včelstiev a prázdný úľ odstrániť. (js)

VÝVOZ JAHNIAT

Ako nás informoval predseda Regionálneho zväzu chovateľov oviec a kôz v Novom Targu, kr. Jozef Petrášek, aj v tomto roku bude prebiehať vývoz jahniat do krajín EHS, najmä do Talianska. Bude sa uskutočňovať podľa tých zásad ako v predošlých rokoch. Každý zainteresovaný vývozom mal by teda písť na spomínaný Regionálny zváž chovateľov oviec a kôz v Novom Targu, ul. Szafalarska 93 d a podpísť tzv. vývozny príslub. Možno to urobiť aj u predsedov chovateľských knúžkov (Kô), ktoré sú prakticky v každej obci. Regionálny zváž chovateľov chce mať totiž istotu, že rolníci jahňatá dodajú a neobrátia sa na iného vývozcu spoza tejto oblasti. Vyhodou podpisania príslubu je to, že Zväz bude premiovať tých chovateľov, ktorí využívajú jahňatá s ním.

Poznamenajme, že Regionálny zváž chovateľov oviec a kôz v Novom Targu združuje 5 vojvodstiev–nowosądzské, bielsko–bialske, tar-

nowské, krakovské a krosnianske a má pridelený vývozny kontigent vo výške 25 tis. jahniat. To znamená, že každý záujemca, ktorý príslúbil jahňatá dodať, môže mať istotu, že ich predá. Preto je dôležité, aby chovatelia čo najskôr prihlásili svoje jahňatá. Ide o to, aby Zväz mohol zistiť ich počet a podľa toho zorganizovať výkupné strediská, poslať potrebné množstvo kamiónov a pod. Na Spiši takéto strediská budú iste v Kacvíne, Krempachoch, Lapšoch a niekde pri Bukownie (pre Jurkov, Repiská a Čiernu Horu), skrátku tam, kde bude najviac jahniat.

Záujemci z Oravy, kde je chov oviec oveľa menej rozšírený, mali by sa čím skôr prihlásiť na Regionálnom zváže chovateľov v Novom Targu. Zatiaľ sa predvída zorganizovanie výkupu v Czarnom Dunajci, prípadne v oblasti Rabky. Keby však vysvitlo, že jahniat bude dosť, bolo by možné zorganizovať výkup aj priamo na Orave, napr. v Jablonke, či inej obci.

Ako nám povedal predseda Regionálneho zväzu chovateľov kr. Jozef Petrášek, výkup sa začne už koncom februára a naplno sa rozbehne po 10. marci. Do Veľkej noci chce Zväz vyviezť asi 2/3 predvídaneho množstva, čiže asi 20 tisíc jahniat len z nowosądzského vojvodstva.

Pri predaji platia – podobne ako v predošlých rokoch – váhové triedy: 10–14 kg, 15–18 kg, 19–22 kg. Je možné, že bude určená aj ďalšia váhová trieda od 23 kg do 25, resp. do 30 kg. Samozrejme podľa týchto tried budú diferencované aj ceny. Dnes ešte nevieme presne povedať, aké budú tieto ceny. Predvída sa však, že za 1 kg jahňafa v triede 10–14 kg dostanú chovatelia približne 62–63 tis. zł, a možno aj o niečo viac. Tak či onak vývoz jahniat je rentabilný aj napriek tomu, že v poslednom období značne stúpli ceny kmovín.

Na záver ešte jedna poznámka týkajúca sa dotácie pre chovateľov. Na I. zasadaní Celostátného zväzu chovateľov oviec a kôz vo Varšave bolo rozhodnuté, že juhovýchodná oblasť Poľska, zahrňujúca spomínaných 5 vojvodstiev, dostane dotáciu na 10.000 kusov mladých oviec. Ináč povedané, každý chovateľ, ktorý má 10 bahníč plus napr. 3 mladé jarky, môže na každú z týchto jarok dostať dotáciu vo výške 400.000 zł (40 nových zł). Je to pomoc, ktorá by mala prispieť k rozvoju chovu oviec a kôz.

O POKLADE POD PRAHOM

Povesť z Oravy

Ked' sa začali v kraji pod Babou horou a Pilskom usádzať prví gazdovia, každý z nich si postavil drevený dom. V takom dome bola radosť bývať. Všetko v ňom voňalo živicou, ba aj v celej dedine ju bolo cítiť. A prv ako v takomto príbytku daktó prvý prenocoval, nezabudlo sa zažičiť: "Len aby ste boli v ňom zdraví!"

Ked' v Polhore pod Babou horou istý Rabčan pribíl na svoju strechu ostatný šindeľ a nastáhal sa do voňavej drevenice, prišiel k nemu sused a takto mu zaželal "Nech je v tomto dome vždy hojnosť a nech sa peniaze mäťu pomedzi prsty tomu, kto bude v ňom bývať."

Jeho slová sa splnili. Od tých čias, čo prasťarému Rabčanovi sused vyslovil svoje najlepšie želanie, prešlo viac rokov, ale v dome naozaj nebolo nedostatku. Rabčanovci mali z roka na rok hojnú úrodu po poli aj statok sa im dobre držal a od oviec nadojili tolko mliecka, že skoro nestačili odvárať sýr.

Rabčanov rod sa vzmáhal. Synovia a vnuci gázdovali tak, že im kde-kto mohol závidieť. No v dome bol poriadok. Pre nič za nič sa nesmelo mňať, viackrát sa pripomínalo:

"Ak budeš robiť a ľahkomyselne si nepremániš, netreba sa ti ľakať, že upadneš do biedy."

"Aj odložíš treba, pamätať na starosť," poučali rodičia mladších.

V dedine sa vedelo, že v Rabčanovom dome nechýbajú peniaze. Ked' si niekto v biede už na skrz nevedel sám pomôcť, nuž mu poradil: "Chod' do Rabčanov, tí ťa zratujú!"

A takto bolo z pokolenia na pokolenie a všetko by šlo tak aj nadálej, keby sa jeden z potomkov tohto rodu nebol rozbehol po zlých chodníčkoch. Odrazu začal viac troviť a púšťať dolu hrdlom, ako vládal zarobiť, a pijatika mu div aj rozum nepomútila.

Raz prišiel do Rabčanovho domu žobrák, akých vtedy neúrekom chodievalo pomedzi svet.

V dome nebolo nikoho, iba nevesta sedela na prahu a krájala zemiaky. Bolo treba sadíť, lebo sa pomaly končila jar.

"Ešte ste nesadili, však?" prihovoril sa žobrák.

"Nie veru, čakáme, kým viac obschne zem," odpovedala nevesta. Žobrák prikyvoval hlavou a hlbokými očami sa zahľadel na mladú Polhoranku. Ked' zacítila jeho pohľad, zdvihla hlavu a chcela sa ho spýtať, či azda nie je hladný.

"Mladá gazdinka, keby si vedela, na čom sedíš," predbehol ju žobrák v reči.

"No veď na prahu, kdeže inde by som..." zasmiala sa nevesta.

"Veď hej, hej!" prisvedčal žobrák. "Ale istotne nevieš, čo môže byť pod ním. Veľký poklad máte pod prahom."

Rabčianke sa rozjasnila tvár, krajšie slová češte nikdy nepočula. A žobrák pokračoval, presvedčal ju, že vraví pravdu.

"Naozaj je tak, pod prahom máš poklad. Raz sa vám môže zísť." Nevesta hľadala na neznámeho človeka, priam s otvorenými ústami čakala na každé slovo. A žobrák pokračoval: "Lenže poklad stráži jašterička... Ak by ho chcel daktó z vašho rodu dostať, musíte si ju uctiť. Vše vliať pred ňu na mištičku mliečka, opatruvať ju treba." Na chvíľu sa odmlčal, ale potom zdvihol prst a tichším, ale väzonym hlasom jej kládol na srdce: "Ani kričať by ste nemali v tomto dome, vadíš sa a nebodaj vysloviť plané slová. Jašterička je veľmi plachá, utiekla by a poklad by sa vám stratil..."

Rabčianka počúvala, zamýšľala sa nad touto rečou a ani nezbadala, ako sa neznámy človek zrazu vytratil. Chcela ho niečím ponúknúť aj zvedavá bola na viac vecí a tu, hľa, zmizol, odšiel bez slova. Dobre si však zapamätala, čo jej povedal.

O pár dní prišla k Rabčancovcom ubiedená žena z vyšného konca dediny a veľmi prosila, či by jej nepožičali peniaze. Vraj si nevie rady a rodina upadne do väčnej biedy, ak ich daktó nezratiuje.

V dome nebolo nikto, iba mladá Rabčianka. A tá hned, že by rada komukolvek pomohla, ale sa musí poradiť s mužom.
"Ked' je tak, prídem druhý raz," poviedala žena a chcela odísť. Vtom vrzla brána a žena zazrela, že sa práve vracia Rabčan. Nuž ostala stáť naprostred izby a čakala, kým vojde dnu.

Muž kráčal pomaly a neisto, rukou sa musel pridržiavať steny, aby sa nepotkol a neklesol na zem. Ked' prekročil prah izby a zazrel návštěvníčku, zamračil sa. A namiesto toho, aby ju privítal ako hostia, zvrieskol:

"A teba ký das k nám priviedol?"

Žena osmutnela, už si bola istá, že dnes u Rabčanov pochôdza zle.

Ale pokomým hlasom predsa len začala prosiť: "Neviem si rady, ostali sme bez peňazí... Prišli k nám nasilu pýtať... Keby ste požičali, všetko časom vrátim"

Rabčan zrukol:

"Nemám, ncmôžem..." A napokon tvrdо odsekol: "Ani nechcem!"

Jeho žena podišla k nemu, chcela mu dovrávať, že by nemal tak.

"Ty sa mi do mojich vecí nemicaj, tu rozkazujem ja!" odsotil ju Rabčan.

Zena, čo prišla prosiť o pomoc, videla, že prišla nadarmo a že bude lepšie, keď hned odíde.

"Nemal si tak... Bolo jej treba pomôcť," ozvala sa žena, keď tá chudra odísala.

"A či ja nato robím, aby som iba požičiaval?"

"Máme z čoho, či sa nám dosiaľ nedarilo?" spýtalá sa milo, aj usmiala sa, chytila mu ruku a prídušeným hlasom mu začala prezrádzať: "Pod prahom máme poklad... Ale si ho musíme chrániť, nevravieť zlé slová..."

"Čože, poklad?! Pod prahom?" prenúšil muž svoju ženu. "Och, bodaj sa tam prepadol a tebe noch sa napraví rozum!" vyslovil Rabčan neuvážené slová.

Zena priskočila k mužovi, rukou mu chcela zapchať ústa. Neskoró.

Pod prahom zrazu začalo syčať a šumieť a potom zreteľne začuli, ako sa volačo hlboko zosypalo do prieplasti. Rabčan i jeho žena stípli a čakali, čo bude ďalej. O chvíľu nastalo ticho, iba žena so slzami v očiach povedala vyčítavo mužovi:

"Už je po ňom!"

Ked' nato vyšla do dvora, na ceste zazrela žobráka, ktorý bol u nich.

"Neustávajte sa tam dačo hľadať! Nič už nenájdete, všetko sa prepadol veľmi hlboko," zavolal.

A tak plané slová pripravili Rabčanovcov o veľký majetok. Horšie bolo, že od tých čias sa v Rabčanovom dome kadečo pokazilo, že o hojnosti už nebolo ani roči. Kadečo sa vedno s tým pokladom vytratilo z ich domu.

ANTON HABOVŠTIAK

FRANTIŠEK HRUBÍN

ŠKOLA

Makovica plná makov, naša škola plná žiakov, pozbierať ich nestáči.

Poobede školáci sypú sa z nej do ulice ako maky z makovice.

JÁN STACHO

JAR

Mŕtvy vzduch blúdi vôkol môjho tieňa.
Čakám len, kam sa schúli napokon.
Otváram veľké okno do zvonenia
a do izby mi vchádza jamý zvon.

Vzduch v čírom svele hustý odvar varí,
kým cievom na čierneho pavúka...
Čierny vták, slepý z oslnivej žiary,
vše na okno mi hlávkou zaťuká.

Smrť sa moje ľudské srdce zdráha.
Už pocitujem drobnú štipku blaha:
Pokožkou čítim, ako sála zem...

Patrí sem, na zem, veď som zasa živý!
Život je čudný. Často robí divy:
Ja ešte žijem – zasa milujem!

ČO JE TO?

Prečo u nás neprší dva dni za sebou?
(con imin izdem ej obcL)

Vrčí, búcha bez úst, brucha. Čo jej príde pod zuby,
zomrie na otruby.
Čo je to?
(alIP)

Husi v potoku plávajú takto – dve husi pred jednou husou, dve husi za jednou husou a jedna hus medzi dvoma husami. Kolko husí je spolu?
(frT)

Šídro, bodidlo, po hore chodilo, jedlo a pilo, domov nosilo.
(alečV)

Viem ja jeden strom, na ňom dvanásť konárov, na každom konári štyri halúzky, na každej halúzke sedem listov.
(koR)

Ked ideš do mesta, čo ti je na pravej a čo na ľavej ruke?
(votsrp fáP)

Ktorý vták má na chvoste raka?
(akartS)

Čo páli, a nie je oheň?
(avalhrP)

MILAN RÚFUS

MLYNČEK

Lopatky vystrúhané
z mladučkej rakyty.
Vodička padá na ne,
prúdom ich zachytí,
jak po svojom sa rúti
presne i naslepo.
A koliesko sa krúti
v drevených rázstepoch.

Melie si detský dniček
múčičku do raja.
Pre cesto na chlebiček,
čo mama nekrája.

Čo netečie naň slinka,
vonia len v dieťati.
No ani omrvinka
sa z neho nestratí.

VESELO SO ŽIVOTOM

– Janko, na ktorom boku spávaš: na pravom, či na ľavom?
– Ako to mám vedieť, keď spím?
****

Urbanko vytýka matke:

– Mama, to nie je pekné od teba! Otecka necháš spať pri televízore a mňa, čo by som rád pozeral, ženieš do posteľ!

****

– Prečo si stará mama dáva na oči okuliare, keď ide šíť? – pýta sa Ivanko staršieho brata.
– No predsa, aby si nepichla do oka!

****

Chlapček pozoruje otca, ako sa chystá na zajace.

Pýta sa ho:

– Otecko, a ty sa bojíš zajacov?

– Prečo?

– Keď si berieš pušku.

****

– Betka, čo to ustanovične hľadáš v predsiene?
– Otecka. Susedka povedala, že je vraj pod papučou.

****

– Maťo, prečo sú sardinky v konzerve bez hláv?

– Aby nevypili olej, ty hlúpy!

****

– Janko, prečo si nakreslil nad domček zelený dym?

– Lebo v ňom varia špenát.

****

– Lacko, koho viac počúvaš, mamičku, alebo otečku?

– Mamičku.

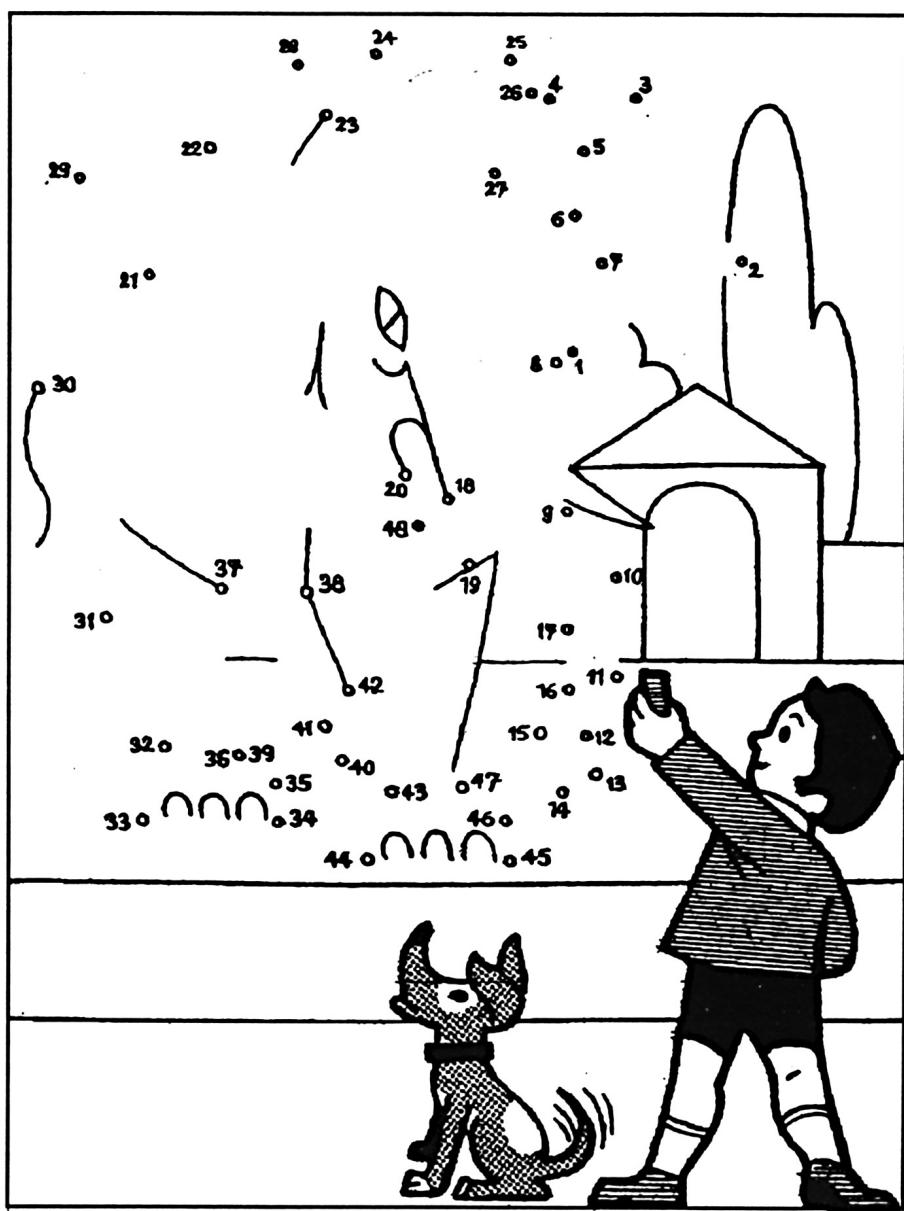
– Prečo?

– Lebo ona viacov hovorí.

KRESBA PRE VÁS

Pomôžte nášmu dnešnému hrdinovi ukončiť kresbu. Vezmite ceruzku buď pero a pospájajte čísla od 1 do 47. Prajeme vám príjemnú zábavu.

Z najkrajších kresieb januárového čísla časopisu sme vyžrebovali troch výhercov, ktorým zasielame slovenské knihy. Sú to: Justína Majercáková z Vyšných Láps, Marek Moš z Krempáča a Daniel Kazimierczuk z Varšavy.

MAJSTER PUKU A HOKEJKY

S veľkým oneskorením, až koncom januára t.r. vyštartovala konečne severoamerická Národná hokejová liga, všeobecne uznávaná za najlepšiu na svete. Tým sa skončil niekoľkomesačný spor medzi majiteľmi klubov a zväzom hokejistov, ktorý sa dožadoval zlepšenia mzdových, bezpečnostných a ďalších podmienok pre hráčov. 27 klubových tímov rozdelených do štyroch divízií (Severovýchodná, Atlantická, Centrálna a Pacifická) mohlo teda začať prvé duely o tzv. Stanleyov v pohár.

O vysokej úrovni tejto súťaže rozhodujú viačer faktory, v tom najmä znamenite zaškolenie hráči. Našli by sme medzi nimi celý rad veľkých hviezd, ktorých popularita prevyšuje nezriedka slávu známych filmových hercov. Asi pred dvomi rokmi sme predstavili najslávnejšieho hokejistu NHL – Waynea Gretzkyho. Dnes je na rade ďalší – Kanadán Mario LEMIEUX.

Športovú kariéru začal tento vynikajúci hokejista pred jedenásťmi rokmi, keď sa presťahoval do Pittsburgha (USA) a začal hrať v tamomžom klube Penguins. Mal vtedy 18 rokov. Pred jeho príchodom klub zavŕšil sezónu na poslednom mieste tabuľky s mimoriadne zlou bilanciou: 16 víťazstiev, 58 porážok a 6 remíz. Dnes je na rade ďalší neskôr, sa o M. Lemieuxovi hovorí ako o človeku, ktorý zachránil hokej v Pittsburghu. Často sa však podotýka aj cenu tejto záchrany – veľké utrpenie.

O čo vlastne ide? Keď v auguste min. r. Lemieux označil, že na rok prestáva hrať hokej, nikoho to neprekvapilo. Všeobecne sa to očakávalo najmä odvtedy, keď lekári objavili u športovca rakovinu kostí a neskôr aj anémiu. Keď sa to Mario dozvedel, skoro sa zrútil. Rozhodol sa však bojať s chorobou a začal sa liečiť. Vrátila sa naděja.

Je paradoxné, že tento vari najviac chorý hokejista dosiahol najväčšie úspechy akoby počas prestávok medzi jednotlivými liečebnými cyklami, vtedy, keď sa po roku 1990 podrobil dvom operáciám chrbta, nespočetným ožarovaniam a intenzívnej chemickej liečbe. Od sezóny 1990/91 zohral iba polovicu zápasov z celkového počtu 328. – *To, čo mi dodávalo sily, - povedal - bolo presvedčenie, že sa raz natrvalo vrátim na ľad. Vďaka hokeju mohol som si nastolovať konkrétné ciele, napr. získať titul najlepšieho strelca a pod.*

Najťažšie boje zvádzal nie so súpermi, ale sám so sebou, s vedomím, že zo seba nemôže dať všetko. On, veľká hviezda, hráč, ktorý prekonával rekordy Waynea Gretzkyho, sa cíti čoraz slabší. Tak či onak strieľal góly, liečil sa a opäť sa vrácal na ľad. Keď ho napokon liečba natoliko oslabila, že už nevydržal hrať celý zápas, rozhodol sa – čo sme už spomenuli – vziať si ročnú dovolenkú. A tak aj ubobil.

Je zaujímavé, že verejný obraz človeka, ktorý bol štyrikrát najlepším strecom, dvakrát získal titul najhodnotnejšieho hráča sezóny a dvakrát najlepšieho hráča v záverečnej časti súťaže – nie je príliš chválitebný, aj keď so svojím tímom dvakrát vybojoval Stanleyov pohár. Novinári ho nemajú radi, keďže je samotárom a tvrdzo bráni svoje súkromie, ba nechce ani poskytovať rozhovory, rozprávať o svojej manželke Nathalii a dcérke

Lauren. Fanúškovia mu nechcú odpustiť, že teraz, keď si už hádam štvrtý rok lieči chrbticu, dovoľuje si hrať golf a dokonca štartovať na akomsi golfovom turnaji. Aj keď hra veľmi dobré, mal by sa podľa nich venovať len hokeju, ktorý je jeho prvou láskou, kým golf len druhou.

V tomto roku chce naozaj zrealizovať svoj reabilitačný program a vylepšovať svoju fyzickú formu. Verí, že sa mu to podarí a po roku sa plný sú opäť vráti na ľad. Sám hovorí: – *Cítim sa už oveľa lepšie a ani chrbtica mi už neprekáža. Moje šance na vyliečenie choroby sú veľké. Môžem na ľade urobiť ešte veľmi veľa, priblížiť sa aspoň k rekordom W. Gretzkyho. Kto vie, či ich raz neprekonám... Všetko je možné, ved má len 28 rokov. Bolo by naozaj veľmi dobre, keby sa vrátil na ľad.*

J.S.

Hviezdy svetovej estrády

TOM PETTY

Znamenitý americký gitarista, spevák a skladateľ, ktorého doménou je vlastne hudba šesdesiatych rokov, rock a country.

Ako syn úradníka pojistovne vyrastal v mestčku Gainesville na Floride. Vyrastal v období najväčšej popularity Elvise Presleya a anglickej skupiny The Beatles, ktorých skladby sa naučil hrať už ako niekoľkoročný chlapec. Očaril ho však aj miestny folklór. Týmto mladíckym hudobným záujmom, alebo skôr láskam – ako to často zdôrazňuje – zostal verný podnes. Kedže bol veľmi iniciatívny a vtrvalý, rozhodol sa svojou hudbou – tak ako beatlesáci – dobyť svet. Ešte nemal ani dvadsaťročia, keď v rodnom mestčku začal svoju prvú skupinu Mudcrutch, s ktorou hral v rôznych miestnych kluboch, baroch a iných podnikoch. Väčší záujem nevzbudili a tak sa

asi po roku vybrali do Los Angeles a Hollywoodu, kde – ako predpokladali – čakali na nich väčšie možnosti.

Možnosti boli, ale oni, skoro vidiečania, bez reklamy a producenta, ktorý by ich financoval a propagoval, sa nemohli presadiť. Svet nedobyli a skupina sa po dvoch rokoch rozpadla. Tom bol však vtrvalý a tak zanedlho založil ďalšiu – The Heartbreakers. Tentoraz mal viac šťastia a čoskoro sa mu podarilo uzavrieť zmluvu s velkou výrobňou platní MCA. O niekoľko mesiacov vyšla skupine prvá, debutová platňa nazvaná jednoducho *Tom Petty And The Heartbreakers*. Bol to rok 1976. V hudbe už vládla iná móda, ale aj napriek tomu sa platňa výborne predávala. Nasledovali ďalšie nahrávky, spravidla veľmi úspešné. Posledný album z minulého roka sa volá *Wildflowers*, a na rozdiel od iných Tomových platní je jeho sólistickým dielom zloženým vyučené z vlastných skladieb.

Za nejdôležitejšiu platňu Toma Pettyho mnohí považujú album *Damn The Torpedos* z roku 1979, ktorý – ako napisali kritici – je tak veľmi americký, ako sám Tom. Jednotlivé skladby z tohto

albumu sa poslucháčom spájajú s každodenným životom Ameriky: s cestou cez préie Arizonu, s veľkomestským hľukom Los Angeles, s majestátnymi štítmi skalnatých hôr a horúcim slnkom Kalifornie. Je to typický gitarový rock, aj keď bez veľkej efektnosti, ale veľmi melodický. Aj keď album má viac 15 rokov, znie ďalej veľmi sviežo a aktuálne. Bol wypredaný vo viac ako desaťmiliónovom náklade. Zanedlho má vysiť ďalší. (js)

PRVÝ KRÁT V BIELOM

Prvé prijímanie sa u nás spája väčšinou s bielou farbou. Isteže, dlhé biele šaty sú túžbou každého osemročného dievčaťa, ale aj mamy, ktorá si s dcérkou zaspomína na svoje detstvo.

Dlhé, takmer svadobné šaty dnes už môžeme kúpiť v mnohých špecializovaných obchodoch, ale väčšina sa podobá ako vajce vajcu. Ak by ste chceli, aby bola vaša slečna iná, môžete sa inšpirovať našim obrázkom a šaty ušíť podľa vlastného návrhu.

Vefmi vhodnou tkaninou je hodváb, tyl, satén a batist. Šaty môžete ozdobiť drobnými korálkami, čipkou, alebo zamatovalou stuhou. Spodnička šaty iba obohatí.

Vefmi dôležitý je venček. Môžeme ho však nahradíť čelenkou z tej istej látky, ako sú šaty a ozdobiť ju korálkami a drobnými kvietkami.

Chlapci nemusia byť v bielom. Čoraz častejšie sú oblečení v tmavých oblekoch, povedzme s jemne prúžkovanými nohavicami a ozdobnou vestou. Toto oblečenie im potom poslúži ešte nejednú sezónu.

V.J.

WĘTERYNARZ**PIEŁĘGNOWANIE I HIGIENA KONIA**

Równie ważne jak żywienie i racjonalne użytkowanie, jest pielęgnowanie i przestrzeganie zasad higieny konia. Należy zapewnić koniowi odpowiednie warunki odpoczynku po pracy. Stajnia powinna być widna, dobrze wietrzona, o obszernych stanowiskach, nie może być w niej przeciągów. Koń musi mieć odpowiednią ściółkę. Nie powinien stać na nawozie, gdyż wtedy róg kopyta mięknie, staje się kruchy, strzałka za czasem ulega gniciu. Najodpowiedniejsze są stanowiska wybrukowane drewnianą kostką i zalane smołą lub zrobione z ubitej gliny. ściółka na stanowisku powinna być codziennie przetrząsaną, a nawóz usuwany na gnojownicę. W gospodarstwach, w których zmuszeni jesteśmy trzymać konia na nawozie, trzeba zwracać uwagę, aby nawóz był zawsze wytrawniany i ścisłe ubity. Na wierzchu zawsze powinna się znajdować warstwa suchej ściółki.

CZYSZCZENIE KONI – jest bardzo ważne dla zdrowia. Usuwa się w ten sposób ze skóry

konia brud oraz różne pasożyty. Koń oddycha nie tylko płucami, lecz również skórą, przez skórę wraz z potem usuwane są szkodliwe dla zdrowia substancje. Celem oczyszczania jest więc nie tylko ładny wygląd, lecz przede wszystkim zdrowie konia. Usunięcie ze skóry zanieczyszczonej powoduje lepsze jej oddychanie, pobudza krążenie krwi, ułatwia wydzielanie szkodliwych związków. Konia roboczego czyści się raz na dzień – rano. Czyścić należy w miarę możliwości na dworze, gdyż w stajni rozpyla się w powietrzu wyszczotkowany brud, co jest niewskazane ze względów higienicznych, gdyż tą drogą mogą się przenosić różne pasożyty np. świnie. Czyszczenie zaczyna się przetarciem konia wiechkiem ze słomy. Następnie należy czyścić szczotką o krótkim, sztywnym włosiu. Zgrzebło zasadniczo służy tylko do czyszczenia szczotki. Wieczorem po powrocie z pracy czyścimy konia wiechkiem. Ważne jest, aby konie po pracy w dzień slotny nie stały całą noc z zabloconymi nogami, gdyż sprzyja to tworzeniu się grudy. Po pracy trzeba więc nogi dokładnie obmyć i wytrzeć do sucha pęciny.

Podczas linienia trzeba zwracać na konia dużą uwagę. Linienie odbywa się wiosną, kiedy ginie puch, wypadają długie włosy i na ich miejscu wyrastają krótkie, oraz jesienią, kiedy letnia sierść staje się dłuższa, a między dłuższymi włosami wyrasta puch. W tym okresie koń słabnie, staje się

wrażliwszy na choroby jak przeziębienie, zolzy. Trzeba wówczas chronić konie przed deszczem, nie przemęcać ich pracą oraz lepiej żywić. Ważne jest również racjonalne pielęgnowanie kopyt konia. Przydatność konia do pracy zależy od dobrego stanu kopyta. Z tego powodu należy unikać szybkiej jazdy po bruku, pośpiesznej jazdy z góry oraz prawidłowo pielęgnować kopyta. Puszka kopytowa musi być trwała i elastyczna. Elastyczność kopyta zależy od dobrze rozwiniętej i zdrowej strzałki. U koni, którym nie czyści się kopyt z błota i nawozu, które stoją w stajni na mokrej ściółce, może nastąpić gnicie strzałki. Jest to bardzo niebezpieczne. Gnijącą strzałką trzeba przemywać kreoliną i smarować dziegiem.

Nie należy kuć konia wcześniejsiej, niż po ukończeniu trzech lat. Wcześniejsze kucie wstrzymuje prawidłowy rozwój kopyta, powoduje jego zniekształcenie i osłabienie strzałki. Przy kuciu należy zwrócić uwagę na to, aby podkowa była właściwie dopasowana do kopyta a nie na odwrót, kopyto do podkowy. Krawędź kopyta kształtuje tylko od spodniej strony usuwając wyrosły i skruszały róg. Nie powinno się strugać podeszwy kopyta ani strzałki, aby nadać mu prawidłowy kształt. Należy usuwać tylko obumarłą, kruszącą się warstwę rogu. Nie wolno spilować zewnętrznej powierzchni kopyta pokrytej szkliwem. Podkowa powinna być tak przybita, aby umożliwiła

ZUZKA VARÍ**ČO NA OBED ?**

FALOŠNÁ MÄSOVÁ POLIEVKA SO SYROM. Rozpočet: 1 kocka masoxx alebo knora, 1 bobkový list, mleté čierne korenie, rasca, vetylčka ligerčeka (lubczyk), 30 g eidamského syra, zelená petržlenová vŕňať, voda, soľ.

Polievkovú kocku rozdrobíme a varíme 10 minút s koreninami, precedíme cez jemné sitko do tanierov, posypeme nastrúhaným syrom a jemne posekanou petržlenovou vŕňaťou. Ak treba dosolíme.

CVIKLOVÝ ŠALÁT S KYSLOU KAPUSTOU A CHRENOVÝM. Rozpočet: 600 g cvikly, 200 g kyslej kapusty, 100 g chrenu, 60 g cibule, 40 g kyslej smotany, voda, soľ.

Cviklu uvaríme a pokrájame na malé kocky alebo na rezance, kapustu na malé kúsky, chren postrúhame a cibuľu pokrájame nadrobno. Všetko zmešame, osolíme, pridáme kyslú smotanu a necháme uležať.

FAZUĽOVÝ ŠALÁT SO SYROM. Rozpočet: 80 g bielej fazule, 1/2 pôru, 100 g uhorek, 120 g klobásy, 150 g tvrdého syra, 90 g cibule, 200 g zelenej papriky, 30 g majonézy alebo jogurtu, 3 lyžice kečupu, 1 lyžica postrúhaného chrenu, 9 kvapky tabasca (nemusí byť), soľ.

Vopred namočenú fazuľu uvaríme do mäkkia. Pred dovarením pridáme pôr pokrájaný na drobné kúsky a osolíme. Vychladnuté sedíme a pridáme

pokrájanú ošípanú uhorku, klobásu, syr, papriku a cibuľu, zmešame s majonézou alebo jogurтом, kečupom, postrúhaným chrenom, okorením a osolíme. Po hodine môžeme podávať.

MÄSOVÉ GULKY V KYSLEJ KAPUSTE. Rozpočet: 800 g kyslej kapusty, 4–6 zrniek čierneho korenia, rasca, majorán, 2 bobkové listy, 200 g zemiakov, 200 g hovädzieho mäsa, 100 g chudého bravčového mäsa, 40 g oleja, 180 g cibule, 40 g ryže, mleté čierne korenie, soľ, 2 vajcia, 2 lyžičky mletej červenej papriky, 2 lyžice rajčiakového pretlaku, voda.

Kyslú kapstu pokrájame, zalejeme vodou, pridáme celé čierne korenie, rascu, majorán, bobkový list, očistené pokrájané zemiaky a dáme vařiť. Mäso umyjeme, pokrájame a pomelieme. Na polovici oleja speníme časť nadrobno posekanej cibule, pridáme ryžu, podlejeme vodou a udusíme do mäkkia. Keď ryža vychladne, zmešame ju s pomletým mäsom, okorením, osolíme, pridáme vajcia a z dobre premiešanej masy spravíme menšie gulky, ktoré vložíme do vriacej kapusty. Na zvyšku oleja popräžíme cibuľu pokrájanú nadrobno, ochutnáme mletou paprikou a pridáme do kapusty. Keď sa gulky uvaria, pridáme rajčiakový pretlak a premiešame. Podávame s chlebom.

MORČACIE REZNE ZAPEKANÉ SO ŠUNKOU. Rozpočet: 200 g morčacích pŕs, 50 g šunky, 20 g tvrdého syra, mleté čierne korenie, soľ, 1/2 lyžice hladkej múky, olej.

Morčacie rezne posolíme, okoreníme, posypejme mŕkvou a sprudka opečieme z oboch strán na rozhriatom oleji. Každú stranu asi 3–4 minúty. Na každý rezeň položíme tenký plátok šunky, na vrch nastrúhame syr a krátko zapiečieme v rúre.

Podávame s dusenou ryžou a so zeleninovým salátom.

RYŽA SO ŠOŠOVICOU. Rozpočet: 400 g ryže, 200 g šošovice, 250 g masla, 1 velká cibuľa, 2 strúčiky cesnaku, 10 klinčekov, 10 kardamónov, 2 kúsky celej škorice, 1/2 lyžičky karí, soľ, 1 lyžička dūmbieru (imbir).

Ryžu so šošovicou prepláchneme v studenej vode a močíme ich v nej asi hodinu. Do kastróla s priliehajúcou prikrývkou dáme maslo, cibuľu, cesnak a všetko korenie okrem dūmbieru a karí. Opekáme, kým cibuľa nezružovie. Potom pridáme sedencu ryžu so šošovicou, dūmbier, karí, soľ, všetko zlahka zmešame a smažíme na miernom ohni 4–5 minút. Zalejeme vriacou vodou tak, aby voda siahala asi 2 cm nad ryžou, pevné prikryjeme a pomaly varíme, až sa voda vstrebe. Uvarenú ryžu polejeme čerstvým maslom.

Zo svetovej kuchyne – India

KURČA NA INDICKÝ SPÓSOB. Rozpočet: 1 kurča, 2 cibule, 6 strúčkov cesnaku, 6 klinčekov, 1/2 lyžičky šalvie, 3 rajčiaky, 6 zemiakov, soľ, 1/2 lyžičky muškátového oreška, 1/2 lyžičky škorice, 1/2 lyžičky nového korenia, 6 zrniek čierneho korenia, 1 lyžička karí, 150 g masla, 1 jogurt, 1 šálka vody.

Vypitvané, očistené kurča rozdelíme na malé porcie, posolíme a na rozpustenom masle opečieme. Potom porcie vyberieme a do masla vložíme posukanú cibuľu a posukaný cesnak. Keď cibuľa začína ružoviť, pridáme posukané rajčiaky a asi o 5 minút vmešáme jogurt. Zmierníme oheň

wiąla rozszerzanie kopyta podczas ruchu. Dlatego otwory na podkowiaki są odpowiednio umieszczone w przedniej części podkowy. Z przekuwaniem koni nie należy czekać aż podkowa się zderze lub odpadnie, przekuwać należy co dwa miesiące, ze względu na odrastanie kopyta. W zimie kujemy konia na "ostro" wkręcając hacele. Na noc hacele trzeba wykręcać a otwory zatyczać pakulami. Unika się dzięki temu częstych skalęczeń i zatrątów w stajni. Koń racjonalnie żywiony, użytkowany i pielęgnowany ma ogólny wygląd rzeski, ruchy energiczne. Odnacza się dobrym apetytem i chęcią do pracy. Zdrowy, nie przemęczony koń, podczas spoczynku wykonuje 8–16 oddychów na minutę, ma tężno 36–44, temperatura ciała waha się 37,5–38,5°C. W pracy oddych i tężno wzrasta 60–80 na minutę, temperatura zaś do 39–39,5°C. Jeśli koń w pracy ma przyspieszony oddech, silne bicie serca, obficie poci się i mydli, robi bokami – jest to oznaką przemęczenia lub choroby. Tężno u takich koni wynosi około 100 na minutę, temperatura 40°C. Oznakami przemęczenia lub choroby jest również brak apetytu u konia. Z takimi objawami nie należy koni zmuszać do pracy, ale trzeba znaleźć przyczynę niedomagania i w razie podejrzenia o chorobę zwrócić się o pomoc do lekarza weterynarii.

HENRYK MĄCZKA

a dobre premiešame. Pridáme porcic kurčaťa a podlejeme vodou. Vsypane mleté číre korenice a prikryté dusíme asi 15 minút. Medzitým očistíme zemiaky a každý napoly rozkrojíme. Pridáme ich do kastróla a ešte 25 minút varíme. Ak treba, trocha podlejeme vodou.

MÚČNIKY

BROSKYŇOVÉ TRIFLE. Rozpočet: 1 konzerva broskyň, 15 g želatíny, 250 g piškót, malinový lekvár, lyžica cukru, kandizované ovocie, 1/4 smotaniny na šľahanie.

Broskyne z konzervy necháme odkvapka. Želatinu rozpustíme v troche vlažnej vody. Piškóty pospájame malinovým lekvárom a poukladáme na dno hlbokej sklenej misy. Na ne poukladáme polovice broskyň. Broskyňovú šlavu zohrejeme, zmiešame so želatinou a polovicu prečedíme na broskyne. Potom opäť poukladáme vrstvu piškót a vrstvu broskyň a zalejeme zvyškom šlavu so želatinou. Misu dáme na chladné miesto, a keď želatína stuhne, navŕšime na ňu osladenú šľahačku. Ozdobíme kandizovaným ovocím.

BANÁNOVÉ PAMPÚŠIKY. Rozpočet: 1 vajce, 1 banán, 1 kardamón, 1 šálka hrubej mýky, 3 lyžice cukru, štipka prášku do pečiva, sól, roztočené maslo.

Vajce dobre ušľaháme, pridáme prelisovaný banán, ostatné prísady a trochu vody. Urobíme husté cesto. Lyžicou vykrajujeme okrúhle halušky a v horúcom masle ich vyprážíme. Vyberieme na sítu a necháme odkvapka.

PRAWNIK

ZMIANA PRAWA O STOWARZYSZENIACH

Rząd przyjął pod koniec ub.r. projekt ustawy zmieniającej prawo o stowarzyszeniach. Projekt przewiduje następujące zmiany dotyczącej ustawy Prawo o stowarzyszeniach z 7 kwietnia 1989 r. (Dz.U. nr 20, poz. 104 oraz Dz.U. nr 14/1990, poz. 86).

Projekt dopuszcza możliwość, że członkiem stowarzyszenia może zostać także osoba prawa. Dotychczas osoba taka mogła być wyłącznie członkiem wspierającym. Zmiana ta wynika z konieczności dostosowania prawa o stowarzyszeniach do przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Nowością jest także zapis, że koszty likwidacji stowarzyszenia mają być ponoszone wyłącznie z majątku likwidowanego stowarzyszenia. W obecnym stanie prawnym, jeśli majątek stowarzyszenia wystarczał na pokrycie kosztów likwidacji, resztę kosztów ponosił Skarb Państwa. Ta zmiana wynika z konieczności dostosowania ustawy do zmienionej ustawy Prawo budżetowe, która znosi możliwość dotowania stowarzyszeń przez Skarb Państwa (z wyjątkiem zadań zleconych z zakresu administracji publicznej). Skoro Skarb Państwa nie dotuje stowarzyszeń, to nie może również ponosić kosztów ich likwidacji. Ta zmiana w myśl projektu ma mieć zastosowanie do postępowań likwidacyjnych, wszczętych po wejściu w życie ustawy nowelizującej.

PRACA ZAMIAST ODSIADKI

1 lutego br. Rada Europy w związku z przepieniem zakładów karnych przyjęła rezolucję o stosowaniu kar alternatywnych. Zamiast posyłać do więzienia, częściej należy orzekać kary grzywny lub pracy na rzecz społeczności lokalnych – głosi rezolucja.

Jak informuje PAP, według parlamentarzystów Rady Europy, rządy ich państw powinny podjąć starania o "odkryminalizowanie" niektórych kar. Oszustwa czy defraudacje mogłyby być karane inaczej niż pozbawieniem wolności.

W 1993 r. najwięcej skazanych było w Niemczech – ponad 65 tys., w Polsce – 61 tys. i we Francji – 51 tys. – Prowadzone w Polsce prace nad uchwaleniem nowych kodyfikacji karnych zmierzają do zmniejszenia rygorystmu polskiego systemu karnego i dostosowania wykonania kary do standardów

europejskich – powiedział Andrzej Cubala, rzecznik ministra sprawiedliwości. Kary, dodał, powinny być bardziej racjonalne, co nie oznacza, że liberalne. Ich rodzaj i wysokość zależeć będą od mądrości sędziego, którego obecnie krępują sztywne przepisy.

UMOWY-ZLECENIA UBEZPIECZONE

Każdy zatrudniony na umowę-zlecenie dłuższą niż 15 dni musi być ubezpieczony w ZUS. Przy umowie do 14 dni ubezpieczenie nie będzie obowiązywało, pod warunkiem, że pomiędzy jednym a drugim zatrudnieniem minie co najmniej 60 dni. Jeśli ta przerwa będzie krótsza, dni pracy będą sumowane i od 15 dnia ubezpieczenie będzie obowiązkowe. Z nowej zasady wyłączeni będą emeryci i renciści.

Składka od umów będzie niższa (40 proc.) od składki od pracy na etacie (45 proc.), ale też wynikające z niej uprawnienia będą mniejsze.

RENTA DLA PEŁNOLETNIEJ SIEROTY

Samotni rodzice mają prawo obliczyć podatek dochodowy tak jak małżeństwo, czyli w podwójnej wysokości od połowy dochodów. Przy dochodach mieszczących się w pierwszym rozdziale (gdzie obowiązuje stawka 21%), czyli nie wyższych niż 90 800 tys. zł, daje to zmniejszenie podatku jedynie o 1 212 tys. starych złotych.

Wdowy i wdowcy muszą do swoich dochodów doliczać renty rodzinne przyznane na dzieci. Jeżeli dziecko jest pełnoletnie – wdowa lub wdowiec może na nie nadal pobierać rentę rodzinną – o ile dziecko się uczy.

Tyle tylko, że nawet utrzymując pełnoletnie dziecko nie można już skorzystać z korzystniejszego "małżeńskiego" rozliczenia podatku. Przysługuje ono bowiem jedynie wtedy, gdy dziecko jest niepełnoletnie.

Odstąpienie od zasady pełnoletniości dotyczy jedynie dzieci niepełnosprawnych. Wdowom i wdowcom oraz ich pełnoletnim dzieciom przypominamy, żeby jak najszybciej żądali od ZUS, aby renta była przesyłana bezpośrednio na nazwisko pełnoletniego dziecka. Pełnoletnie dziecko, jako samodzielny podatnik skorzysta wówczas z powszechnego zmniejszenia podatku.

Chodzi tu o kwotę, która w 1995 roku wyniesie 165,6 zł (1 656 000 starych zł). W latach poprzednich były to kwoty: w 1992 i 1993 po 864 000 starych zł, a w 1994 – 1212 000 starych zł.

HVIEZDY O NÁS**BARAN**
(21.3.-20.4.)

Musíš mať oči široko otvorené, bola by to neodpustiteľná chyba, keby si si nevšimol určité zmeny v svojom okolí. Situácia je veľmi chúlostivá. Ak ju nechceš zaostriť, musíš v najbližsnej budúcnosti prejaviť veľa taktu a opatrnosti. Daj si pozor na jednu osobu, ktorá sa usiluje získať tvoju priazeň. Je to falošné piateľstvo.

BÝK
(21.4.-20.5.)

Ďalšie odkladanie konkrétnej osobnej záležnosti by nebolo osožné. Situácia si vyžaduje, aby si si túto záleženosť vybavil práve teraz, tým viac, že bude od nej veľa záležať. Ak ju zanedbáš, bude to mať neprijemné následky. Váž si osobu, ktorá ti úprimne ponúka radu a pomoc. Ak sa musíš niekomu posťažovať, zver sa osvedčenemu, dôveryhodnému piateľovi.

BLÍŽENCI
(21.5.-21.6.)

Nedávne zmeny sa až teraz priažničivo prejavia v novej situácii. Môže sice dôjsť k drobným nedorozumeniam, ale nemusíš sa trápiť, nebude to nič väčne. Koncom mesiaca ďaká istá radostná udalosť, alebo veľmi milé prekvapenie.

RAK
(22.6.-22.7.)

Česť starosti a problémy spadnú čiastočne aj na teba. Tak či onak bude potrebná tvoja rada. Nie je vylúčené, že práve tvoj nápad bude najlepší. Budč sa musíš zamyslieť aj nad výriešením vlastnej zložitej situácie. Nezastieraj neistotu útočnosťou, nikoho neobviňuj, pokús sa aspoň raz priznať pravdu aj iným.

LEV
(23.7.-23.8.)

Môžeš počítať s úspešným ukončením čohoosi, čo ti už dlhší čas robí starosti. Dobrý nápad príde neočakávané a môže ti pomôcť vyriešiť aj iné problémy. Stretnutie s novým známym ďa najpravdepodobnejšie sklamie. Drž sa radšej starých známostí a osvedčených piateľov, na ktorých sa môžeš vždy spoľahnúť.

STRELEC
(24.11.-21.12.)

Mesiac zložitých situácií a nutných rozhodnutí. Všetko nepôjde tak hladko, ako by si si to želal. V tvojom blízkom okolí dôjde k istým osobným nedorozumeniam, ale nemišaj sa do toho, lebo budeš mať zbytočné problémy, najmä preto, že tvoje zdravie nie je v najlepšom stave. Potrebuješ si odpočíňať a uspokojiť nervy.

PANNA
(24.8.-23.9.)

Čaká ďa niekoľko dôležitých udalostí a jedna z nich bude mať pre teba veľký význam. Dobre si premysli nové plány niekoho z najbližšieho okolia, urob to rozhodne skôr než budeš s nimi súhlasiť. Pomôže ti v tom tvoja intuícia a skúsenosť. Ver svojej rozvahie, aj keby sa ti tieto plány v prvom momente zdali dobré.

KOZOROŽEC
(22.12.-20.1.)

Čakajú ďa dobré dni. Nedávne stavosti zmiznú bez stopy. Len od teba bude záležať, či takáto situácia bude trvať dlhšie. Nová investícia bude veľmi prospešná, aj keď si vyžiada veľa práce a úsilia. Bude aj finančne veľmi nákladná, preto tvoje záľuby a koničky musia teraz trochu počkať.

VÁHY
(24.9.-23.10.)

Komplikovaný mesiac, v ktorom sa striedajú príjemne a neprijemne udalosti a kľudné i nervózne dni. Ver, že tých lepších bude viac, ale musíš konať rozvážne a pokojne. Každý nepremyslený krok môže mať neočakávané následky. Ľudia, ktorí ti boli doteraz piateľsky naklonení, by ďa mohli uznať za nespôsobilivého a odvrátiť sa od teba.

ŠKORPIÓN
(24.10.-23.11.)

Okolnosti ďa prinútia k rozhodnutiu, ktoré ti nebude po vôle. Rozhodneš sa s váhaním a nádejou, že to pri najbližšej priležitosti zmeníš. Nie je to najspärvnejšie, ale nebudete mať lepšie východisko. Snaž sa všetko prijímať s úsmevom a nedaj po sebe poznať, že ďa niečo trápi.

VODNÁR
(21.1.-18.2.)

Dostaneš darček, alebo iný tak isto milý dôkaz prializne. Bude od osoby, ktorej už dlhší čas prejavuješ sympatiu. Budeš mať šťastie v dosť riskantných podujatiach. Nepokaz si tento dobrý mesiac netrpezlivosťou, alebo neuváženou reakciou na neočakávané návrhy. Snaž sa pochopiť svojho partnera, lebo objektívne sa s tebou niekedy nedá tak ľahko vydržať.

RYBY
(19.2.-20.3.)

Zdanlivo veľmi pokojný mesiac, ale občas si situácia bude od teba vyžadovať rozvahu, prezieravosť, správnu reakciu na náladu v tvojom okolí a vôbec opatrné konanie. Každý tvoj krok bude mať väčší význam, ako si myslíš. Daj si pozor na to, čo a ako robíš. Každé nepremyslené rozhodnutie môže priniesť väčšiu škodu, ako by si to očakával.

NÁŠ TEST**Správate sa bezprostredne ?**

Ukázať sa v každej situácii v dobrom svetle si vyžaduje veľa energie a bezprostrednosť. Priveľa však škodí a môže ostatných priviesť do rozpakov. Skúste si preto overiť svoju mieru bezprostrednosti.

1. Ak sa vám páči neznámy muž (žena), ako sa snažíte s ním (ňou) zoznámiť?

- a) Snažíš sa čo najväčšmi zapôsobiť – 3; b) Nijako – 0; c) Jednoducho ho (ju) oslovíš – 6.

2. Prichádza u vás do úvahy dobrodružstvo na jednu noc?

- a) Už sa stalo! – 6; b) Prečo nie? – 4; c) Nie, neprichádza! – 0.

3. Žene pred vami sa vysypali veci z tašky. Pomôžete jej?

- a) Nie, prečo? – 0; b) Prirodzene – 6; c) Len ak sa neponáhľam – 3.

4. Čo urobíte, ak niekto trápi zvieraj?

- a) Nahlas protestujem – 6; b) Neviem – 3; c) Držím sa bokom – 0.

5. Chcete si kúpiť konkrétnu vec...

- a) Hľadám tak dlho, kým ju nenájdem – 0; b) Obyčajne kúpim niečo iné – 6; c) Premyslím si to – 3.

6. Pri bežnej práci nastanú zrazu fažkosti...

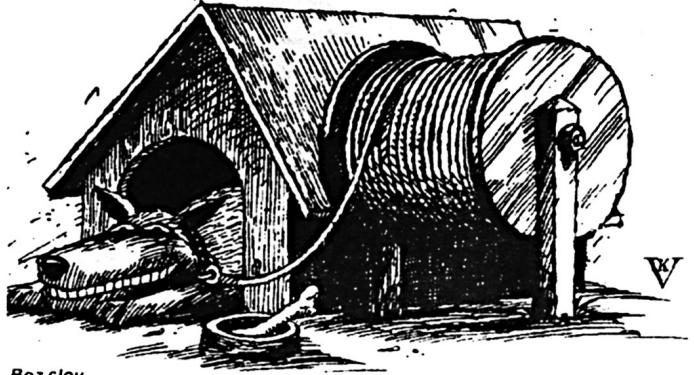
- a) Neprekáža mi to, robím ďalej – 0; b) Prispôsobím sa zmeneným podmienkam – 6; c) Prácu preruším a všetko si dobre premyslím – 3.

7. Nieko vám ponúkne zaujímavú prácu...

- a) Požiadam o čas na rozmyslenie – 3; b) Odmiem – 0; c) Okamžite beriem – 6.

8. Pozvú vás na oslavu tesne pred začiatkom. Pôjdete?

- a) Samozrejme – 8; b) Áno, ale budem meškať – 3; c) V nijakom prípade – 0.

Bez slov

****

Janko navrhuje Aničke:

– Zahrajme sa na otecka a na mamičku.

– To je staré! Zahrajme sa radšej na otecka a sekretárku.

****

– Tata, čo sú to alimenty?

– To je pokuta za nešikovnosť.

****

– Francouz – vypráví Pařížanka

– se dvoří postupně: nejdřív líbá ženě ruku, potom krk, ucho...

– Ach – povzdychne si

Američanka – naši se již tehdys vracejí ze svatební cesty!

****

– Nikdy nezabudnem na tanecnú zábavu, na ktorú prišla moja žena...

– Bolo to také romantické?

– Ó, vôbec nie! Ja som si myslel, že je doma pri deťoch.

****

Říká dáma advokátovi:

– Před šesti lety odešel môj muž pro fazole a dosud se nevrátil. Co mám dělat?

– Mohu vám jen doporučit,

abyste si otevřela konzervu se zeleným hraškem.

****

Žena vyčítá mužovi:

– Zasa si nedodržal slovo!

Zariekol si sa predsa, že nebudeš vysedávať v krčme!

– Ved' som ani nesedel, pil som pri pulte postojačky!

****

Ked' som bol slobodný, strašne som sa bál manželstva:

– A teraz?

– Teraz sa mi potvrdilo, že som mal vtedy pravdu.

****

– Proč pláčeš chlapče?

– Ale, bratr rozobil okno.

– Proto přece nemusíš plakat.

– Jenže my jsme dvojčata a otec nás nikdy nerozezná.

****

– Kedy sa začína staroba, dedko?

– Staroba, vnuk môj, sa začína, keď sa ti všetky dievčatá zdajú pekné.

****

– Slečna Violka, som taký šťastný, že vás Pánboh stvoril pre mňa...

– Oj, nielen pre vás, to nie...!

VÝSLEDKY

DO 12 BODOV: Nedá sa povedať, že by ste boli bezprostredný(á). Naopak, rozhodnutie čo najdlhšie odkladáte. Neviete sa ľahko prispôsobiť nečakaným situáciám. Nezaškodilo by vám aj trochu rizika. Riziko robí život napínavejším.

DO 35 BODOV: Vaša bezprostrednosť je priamo závislá od momentálnej nálady. Mávate striedavo obdobia zdržanlivosti a bezprostrednosti. Všeobecne si však veci rád(a) vopred premyslíte, to však nevylučuje bezprostredné konanie. Veľké rizíká neuznávate ani v súkromí, ani v podnikaní, vždy si však nechávate otvorené zadné dvierka pre prípadné riziko. Máte dosť sebavedomia, aby ste dokázali porušiť konvencie.

NAD 36 BODOV: Mienka iných vás nezaujíma, v bezprostrednosti ste neporaziteľný(á). Nikdy nemáte zábrany povedať nahlas, čo vám vŕta v hlave. A najväčnejšie rozhodnutia viete urobiť v okamihu. Už neraz ste na to doplatili, alebo iných šokovali, ale vám je to jedno. Pritom je vám čudné, že vás nikto nežiada pri vážnych rozhodnutiach o radu. Snažte sa brzdiť, budete na tom lepšie.

MENO VEŠTÍ

JOZEF – dobré, svetlé, šľachetné, rozhodné a verné meno, u nás dosť populárne. Už samo jeho znenie vzbudzuje úsmev a príjemné asociácie, samozrejme – ako často býva – okrem výnimiek. Jozef pochádza spravidla z početnej, rolnickej alebo robotníckej rodiny. Iba zriedkavo je jedináčik.

Jozef je najčastejšie vysoký alebo priemerne vysoký, tmavolasý alebo tmavší blondín. Má pozdištu alebo ľahko zaokruhlenú tvár, veľké modré, šedé, prípadne hnede oči, jasné až žiarivý pohľad, akoby sa v jeho zraku vždy odrážalo modré nebo. Treba zároveň podotknúť, že má pomerne široké ústa, hrubé, mäsité pery, výdatný nos a pekné biele zuby. Jozef je najčastejšie štíhly alebo pološtíhly, len zriedkavo tučnejší a zavalitý. Má súmernú vzpriamenu postavu, trochu väčšie chodidlá a pri chôdzi pevný, mocný krok.

Predovšetkým treba zdôrazniť, že Jozef je spravidla dobrý, priamy, prostoreký, žoviálny, usmyiaty, solídny, upírný a dôkladný človek, verný všetkým slabom, ktoré dáva. Máva zlaté srdce a vždy sa možno naňho spoľahnúť. Jozef je povahove najčastejšie sangvinik alebo flegmatik, čo však neznamená pomalosť alebo nešikovnosť.

Pre Jozefa je charakteristické nadanie pre striktné vedy, najmä matematické a prírodovedecké, len zriedkavo humanisticke, hoci celou svojou povahou je vlastne humanista. Učí sa dobre alebo priemerne, často študuje na vysokej škole a je vynikajúcim odborníkom.

Jozef je typ domaseda, zbožňuje svoj domov a neskôr i domácnosť, ktorú vede manželka. Žení sa s dobrou, jemnou, mûdrovou a pritom peknou ženou, plnou romantiky a psychicky silnou, ktorá ho vždy podporuje, keď má starosti. Mávajú najčastejšie dve deti, obyčajne synov, ktorých Jozef priam zbožňuje. Jozef je manžel veľmi oddaný a plní všetky jej rozmáry a žiadostí. Je realista a uspokojí sa s tým, čo fakticky môže dosiahnuť. Je dobrým pracovníkom v každom povolaní, ktoré si zvolí – od rolníka, nekvalifikovaného robotníka a remeselníka po majstra v závode, technika, inžiniera až vedca. Má zlaté ruky a doma si všetko dokáže sám urobiť. Vie dokonca prať, upratovať, vymaľovať byť a urobiť v ňom potrebné opravy. Teší sa všeobecnej úcte. (js)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa občas pozrie do snára. Ved' je to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívala:

Cestovná batožina – návšteva z cudziny,

Cigaretá – si dobrodružne založený,

Čapica – urobíš nejakú hlúpost; stará, zodratá – získaš si uznanie;

nová – neúspech v podnikaní,

Čelo vysoké – prejavíš zdravý rozum a úsudok; nízke – musíš konať odvážne; zranené – škoda, strata; vráskavé – musíš sa vyjadrovať s istotou a presne,

Kabát svetlý – neuznávajú ťa; čierne – vynikneš vo svojej profesií;

veľmi drahý – bohatstvo; príliš tesný – budú ťa ohovárať; roztrhaný – dostaneš sa do zlych pomerov; darovaný – cudzí človek ti prinesie šťastie; plný škvŕn – ohováranie; obliekaný – radosť, pôžitok; kúpený – chudoba; vyzlickaný – bieda a chudoba,

Kamzík – musíš byť veľmi opatrný,

Kapor – napriek svojej ľahkomyselnosti máš šťastie,

Kfmenie hydiny – spor a hákva v domácnosti,

Klasy – tvoje želanie sa splní; zbieranie klasov – urobíš dobrý obchod; šliapať po nich – tvoj plán bude zmarený,

Les, horiaci – smútok a fažkosti; tmavý a hustý – problémy v obchodech; pekný, zelený – šťastný sňatok; holý – neistá, nepriaznivá budúcnosť; vyrúbaný – nájdeš majetok,

Lupič – upadneš do nemilosti u svojho predstaveného,

Nohavice čierne – trápenie, zármutok; biele – poznáš svoj omyl;

roztrhané – ocitneš sa v hanbe; stratené – dostaneš sa pod papuču;

zaplatané – rozpaky, fažkosti,

Ovocná záhrada – tvoj život sa bude vyvíjať v priaznivom smere,

Páranie stehov – stretnutie po dlhom odlúčení,

Pastierka – príjemné stretnutie; pastier so stádom dobytka – budeš mať kľudný rodinný život,

Plieseň – nepriazn osudu, fažké pomery.

"PRI MOJICH 110 KILOGRAMOCH sa stávam netvorom" – povedal o sebe vynikajúci francúzsky herec Gerard Depardieu. Jeho výpoved je trochu šokujúca, ale Depardieu neboli nikdy – ani na obrazovke, ani v osobnom živote – šablónovitou postavou. Debutoval na začiatku 70. rokov a okamžite sa stal filmovou a divadelnou hviezdou. Slávu mu priniesla rola v Poslednom metre, ale aj mnohé ďalšie, ako napr. filmové spracovanie Cyrana de Bergerac, alebo súčasný film Zelená karta, ktorý hovorí o osude emigranta v Amerike.

Ak uveríme slovám Depardieua, nedávno sa naozaj premenil na netvora, pretože väžil 125 kg! Takáto úžasná váha u človeka, ktorý všetko konzumuje v nadmernom množstve – jedlo, nápoje, ale aj filmové roly – nie je nijakou zvláštnosťou. Stáva sa, že v priebehu roka natáča aj 3–4 filmy.

Nepostrádeľné sa preňho stalo hlavne víno, ktoré sám vyrába vo viniciach svojho zámku Tigné. Na filmovom plátnе ho často vidíme s ne-rozlučným pohárikom vína. Povráva sa, že počas nakrúcania filmu Všetky rána sveta mu zúfali režisér Alain Corneau pohrozil, že ho zastúpi iným, zdržanlivejším hercom. Ale boli to len vyhľádzky: hercov takého formátu, ktorý pracoval už s najväčšími európskymi režisérmi, sa veľa odpúšťa.

Depardieu sa však sám rozhodol viesť kľudnejší spôsob života – ale predovšetkým menej jesť a piť. Výsledky sú už viditeľné – v priebehu niekoľkých týždňov Gerard schudol 30 kg. Vo svojom najnovšom filme Les Anges Gérdiehs vraj vyzerá ako za čias mladosti. Na fotografii: Gerard Depardieu

* * * *

TENISOVÉ HVIEZDY sú takmer rovnako populárne ako filmové hviezdy. Jennifer Capriatiová sa ocíla medzi špičkou svetového tenisu už vo veku 14 rokov. Olympijskú majsterku z Barcelóny nazvali záhračné dievča tenisa. Začala hrať, keď mala sotva 3 roky – vtedy jej otec prvýkrát vložil do ruky raketu. Potom prišli dlhé roky tréningov. Jennifer nemala zvyčajné detstvo, nikdy nebola bezstarostným dievčaťom. Ale už ako 15-ročná patrila medzi najlepšie zarábajúcich športovcov

sveta. Jej sláva však netrvala dlho. Jennifer začala trpieť na depresie a snažila sa ich potlačiť narkotikami. Jej meno sa opäť ukázalo v novinách, ale tentokrát v rubrike krádeží. V obchode ukradla prsteň za 15 dolárov. Potom ju obvinili za vlastnenie marihuany a na základe rozsudku ju poslali na odvykové liečenie.

Záhračné dievča tenisu má dnes 18 rokov. Vyličila sa z drog, opustila Floridu, s ktorou sa spájali jej zlé spomienky a usadila sa v Kalifornii. "Musela som klesnúť tak hlboko, aby som si uvedomila, ako mám žiť" – hovorí Jennifer. Onedlho by sa chcela vrátiť na kurty. Na fotografii: Jennifer Capriatiová

* * * *

ISABELLA ROSELLINIOVÁ bola po dlhé roky stelesnením krásy, grácie a elegancie. Takisto bola dlhý čas hviezdou známej kozmetickej firmy Lancôme – jej tvár s dokonalými črtami preslávila výrobky firmy na celom svete. V tomto roku má krásna dcéra Ingrid Bergmanovej, zosnulej hviezdy, už 41 rokov. Povrávalo sa, že aj napriek tomu s ňou Lancôme nezruší kontrakt. Stalo sa však inak. Bol to pre Isabellu určite úder, ale bola ďaleká od nariekania nad svojím osudom a počítania vrások. Zmenila prostredie a prestahovala sa do New Yorku spolu s 10-ročnou dcérkou, 3-mesačným adoptovaným synom metymosom Robertom a psami i mačkami. Je vyrovnaná,

treplivá a spokojná. Aj napriek doteraz nevydaným vzťahom stále dúfa, že strene muža svojich snov. Povráva sa, že je ním Gary Oldman, s ktorým sa zoznámila pri natáčaní filmu Immortal beloved a sobaš je už za dverami... V súčasnosti sme Isabellu mohli vidieť na našich obrazovkách vo filme Bez strachu, Petra Weira. Na fotografii: Isabella Rosselliniová

* * * *

JOHN BOBBITT, zvesť o ktorom sa rozniesla nielen po Amerike, ale po celom svete, robí kariéru. Hrá sám seba v pornografickom filme. Súhlasil s touto úlohou veľmi rád, pretože túžil zárobiť veľa peňazí, ale aj vyzprávať svoju príhodu. To prvé sa mu podarilo vynikajúco – dostal gážu vo výške 5 miliónov.

Jeho žena Lorena, ktorá už mala dosť manželovej nevery a násilnosti, mu v spánku odrezala penis. Zodpovedala sa za tento čin pred súdom. Počas procesu, nemajúceho obdobu, húfy feministiek okupovali súdnú budovu a domáhali sa oslobodenia prudkej, ale ukrivdenej a trýznnej manželky. Scéna na súde bola natáčaná až štyrikrát, pretože herečka, ktorá hrala úlohu manželky sa nemohla zdržať hysterického smiechu. Samotný John bol silno konštemovaný. Nakrúcanie sa šťastne skončilo a tak isto šťastne sa skončilo aj zmrzačenie Bobbita – hned po "nehode" ho operovali a prišili mu drahocennú časť tela. Vraj po dvoch rokoch máť úplne fit. Tvrdí, že s pornografickými filmami už skončil, jeden mu vystačil. Skončil vraj aj so žiarlivými ženami. "Žiarlivé dievča je ako stále nabíťa zbraň. Utekaj, lebo bude po tebe." – hovorí Bobbitt. Na fotografii: John Bobbitt s filmovými partnerkami

* * * *

SIEŤ OBCHODNÝCH DOMOV v Írsku sa rozhodla obdaríť svojich neženatých klientov a nevydať klientky nezvyklou pozornosťou. Každý štvrtok medzi 18.–21. hodinou na nich čaká prekvapenie: slobodní zákazníci a zákazníčky dostávajú pri vchode pohárik červeného vína, dámy okrem toho krabičku praliniek a páni červenú ružu. Za takýchto podmienok sa nákup často stáva dobrou príležitosťou na nadviazanie známostí – hlavne, ak sa z reproduktorov unášajú sentimentálne melódie. V spomínaných obchodných domoch sa vraj zoznámil už nejeden budúci manželský páár.

V mene organizátorov slávnosť otvára Jana Majerčáková

Mladší sa držali spolu

Učiteľský zbor slovenskej školy s farárom K. Koniarczykom

Farár K. Koniarczyk požehnáva oblátky

NOVOROČNÉ STRETNUTIE V NOVEJ B E L E J

Foto: J. Špernoga

Vystupuje žiacke trio zo 4. b tr.

Velkým hudobným nadaním sa zaskvelo kvarteto mladých Cervášovcov

Za dlhočinnymi stolmi hasičskej zbrojnice sa stretlo skoro pol dediny
Krajanom do tanca vyhľadáva novobel'ská kapela

Novobelská rozprávačka M. Majerčáková

Divadelníci z Podylka predviedli účastníkom IX. zjazdu veselohru Pani richtárka. Foto: J. Šternogá

Spievajú Malolipničanky: A. Vojtíčková a V. Smrečáková a vnučkou Silviou

Hrá M. Ždľkošová a J.M. Božík z Krakova.
Snímky: J. Pivovarčík

Recituje M. Kovalčíková z Krempáčky

DRUKARNIA

WYKONUJE WYSOKIEJ JAKOŚCI, SZYBKO
I PO UMIARKOWANYCH CENACH m.in.:

FOLDERY, KATALOGI, PROSPEKTY, SKRYPTY,
ETYKIETY, BIULETYNY, AKCYDENSY, ULOTKI

PONADTO PROPONUJEMY USŁUGI W PEŁNYM ZAKRESIE:

PRZYGOTOWALNI OFFSETOWEJ
INTROLIGATORNI - ZSZYWANIA BROSZUROWEGO
KOMPUTEROWEGO SKŁADU TEKSTÓW I GRAFIK
SITODRUKU

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSKCiS 31-150 Kraków, ul. św.Filipa 7/4 tel./fax 34-11-27